

INLEIDING

De Belgische regering heeft overeenkomstig artikel 44, §1, a) van het internationale Verdrag inzake de rechten van het kind zijn tweede rapport ingediend over de door België genomen maatregelen die uitvoering geven aan de in dit Verdrag erkende rechten alsmede over de vooruitgang die is geboekt ten aanzien van het genot van die rechten.

KRACHTLIJNEN VAN HET RAPPORT

Ingevolge de tragische gebeurtenissen die zich in augustus 1996 in België hebben voorgedaan, zijn het kind en de noodzaak om het te beschermen tegen iedere vorm van geweld of seksuele uitbuiting opnieuw in het brandpunt van de belangstelling komen te staan. De krachtlijnen van het optreden van de regering gedurende deze laatste jaren moeten dan ook in dit kader worden beschouwd.

Er zijn verscheidene maatregelen genomen. Een aantal ervan komen rechtstreeks tegemoet aan de aanbevelingen die het Comité van de rechten van het kind bij de indiening van het eerste rapport van België heeft gefomuleerd en kunnen dan ook nu reeds op de voorgrond worden geplaatst. Deze maatregelen worden in de volgende hoofdstukken op meer volledige wijze voorgesteld.

Eind augustus 1996 is een nationale commissie van deskundigen ermee belast geworden de problematiek inzake de bestrijding van de seksuele uitbuiting van kinderen te bestuderen. De werkzaamheden ervan hebben geleid tot de uitwerking van een eindrapport waarin verscheidene voorstellen zijn geformuleerd. Op verzoek van de gemeenschappen is de interministeriële conferentie voor de bescherming van de rechten van het kind opgericht teneinde te zorgen voor de voortgangscntrole van die voorstellen, zulks met het oog op het onderzoek van de materies die een betere samenwerking van de verschillende bevoegdheidsniveaus vereisen.

De ministerraad heeft eveneens een nationale commissie voor de rechten van het kind opgericht, waarin vertegenwoordigers van de ministers van Buitenlandse Zaken, van Justitie, van Binnenlandse Zaken en van de drie gemeenschappen zetelen. De voornaamste doelstelling van de commissie bestaat in de voorbereiding van de eerstvolgende vijfjaarlijkse rapporten die België aan het comité van de rechten van het kind moet voorleggen maar de interministeriële conferentie voor de bescherming van de rechten van het kind kan de commissie eveneens belasten met het onderzoek van bepaalde bijzondere problemen. Vanaf de oprichting van de nationale commissie is bepaald dat zij nauw moet samenwerken met parastatalen, met niet-gouvernementele organisaties en met deskundigen.

De invoering van die structuren is vooral erop gericht een coherent en doeltreffend beleid inzake de bescherming van de rechten van het kind te voeren, hetgeen beantwoordt aan de wens geuit door het comité van de rechten van het kind wanneer het voorstelt *«een permanent mechanisme in te stellen dat wordt belast met de coördinatie en de evaluatie van, alsook het toezicht op het beleid inzake de bescherming van het kind teneinde zich ervan te vergewissen dat het verdrag zowel op federaal als op lokaal vlak volledig wordt nageleefd en toegepast. Het Comité doet in dit verband aan de Verdragsluitende Staat de aanbeveling om in het kader van het beleid gevoerd om de rechten van het kind te bevorderen en te beschermen, maatregelen te nemen teneinde een geregelde en nauwe samenwerking te bevorderen tussen de federale overheid en de plaatselijke autoriteiten, zulks met*

medewerking van de niet-gouvernementele organisaties die toezicht houden op de wijze waarop de rechten van het kind in de Verdrag-sluitende Staat worden uitgeoefend.»

Zo zijn vertegenwoordigers van universiteiten en van niet-gouvernementele organisaties rechtstreeks betrokken bij de uitwerking van het rapport. Vooraf zijn op communautair niveau vergaderingen gehouden met de vertegenwoordigers belast met de coördinatie tussen de betrokken NGO's (Franstalige en Nederlandstalige coördinatie). Na die voorbereidende vergaderingen is op nationaal vlak een ontmoeting belegd, waarop de leden van de nationale commissie, alsook de vertegenwoordigers van de universiteiten en de vertegenwoordigers belast met de coördinatie van de NGO's uitgenodigd waren. Tijdens die vergadering is het woord vooral aan deze laatste organisaties gegeven. Zij hebben objectieve en opbouwende kritiek geleverd op het rapport, waardoor een echte dialoog op gang is gekomen, zowel op het stuk van het rapport als inzake andere fundamentele thema's betreffende kinderen (de notulen van die verscheidene vergaderingen gaan als bijlage).

Tijdens die besprekingen is gebleken dat de ingevoerde structuren in hun huidige vorm niet op voldoende wijze aan de verwachtingen op het stuk van het overleg beantwoorden. Om deze leemte aan te vullen, zouden de respectieve rollen van de interministeriële conferentie en van de nationale commissie, evenals de organisatie en de werking ervan, anders kunnen worden gedefinieerd.

Met het oog op de bescherming van het kind kan eveneens gewag worden gemaakt van andere initiatieven die België heeft genomen op internationaal vlak :

- vier gemeenschappelijke acties die bij de Europese Unie zijn ingediend;
- de procedures inzake goedkeuring van de internationale Verdragen van 's-Gravenhage inzake ontvoeringen door een van de ouders en inzake interlandelijke adoptie zijn bespoedigd;

en op nationaal vlak :

- oprichting van een privaat Europees centrum voor vermiste en seksueel uitgebuite kinderen;
- uitwerking van een plan inzake de bestrijding van verdwijningen;
- wetten van 1995 inzake de seksuele delinquentie;
- hervorming van het Strafwetboek;
- oprichting van een werkgroep belast met de uitwerking van een richtlijn inzake de opname van het verhoor van kinderen;
- onderhandelingen met het oog op samenwerkingsakkoorden inzake slachtofferhulp.

Ook op communautair niveau zijn belangrijke maatregelen genomen :

- de Franse Gemeenschap heeft het *Observatoire de l'enfance, de la jeunesse et de l'aide à la jeunesse* opgericht dat inzonderheid bevoegd is om adviezen te verstrekken omtrent problemen die verband houden met kinderen en jongeren en om de stand van zaken op te maken betreffende de toepassing van het Verdrag. Zij heeft een decreet goedgekeurd op grond waarvan de bijstand aan kinderen die het slachtoffer zijn van mishandeling wordt geregeld en een telefonische hulpdienst bestemd voor kinderen officieel wordt ingesteld;

- de Vlaamse Gemeenschap heeft een decreet uitgevaardigd houdende de instelling van een jaarlijks kindeffectrapport en de toetsing van het regeringsbeleid aan de naleving van de rechten van het kind. Zij heeft een Kinderrechtencommissariaat opgericht, heeft een coördinerend minister belast met de activiteiten betreffende kinderrechten aangewezen en heeft een interdepartementale werkgroep Kinderrechten opgericht;

- de Duitse Gemeenschap heeft een decreet goedgekeurd betreffende de jeugdbijstand op grond waarvan aan iedere jongere met woonplaats in de Duitse Gemeenschap een recht op georganiseerde bijstand wordt verleend en de Raad voor jeugdbijstand wordt opgericht.

ANTWOORDEN OP DE VOORSTELLEN EN AANBEVELINGEN VAN HET COMITE

Kinderen die om asiel verzoeken

Bij de mondelinge voorstelling van het eerste verslag van België is het volgende gesteld :
«Het Comité koestert enige twijfel omtrent de wijze waarop de wet wordt toegepast, alsook omtrent het beleid gevolgd met betrekking tot kinderen die asiel aanvragen, inzonderheid niet-vergezelde kinderen. Het Comité spreekt in het bijzonder zijn bezorgdheid erover uit dat niet-vergezelde minderjarigen van wie de asielaanvraag is geweigerd maar die in België mogen blijven tot de leeftijd van achttien jaar, het gevaar lopen hun identiteit alsook de volle uitoefening van hun rechten, inzonderheid het recht op geneeskundige zorgen en onderwijs, te verliezen. Deze toestand is volgens het Comité niet verenigbaar met de artikelen 2 en 3 van het Verdrag.»

De cijfers die als bijlage gaan, tonen aan dat het aantal minderjarigen die om asiel verzoeken steeds stijgt : van 1009 verzoekschriften in 1994 tot 1833 verzoekschriften in 1998.

Er moet worden erkend dat nog steeds geen enkele nauwkeurige regelgeving bestaat betreffende de opvang van niet-vergezelde minderjarigen die om asiel verzoeken. De openbare centra voor maatschappelijk welzijn zijn theoretisch met deze voogdij belast, maar in de praktijk oefenen zij die niet uit. Er is ook nog geen regelgeving voor minderjarigen van wie het verzoek om asiel is verworpen maar die op het grondgebied mogen blijven.

De Belgische autoriteiten trachten evenwel dit probleem op te lossen. Zo hebben zij aan verscheidene internationale colloquia deelgenomen. De interministeriële conferentie voor het immigrantenbeleid heeft een werkgroep samengesteld die voorstellen moet formuleren teneinde de opvang van niet-vergezelde buitenlandse minderjarigen te verbeteren. Zo heeft de werkgroep een reeks eerste maatregelen genomen betreffende de systematische identificatie van minderjarigen, hun opvang en hun wettelijke vertegenwoordiging tijdens de volledige asielpcedure.

In de Franse Gemeenschap heeft de minderjarige leerling die illegaal op het grondgebied verblijft, recht op onderwijs. Hij kan in aanmerking worden genomen bij de berekening van de steunmaatregelen en de subsidies, op voorwaarde dat hij gedurende vier maanden op regelmatige wijze school heeft gelopen.

In de Vlaamse Gemeenschap hebben de kinderen die illegaal op het grondgebied verblijven eveneens recht op onderwijs, zelfs indien zij hun identiteit niet kunnen bewijzen.

Bovendien is in de Vlaamse Gemeenschap een werkgroep *Mensen zonder papieren* opgericht, evenals een *aanspreekpunt niet-begeleide minderjarigen*. De minderjarigen worden onder meer opgevangen door de centra die in het kader van de bijzondere jeugdbijstand zijn erkend. Zij kunnen in dezelfde hoedanigheid als de andere minderjarigen die in Vlaanderen verblijven rekenen op de hulp en bijstand verleend door de Vlaamse instanties voor bijstand.

-

Plaatsingsmaatregelen

In verband met artikel 2 is het volgende gesteld : *«Het comité maakt er zich in het kader van de bepalingen van artikel 2 van het Verdrag bezorgd over dat vooral kinderen die tot de minder begunstigde groepen behoren, in aanmerking lijken te komen voor een plaatsingsmaatregel. Het Comité wenst nogmaals te wijzen op de belangrijke rol van het gezin in de opvoeding van het kind en onderstreept dat een kind niet van zijn gezin mag worden gescheiden tenzij zulks in het hogere belang van het kind is.»*

De ouders zijn de natuurlijke opvoeders van de kinderen. Ieder bevoegdheidsniveau waakt erover dat dit beginsel wordt toegepast.

De gemeenschappen hebben deelgenomen aan een werkgroep, voorgezeten door het ministerie van Justitie, die betrekking heeft op de opheffing van de wet betreffende de verlatenverklaring. Het blijkt dat de meerwaarde geboden door deze wet minimaal is en de toepassing ervan tot misbruiken heeft geleid. Dit debat is gevoerd in het kader van de problematiek betreffende de plaatsing wegens armoede.

De Franse Gemeenschap bestudeert een hervorming van de sector crisisopvang, die inzonderheid gegrond is op het gegeven dat geen enkel kind mag worden geplaatst of aan zijn familie mag worden onttrokken wegens armoede en gaat uit van het beginsel volgens hetwelk het belang van het kind vereist dat het bij voorrang in zijn gezin moet worden grootgebracht.

Een algemeen rapport betreffende de armoede dat in 1994 is opgemaakt, heeft aangetoond dat talrijke kinderen nog zijn gescheiden van hun gezin om redenen van louter materiële aard. De Franse Gemeenschap streeft ernaar de middelen te vinden om haar doelstellingen te bereiken, te weten een grondige hervorming tot stand brengen op het stuk van de private diensten van de sector jeugdbijstand die worden erkend om jongeren in moeilijkheden op te vangen. Dit brengt mee dat zulks over het algemeen voordeliger is dan plaatsing.

In de Vlaamse Gemeenschap is de bijstand aan gezinnen in het leefmilieu van 24, 75 % van de volledige bijzondere jeugdzorg in 1994 toegenomen tot 30 % in 1997. Het besluit van 13 juli 1994 voorziet gemiddeld in een wekelijkse sessie inzake bijstand, zulks in beginsel in het gezin waarvan de minderjarige deel uitmaakt.

De ouders kunnen hun vragen aan *Kind en Gezin* of aan de regionale verpleegsters voorleggen. In iedere regio is er een plaats waar dagelijks spreekuur wordt gehouden tijdens hetwelk de ouders vragen kunnen stellen betreffende onder meer voeding, verzorging, opvoeding, alsook omtrent een aantal medische aspecten.

De opdrachten van de *Gezins- en Welzijnsraad* bestaan erin toezicht te houden op het gezins- en welzijnsbeleid, evenals op de ontwikkelingen terzake, na te gaan wat de behoeften van de maatschappij op het stuk van het gezin en het welzijn zijn, een evaluatie te verrichten van de maatregelen die op dit vlak voorhanden zijn en de voorstellen te formuleren in de materies die betrekking hebben op het gezin en het welzijn.

In de Duitse Gemeenschap stelt de *Dienst für Kind und Familie* voor alle gezinnen te begeleiden vanaf de geboorte van het kind tot de leeftijd van drie jaar. Sedert een aantal jaren wordt voorrang gegeven aan minder begunstigde gezinnen of risicogezinnen (gezinnen waarin een risico op verwaarlozing of op mishandeling bestaat).

-

Onderzoek van de interpretatieve verklaringen

«Het Comité spoort de Verdragsluitende Staat ertoe aan de verklaringen gedaan bij de ratificatie van het Verdrag opnieuw te onderzoeken en eventueel in te trekken».

Het ministerie van Buitenlandse Zaken heeft in juni 1997 en in november 1998 twee vergaderingen belegd teneinde te onderzoeken of de interpretatieve verklaringen die België bij de ratificatie van het Verdrag heeft gedaan, kunnen worden opgeheven.

1. «In verband met artikel 2, eerste lid, legt de Belgische Regering niet-discriminatie op grond van nationale afkomst uit als niet noodzakelijk de verplichting voor de Staten inhouden om aan vreemdelingen dezelfde rechten te waarborgen als aan de eigen onderdanen. Dit begrip moet worden verstaan als ertoe strekkende iedere willekeurige gedraging uit te bannen, doch niet verschillen in behandeling, stoelend op objectieve en redelijke overwegingen, overeenstemmend met de beginselen die in democratische samenlevingen gelden.»

De Belgische regering is van oordeel dat deze interpretatieve verklaring moet worden gehandhaafd.

De bepaling van artikel 2 is immers gericht op de uitsluiting van willekeurige gedragingen maar niet op die van verschillen in behandeling gegrond op gewettigde beschouwingen. De interpretatie van het begrip «discriminatie» stemt overeen met de aanvaarde omschrijving van dat begrip, dat op internationaal vlak is ingevoerd : het criterium schending van de gelijke behandeling wordt gevormd door de afwezigheid van een objectieve en redelijke verantwoording voor het onderscheid. Het bestaan van een dergelijke verantwoording moet worden beschouwd rekening houdend met een wettelijk oogmerk en met een redelijke verhouding tussen het doel en de aangewende middelen.

De Belgische instellingen spannen zich voortdurend in om te waken over de niet-discriminerende behandeling van personen die zich op hun grondgebied bevinden.

Bij wijze van voorbeeld kan gewag worden gemaakt van een recent arrest van het Arbitragehof (A.H., arrest nr. 43/98 van 22 april 1998) waarin het Hof heeft geoordeeld dat maatschappelijke bijstand moest worden verleend aan een buitenlander die illegaal op het Belgische grondgebied verbleef nadat het asielverzoek dat hij had ingediend, was verworpen en hem een uitvoerbaar bevel tot verlating van het grondgebied was betekend.

Een ander voorbeeld hiervan is de oprichting bij de diensten van de Eerste Minister van een Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding (wet van 15 februari 1993, die op 1 maart 1993 in werking is getreden). Dit centrum bezit rechtspersoonlijkheid. Het centrum heeft als opdracht de gelijkheid van kansen te bevorderen en iedere vorm van onderscheid, uitsluiting, beperking of voorkeur gegrond op ras, huidskleur, bloedverwantschap in de opgaande lijn, afkomst of nationaliteit te bestrijden.

Het centrum is op het stuk van de individuele bijstand aan personen en in het kader van zijn opdracht gemachtigd bijstand te verlenen aan iedere persoon die om advies betreffende zijn

rechten en verplichtingen verzoekt. Naar het voorbeeld van andere organisaties kan het centrum krachtens artikel 5 gewijzigd bij de wet van 30 juli 1981 in rechte optreden bij geschillen waartoe de toepassing van die wet aanleiding kan geven.

2. «De artikelen 13 en 15 zullen door de Belgische Regering worden toegepast in de context van de bepalingen en de beperkingen welke in de artikelen 10 en 11 van het Europees Verdrag tot Bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden van 4 november 1950, door voornoemd Verdrag worden opgesomd of toegestaan.»

3. «De Belgische Regering legt het eerste lid van artikel 14 in die zin uit, dat het recht van het kind op vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst, overeenkomstig de geldende bepalingen van het artikel 18 van het Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten van 19 december 1966 evenals van het artikel 9 van het Europees Verdrag tot Bescherming van de rechten van de mens en de Fundamentele Vrijheden van 4 november 1950, ook de vrijheid impliceert om zijn godsdienst of overtuiging te kiezen.»

Het gaat hier om twee interpretatieve verklaringen betreffende de artikelen 13, 14, §1, en 15 van het Verdrag. De Belgische regering wenst eraan te herinneren dat hoewel het voorbehoud gemaakt door een Staat erop is gericht de rechtsgevolgen van een aantal bepalingen van een verdrag bij toepassing ervan op die Staat uit te sluiten of te wijzigen, de interpretatieve verklaringen in beginsel niet ertoe strekken de toepassing van een bepaling uit te sluiten of te beperken maar alleen de betekenis ervan nader te bepalen.

De Belgische regering is niet voornemens die twee interpretatieve verklaringen in te trekken. België is gebonden door verscheidene internationale instrumenten en moet rekening houden met de ontwikkeling van de rechtspraak die eruit voortvloeit (Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens). De regering is van oordeel dat door de verwijzing naar een aantal bepalingen van die instrumenten de rechten omschreven in het Verdrag inzake de rechten van het kind worden vervolledigd en de bescherming van de rechten van het kind daardoor wordt uitgebreid.

Artikel 14, §1, van het Verdrag inzake de rechten van het kind waarin onder meer de godsdienstvrijheid opnieuw wordt bevestigd, heeft een beperktere draagwijdte dan de overeenkomstige artikelen van het Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten (artikel 18) en van het Europese Verdrag voor de rechten van de mens (artikel 9) aangezien in deze laatste artikelen gewag wordt gemaakt van de godsdienstvrijheid.

4.»Met betrekking tot het tweede lid b. (v) van artikel 40 is de Belgische Regering van oordeel dat de uitdrukking «overeenkomstig de wet» in fine van deze bepaling betekent dat :

a) deze bepaling niet van toepassing is op minderjarigen die krachtens de Belgische wet in tweede aanleg schuldig zouden zijn bevonden en veroordeeld, ten gevolge van een beroep ingesteld tegen hun vrijspraak in eerste aanleg

b) deze bepaling niet van toepassing is op minderjarigen die krachtens de Belgische wet rechtstreeks verwezen worden naar een hoger rechtcollege zoals het Hof van Assisen».

De Belgische regering is van oordeel dat de interpretatieve verklaring betreffende paragraaf 2 b (v) van artikel 40 eveneens moet worden gehandhaafd.

Dit voorbehoud maakt het mogelijk de eventuele dubbelzinnigheid met betrekking tot een derde aanleg weg te nemen. Bovendien brengt dit voorbehoud verduidelijking omtrent zaken betreffende minderjarigen die de jeugdrechtbank overeenkomstig artikel 38 van de wet van 8 mei 1965 uit handen heeft gegeven en die in voorkomend geval bij een hoger gerecht zoals bijvoorbeeld het Hof van Assisen aanhangig worden gemaakt.

-

Mechanismen voor coördinatie en samenwerking

Dit punt is reeds behandeld in het gedeelte gewijd aan de krachtlijnen van het rapport.

Permanent mechanisme voor de verzameling van gegevens

«Het Comité doet aan België de aanbeveling om op nationaal niveau een permanent mechanisme in te stellen voor de verzameling van gegevens teneinde de toestand van de kinderen op haar grondgebied in het algemeen te kunnen beoordelen en een grondige en multidisciplinaire evaluatie te kunnen maken van de vorderingen geboekt in de toepassing van het Verdrag, alsook van de moeilijkheden die hierbij zijn ontmoet.»

Ingevolge de hervormingen van 1993 is België een federale staat geworden waarin de bevoegdheid wordt verdeeld tussen de federale Regering, de gemeenschappen en de gewestelijke autoriteiten. De gemeenschappen zijn hoofdzakelijk bevoegd voor cultuurgebonden materies, voor onderwijs, voor het gebruik van talen, alsook voor persoonsgebonden materies. In dit laatste domein is het gezondheids- en welzijnsbeleid begrepen. De federale overheden hebben niettemin hun bevoegdheid behouden in een aantal materies betreffende het burgerlijk recht, het strafrecht en de gerechtelijke organisatie in de jeugdsector.

De gemeenschappen zijn bevoegd voor de bescherming van risicojongeren, voor de uitwerking en de toepassing van wetteksten die daarop betrekking hebben, voor de toepassing van maatregelen tot bescherming van jeugdige delinquenten en voor de realisatie van de vereiste infrastructuur. De bevoegdheidsverdeling is gegrond op de wil om de jeugdbescherming te doen ressorteren onder een autoriteit die minder gericht is op het wettelijke aspect dan wel op het maatschappelijke aspect.

In dit kader blijkt de invoering van een mechanisme voor de verzameling van gegevens in België op nationaal vlak een buitengewoon ingewikkelde operatie te zijn.

Iedere gemeenschap heeft evenwel maatregelen genomen die het mogelijk moeten maken de verzameling van gegevens, alsook het toezicht op de toepassing van het Verdrag te regelen.

De regering van de Franse Gemeenschap heeft een *Observatoire de l'enfance, de la jeunesse et de l'aide à la jeunesse* opgericht. De opdrachten van dit objectief evaluatieinstrument bestaan erin een bijgewerkte inventaris op te maken van de problemen betreffende de kinderjaren en de jeugd, permanent een stand van zaken op te maken van de diensten en organisaties, alsook te zorgen voor de bevordering van ieder initiatief ter zake. Het observatorium verstrekt eveneens adviezen omtrent problemen betreffende de kinderjaren, de jeugd en de jeugdbijstand en maakt tevens een balans op van de toepassing van het Verdrag.

Een decreet van de Vlaamse Gemeenschap voorziet in een kindeffectrapport, alsook in de toetsing van het regeringsbeleid aan de naleving van de rechten van het kind. Dat rapport moet de situatie van het kind in zijn onmiddellijke omgeving beschrijven, alsmede de te verwachten gevolgen hierop van een voorgenomen beslissing en de alternatieven hiervoor.

Dit decreet op grond waarvan het effectrapport wordt ingesteld, bevat een tweede deel gericht op de toetsing van het regeringsbeleid aan de naleving van het Verdrag. Op grond hiervan wordt aan de regering de verplichting opgelegd om twee soorten schriftelijke jaarverslagen op te maken : een verslag betreffende de toepassing van het Verdrag (dat ten minste de volgende elementen moet bevatten: de maatregelen genomen ter verwezenlijking van de rechten gewaarborgd door het Verdrag, alle nuttige informatie in verband met de eerbiediging van het beginsel van niet-discriminatie van het kind en in verband met het recht van het kind om zelf bepaalde handelingen te stellen, alsmede zijn recht op inspraak, de gezondheids- en welzijnsindicatoren, de aspecten met betrekking tot onderwijs, de vrije tijd en culturele activiteiten, bijzondere maatregelen inzake de bescherming van het kind, een jaarlijkse evaluatie van de kindeffectrapporten en de verhouding tussen de kindeffectrapporten en de emancipatie-effectrapporten), alsook de verslaggeving omtrent de eerbiediging van het Verdrag in landen en regio's waarmee de Vlaamse Gemeenschap een samenwerkingsakkoord heeft gesloten.

De gemeenschappen zijn overeengekomen hun gegevens met elkaar te delen. Dat werk kan worden verricht door een coördinatieceel en de Nationale Commissie voor de rechten van het kind kan eventueel ermee worden belast de relevante gegevens te bepalen en de criteria te definiëren op grond waarvan de verzameling moet worden verricht.

-

Overeenstemming van de nationale wetgeving met de bepalingen van het Verdrag - afschaffing van de doodstraf - verbod van lijfstraffen in het gezin

«Volgens het Comité moet het beleid dat erop is gericht de nationale wetgeving, inzonderheid de artikelen 38 en 53 van de wet van april 1965 betreffende de jeugdbescherming, in overeenstemming te brengen met de bepalingen van het Verdrag, worden voortgezet teneinde volledige conformiteit met het Verdrag te waarborgen. Het Comité beveelt de Verdragsluitende Staat aan verder maatregelen te treffen die ertoe strekken de doodstraf zowel in vreedstijd als in oorlogstijd af te schaffen. Het Comité moedigt de Verdragsluitende Staat aan zijn wetgeving te hierzien teneinde lijfstraffen in het gezin te verbieden».

Harmonisatie van de nationale wetgeving

Voor minderjarigen die op het tijdstip van de feiten minder dan 16 jaar zijn, is thans geen enkele gevangenisstraf mogelijk. Artikel 53 van de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming vormt de enige uitzondering op dit beginsel aangezien het voorziet in de voorlopige plaatsing in een huis van arrest voor een maximumduur van 15 dagen (de cijfers betreffende de toepassing van artikel 53 voor 1998 gaan als bijlage). De opheffing van dit artikel 53 is reeds voorzien op grond van een artikel 53bis. Het parlement heeft dit laatste artikel reeds goedgekeurd maar nog niet de datum vastgesteld waarop de opheffing moet plaatsvinden. Ingeval de jeugdrechter ten aanzien van minderjarigen tussen 16 en 18 oordeelt dat de opvoedkundige maatregelen waarover hij beschikt, onvoldoende zijn, kan hij het dossier uit handen geven en de jongere verwijzen naar het openbaar ministerie dat in voorkomend geval moet beslissen of de zaak bij het bevoegde gerecht voor meerderjarigen aanhangig moet worden gemaakt.

Een nationale commissie voor de hervorming van de wetgeving betreffende de jeugdbescherming (de zogenaamde Commissie Cornelis) heeft een studie verricht en in 1996 een verslag ingediend. Vervolgens heeft het ministerie van Justitie een werkgroep opgericht belast met de uitwerking van een voorontwerp van wet tot hervorming van de wet betreffende de jeugdbescherming. Er wordt thans nog altijd aan de uitwerking ervan gewerkt maar er kan reeds worden gesteld dat hoewel in voornoemd ontwerp wordt gekozen voor de handhaving van de mogelijkheid tot uithandengeving, de situatie van de minderjarige op wie een dergelijke maatregel wordt toegepast, in ieder geval opnieuw wordt beschouwd, opdat in de straffen die in het kader van de uithandengeving eventueel ten aanzien van die minderjarige worden uitgesproken, met het bijzondere statuut van de minderjarige rekening wordt gehouden.

Met het oog op de opheffing van artikel 53 in de nabije toekomst heeft de algemeen afgevaardigde voor de rechten van het kind in de Franse Gemeenschap voorgesteld een comité van deskundigen op te richten belast met het onderzoek van de verscheidene alternatieven voor de gevangenisstraf van minderjarigen.

De Vlaamse Gemeenschap heeft binnen de grenzen van haar bevoegdheid artikel 53 van de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming opgeheven. Hierdoor is artikel 53 nog slechts van toepassing op minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd, aangezien deze laatsten onder de bevoegdheid van de federale overheid vallen. Er worden ernstige inspanningen geleverd om in het kader van de hulpverlening over voldoende residentiële capaciteit te beschikken en in de begroting van 1999 worden bijkomende middelen toegewezen voor de opvang van de nieuwe maatschappelijke behoeften.

Afschaffing van de doodstraf

Er moet worden opgemerkt dat de doodstraf in België bij de wet van 10 juli 1996 is afgeschaft maar dat die afschaffing evenwel slechts betrekking had op meerderjarigen aangezien reeds voordien in artikel 77 van het Strafwetboek voor de minderjarige in een wettelijke verschoningsgrond was voorzien waardoor de doodstraf ten aanzien van deze laatsten niet konden worden uitgesproken, in tegenstelling tot hetgeen verkeerdelijk in het verslag van het Comité van de rechten van het kind in 1995 is aangegeven.

Verbod van lijfstraffen in het gezin

Er is een ontwerp van wet tot hervorming van het Strafwetboek uitgewerkt dat ertoe strekt de bescherming van het kind te vergroten ten aanzien van onder meer de onthouding van verzorging of voeding, van de verlating en van andere vormen van lichamelijk en seksueel geweld binnen en buiten het gezin.

Het ontwerp voert eveneens een specifieke bepaling in op grond waarvan feiten betreffende genitale verminking strafbaar worden gesteld en de regels inzake de schending van het beroepsgeheim worden gewijzigd. Voortaan kunnen de personen die normaal gebonden zijn door het beroepsgeheim, bij de bevoegde diensten lichamelijk en seksueel geweld, alsook genitale verminkingen gepleegd op een minderjarige van minder dan 14 jaar aangeven, zonder een strafrechtelijke veroordeling wegens schending van het beroepsgeheim te kunnen oplopen.

-

Inspraak van kinderen

«Het Comité stelt de Verdragsluitende Staat voor om overeenkomstig artikel 12 van het Verdrag, naar middelen te zoeken die kinderen aanmoedigen hun mening te uiten en die waarborgen dat met deze mening rekening wordt gehouden bij het nemen van beslissingen

welke een invloed hebben op hun bestaan, inzonderheid in het gezin, op school, op plaatselijk niveau, alsook in het rechtssysteem, daaronder begrepen wanneer het kind als getuige wordt opgeroepen.»

De wet van 30 juni 1994 tot wijziging van artikel 931 van het Gerechtelijk Wetboek en de bepalingen betreffende de echtscheiding (B.S. 21.07.1994) hebben het Gerechtelijk Wetboek in die zin aangevuld dat artikel 12 van het Verdrag wordt toegepast. Voortaan kan de minderjarige die over onderscheidingsvermogen beschikt, in elk geding dat hem betreft, worden gehoord, zonder dat de partijen daarbij aanwezig zijn. Wanneer de minderjarige het verzoek om gehoord te worden aan de rechter of aan de procureur des Konings heeft gericht, kan het onderhoud slechts worden geweigerd bij een speciaal gemotiveerde beslissing, gegrond op het gegeven dat de minderjarige niet over onderscheidingsvermogen beschikt. Wanneer de rechter beslist om de minderjarige te horen, kan laatstgenoemde weigeren te worden gehoord.

Zelfs in geval van een echtscheidingsprocedure met wederzijdse instemming die door beide echtgenoten in onderling overleg wordt gevoerd, kan de rechter ambtshalve beslissen de minderjarige overeenkomstig de regels van het nieuwe artikel 931 van het Gerechtelijk Wetboek te horen.

De nieuwe ontwerp-wetgeving inzake adoptie voorziet in de huidige stand van de werkzaamheden erin de leeftijd vanaf welke een persoon die over onderscheidingsvermogen beschikt, niet onbekwaam is of zich niet in een toestand van verlengde minderjarigheid bevindt, met zijn adoptie moet instemmen, te verlagen van 15 jaar tot 12 jaar. Betrokkene moet bovendien door de rechtbank worden gehoord. Het tijdstip waarop de mening van het kind terzake als een doorslaggevend criterium wordt beschouwd, is derhalve in vergelijking met de huidige wetgeving verlaagd.

De wet dd. 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming bevat voortaan een nieuw artikel 56bis op grond waarvan de jeugdrechtbank minderjarigen ouder dan 12 jaar moet oproepen om te worden gehoord in burgerrechtelijke rechtsplegingen wanneer het gaat om aspecten betreffende het gezag over zijn persoon, het beheer van zijn goederen, de uitoefening van het bezoekrecht of de aanwijzing van een voogd.

De bescherming van de jongere is eveneens in de voorbereidende fase van deze wet uitgebreid. De wetgever wenst dat de jongere een reële actor wordt in het proces dat ten aanzien van hem wordt gevoerd, en waarborgt hem bijgevolg het recht persoonlijk te worden gehoord vooraleer ten aanzien van hem een maatregel wordt genomen of gewijzigd. Wanneer het openbaar ministerie beslist de zaak bij de jeugdrechtbank aanhangig te maken, moet het op straffe van nietigheid de minderjarige zelf in openbare terechtzitting dagvaarden indien hij ten minste de leeftijd van twaalf jaar heeft bereikt, evenals de ouders, de voogden of de personen die over de betrokken minderjarige het hoederecht uitoefenen.

De Franse Gemeenschap heeft het decreet van 4 maart 1991 goedgekeurd op grond waarvan aan kinderen en jongeren meer inspraak, alsook de inachtneming van hun rechten worden gewaarborgd. In het kader van dit decreet mag daardoor onder meer geen enkele hulpmaatregel worden genomen zonder het kind voorafgaandelijk te hebben gehoord, zulks ongeacht zijn leeftijd. In het onderwijs heeft een decreet van 1998 in de scholen de participatieraad opgericht waarin vertegenwoordigers van leerlingen zetelen die bij het pedagogische project van hun school kunnen worden betrokken.

In aanvulling op de decreten inzake bijzondere jeugdbijstand heeft de Vlaamse Gemeenschap de decreten van 15 juli 1997 goedgekeurd die betrekking hebben op de instelling van het kindeffectrapport en de toetsing van het regeringsbeleid aan de naleving van de rechten van het kind en die een Kinderrechtencommissariaat oprichten.

Tevens is een werkgroep inzake de opname van het verhoor van kinderen opgericht teneinde de stand van zaken op te maken en een richtlijn uit te werken tot eenvormigheid van de

technieken voor de opname van het verhoor in het kader van de strafrechtspleging (hoofdzakelijk met betrekking tot kinderen die het slachtoffer of getuige zijn van zedendelicten). Er is een amendement ingediend op het wetsontwerp tot regeling van de audiovisuele opname van het verhoor. Ingeval de rechtbank het om de waarheid aan het licht te brengen noodzakelijk acht de verschijning van de minderjarige te bevelen, gebeurt dit door middel van videoconferencing teneinde te voorkomen dat het kind met de vermoedelijke dader van het misbruik wordt geconfronteerd.

België is een van de 12 pilootlanden die Unicef heeft gekozen voor het programma *What do you think?* Dit project is erop gericht de inspraak van kinderen in alle aspecten van het maatschappelijk leven die hen aanbelangen, aan te moedigen. De bedoeling daarbij bestaat erin dit participatieproces juist in het kader van de uitwerking van het verslag inzake de kinderrechten aan te vatten. Deze eerste participatie van kinderen moet als voorbeeld dienen en aanleiding geven tot positieve reacties. Het ministerie van Justitie heeft het opstarten van dit project in België gesubsidieerd.

-

Verspreiding van de beginselen van het Verdrag

«Het Comité spoort de Verdragsluitende Staat ertoe aan een systeem uit te werken dat ertoe strekt de beginselen en de bepalingen van het Verdrag in ruime mate ter kennis te brengen van zowel de volwassenen als van de kinderen. Zij doet bovendien de aanbeveling dat de beginselen en de doelstellingen van het Verdrag op ruime schaal moeten worden bekendgemaakt in de in België gesproken talen en dat zij moeten worden vertaald in de talen van de belangrijkste groep van vluchtelingen en immigranten. Rekening houdend met de goedkeuring van resolutie 49/184, waarin de algemene vergadering van de Verenigde Naties het Decennium voor de opvoeding op het stuk van de rechten van de mens heeft afgekondigd, moedigt het Comité de Verdragsluitende Staat aan van deze gelegenheid gebruik te maken om het Verdrag inzake de rechten van het kind in de onderwijsprogramma's in te voeren. Volgens het Comité is het eveneens belangrijk dat de onderwijsmethodes die in de scholen worden aangewend, doordrongen zijn van de geest en van de beginselen van het Verdrag, alsook gegrond zijn op de doelstellingen inzake opvoeding omschreven in artikel 29 ervan».

Zoals hierna wordt uiteengezet is een bundel met het oorspronkelijk rapport van België, de beknopte verslagen van de zittingen van het comité en de beschouwingen van het comité met betrekking tot het rapport bekendgemaakt. De bundel bevat eveneens de tekst van het Verdrag.

In de Franse Gemeenschap vormt de voorlichting omtrent de rechten van het kind een specifieke opdracht van de algemeen afgevaardigde voor de rechten van het kind. De Gemeenschap heeft bovendien verscheidene acties gevoerd. Zo heeft zij naar aanleiding van de dag van de rechten van het kind op 20 november 1998 beslist aan het onderwijzend personeel een informatiebrochure betreffende de rechten van het kind ter beschikking te stellen, evenals een affiche waarop bepaalde artikelen van het Verdrag zijn vermeld. Die affiches zijn eveneens beschikbaar in alle diensten van de sector jeugdbijstand. De Nationale Orde van Advocaten heeft de actie *L'avocat dans l'école* opgezet voor leerlingen van het zesde jaar lager onderwijs en van het secundair onderwijs.

Inzake de schoolprogramma's zijn de doelstellingen van het onderwijs duidelijk omschreven in het decreet van 24 juli 1997. Een van de doelstellingen ervan bestaat inzonderheid erin alle leerlingen op te voeden tot burgers met verantwoordelijkheidsbesef, welke bekwaam zijn aan de ontwikkeling van een democratische, solidaire en pluralistische samenleving die openstaat voor andere culturen mee te werken. Een cel *Démocratie ou Barbarie* is opgericht en belast met de coördinatie van de vraagstukken in verband met de opvoeding tot voornoemd

burgerschap. Die cel heeft een dossier met betrekking tot de rechten van de mens en een bundel van de officiële teksten betreffende de rechten van de mens voorbereid, evenals verschillende dossiers betreffende de rechten van de mens en de democratie.

In de Vlaamse Gemeenschap wordt de Kinderrechtencommissaris belast met de belangrijke opdracht zowel de kinderen als de volwassenen over de beginselen en de bepalingen van het Verdrag voor te lichten. Tot op heden wordt de informatie per sector verspreid. Er moet eveneens worden opgemerkt dat het Vlaams Centrum voor de Bevordering van het Welzijn van Kinderen en Gezinnen (VCBWKZ) is opgericht. Het Centrum heeft als algemene opdracht in de Vlaamse Gemeenschap het welzijn van kinderen en gezinnen op een onafhankelijke wijze te behartigen. Het Centrum staat onder meer in voor de jaarlijkse organisatie van een themadag met betrekking tot de rechten van kinderen en de organisatie van een dag van het Gezin overeenkomstig de agenda van de Verenigde Naties. Het Centrum voor de rechten van het kind te Gent vervult in en ook buiten Vlaanderen een belangrijke rol inzake vorming in kinderrechten.

Inzake de schoolprogramma's is de Vlaamse Gemeenschap bezig de eindtermen en ontwikkelingsdoelen te bepalen. Algemeen gesteld omvatten zij het minimum aan kennis, inzicht, vaardigheden en attitudes die een leerling moet verwerven. Het aanleren van de kinderrechten is expliciet als een van die vereisten opgenomen. De leerlingen moeten het belang van de fundamentele rechten van de mens en van de rechten van het kind kunnen aantonen.

-

Integratie van die beginselen in de opleidingsprogramma's

Het Comité heeft in dit verband het volgende gesteld : *«De Verdragsluitende Staat zou bovendien moeten nagaan of het mogelijk is de beginselen en de bepalingen van het Verdrag te integreren in de opleidingsprogramma's bestemd voor bepaalde beroepsgroepen, zoals het onderwijzend personeel, de maatschappelijk werkers en het verplegend personeel, de ambtenaren van de immigratiediensten, de personen verantwoordelijk voor de toepassing van de wet, de rechters en het personeel van de strafinrichtingen en van de instellingen voor gezondheidszorg».*

Die aanbeveling moet in de Franse Gemeenschap nog worden toegepast maar het decreet van 16 maart 1998 betreffende de hulp aan kinderen die het slachtoffer zijn van mishandeling beantwoordt gedeeltelijk eraan aangezien het erin voorziet dat de vaste commissie voor mishandelde kinderen voorstellen moet formuleren betreffende de programma's voor basisopleiding en voortgezette opleiding van de actoren.

In de Vlaamse Gemeenschap wordt binnen Kind en Gezin via vorming en sensibilisering van het eigen personeel duidelijk gemaakt dat de boodschap van het Verdrag van de Verenigde Naties inzake de rechten van het kind ook moet worden uitgedragen, naast de informatie over opvoeding, voeding, verzorging. Zo zijn reeds verschillende folders uitgewerkt en op grote schaal verspreid, waarin de geest en de inhoud van het Verdrag op begrijpelijke wijze wordt belicht aan de hand van alledaagse gezinssituaties.

Ondertekening van het internationaal verdrag tot bescherming van de rechten van gastarbeiders en van hun familieleden

«Het Comité spoort de Verdragsluitende Staat aan ervoor te waken dat de aanvragen tot gezinshereniging vanwege vluchtelingen en gastarbeiders op een positieve, humane en vlotte wijze worden onderzocht. Het Comité doet aan de Belgische regering de aanbeveling het internationaal verdrag tot bescherming van de rechten van gastarbeiders en van hun familieleden te ondertekenen en te ratificeren».

De Belgische Regering heeft het internationaal verdrag tot bescherming van de rechten van gastarbeiders en van hun familieleden nog altijd niet ondertekend. Verscheidene maatregelen zijn evenwel genomen opdat de kinderen van vluchtelingen of van gastarbeiders een maximale bescherming genieten.

Bekendmaking van het oorspronkelijke verslag

«Het Comité bedankt de Belgische regering tenslotte ervoor dat zij bereid is haar oorspronkelijk verslag, de analytische verslagen van de zittingen van het Comité tijdens welke het verslag is onderzocht, alsook de slotbeschouwingen van het Comité betreffende voornoemd verslag bekend te maken. Het Comité doet tevens de aanbeveling deze documenten zo ruim mogelijk te verspreiden in de in België gesproken talen».

De Belgische regering heeft de tekst van het oorspronkelijke Belgische verslag, de analytische verslagen van de zittingen van het comité en de slotbeschouwingen van het comité betreffende voornoemd verslag in de drie landstalen doen drukken.

Het document kan op verzoek kosteloos worden verkregen bij de diensten van het ministerie van Justitie.

Eerste deel

REGELS VAN ALGEMENE TOEPASSING

I. Maatregelen genomen om de Belgische wetgeving en het Belgische beleid aan te passen aan de bepalingen van het Verdrag

A. Op federaal niveau

Bijzondere acties op het stuk van de bescherming van het kind tegen alle vormen van geweld en seksuele exploitatie (artikelen 34 en 35)

1. Op internationaal vlak

* *Initiatieven op Europees vlak*

België heeft tijdens zijn voorzitterschap van de Europese Unie in 1993 aanbevelingen ingediend gericht op de politieke en diplomatieke samenwerking inzake de bestrijding van de mensenhandel. Zo is het aantal verbindingsofficieren belast met de centralisatie van de informatie betreffende de misdrijven gepleegd binnen of buiten de grenzen van de Unie steeds toegenomen. In het kader van de *Europol-overeenkomst* die ertoe strekt aan de politiediensten van de lidstaten van de Europese Unie de mogelijkheid te bieden doeltreffend samen te werken, onder meer via de uitwisseling van persoonsgebonden gegevens, heeft ons land ervoor gezorgd dat de bestrijding van de mensenhandel, daaronder begrepen de seksuele exploitatie van kinderen van bij de aanvang als een prioritaire taak van *Europol* wordt beschouwd.

Tijdens het tweede semester van 1996 heeft België vier gemeenschappelijke acties voorgesteld (een ervan legt aan de regeringen van de lidstaten de verplichting op de maatregelen te nemen die tot hun bevoegdheid behoren en bij hun respectieve parlementen teksten in te dienen waarin de verplichtingen van de wetgevende macht zijn omschreven).

De *eerste gemeenschappelijke actie (96/748/JAI)* breidt het mandaat van de Europese Drugseenheid (E.D.E.) uit tot de bestrijding van de mensenhandel, daaronder begrepen de seksuele exploitatie van kinderen. Die eenheid is te Den Haag gevestigd en behandelt niet-persoonlijke gegevens betreffende drugs, clandestiene immigratie of verboden nucleaire handel. Die gemeenschappelijke actie is op 16 december 1996 goedgekeurd.

De *tweede actie (96/747/JAI)*, die op 29 november 1996 is goedgekeurd, strekt ertoe een systematische lijst van referentiecentra op te stellen waarover de lidstaten van de Europese Unie beschikken op het stuk van operationele, wetenschappelijke en technische politie ter bestrijding van de seksuele exploitatie van kinderen.

De *derde gemeenschappelijke actie (96/700/JAI)*, die eveneens op 29 november is goedgekeurd, is erop gericht de begroting van de derde pijler aan te wenden voor de financiering van bepaalde onderzoeken, studies, stages en uitwisselingsprogramma's bestemd voor de personen die de actie leiden tegen de mensenhandel en tegen de seksuele exploitatie van kinderen, te weten rechters, procureurs, politiefunctionarissen, overheidsambtenaren, openbare diensten ter voorkoming en bestrijding van die fenomenen, diensten voor slachtofferhulp of voor behandeling van daders. In het kader van het zogenaamde *STOP-programma* zijn twee door de minister van justitie ingediende projecten aanvaard. Het eerste is erop gericht een studie uit te voeren teneinde na te gaan of het opportuun en mogelijk is een Europese gegevensbank op te richten betreffende vermiste minderjarigen, minderjarigen die slachtoffer zijn van mensenhandel of van seksuele exploitatie, alsook inzake daders van seksuele misdrijven. Het tweede project betreft de voorkoming van recidive en omhelst een studie waarin met betrekking tot de Europese Unie de stand van zaken wordt opgemaakt van de gespecialiseerde en gestructureerde behandeling van seksuele delinquenten. De doelstelling bestaat erin na te gaan of tussen de verschillende landen een gemeenschappelijke methodologische onderbouw bestaat waardoor in de toekomst krachtlijnen kunnen worden gedefinieerd.

De *vierde gemeenschappelijke actie (97/154/JAI)* strekt ertoe de strafbaarstellingen in de Europese Unie met elkaar in overeenstemming te brengen teneinde de doeltreffendheid van de strafrechtelijke en politieke samenwerking te verbeteren. Het is immers gebleken dat de seksuele exploitatie van kinderen in de lidstaten van de Europese Unie, maar ook in andere landen, op verschillende wijze strafbaar wordt gesteld. De dubbele doelstelling bestaat erin na te gaan in welke mate de landen van de Europese Unie het eens zijn om de strafbaarstelling van de seksuele exploitatie van kinderen te harmoniseren en om de vereiste op te heffen met betrekking tot de dubbele strafbaarstelling van het feit in het land waar het wordt vervolgd en in dat waar het is gepleegd. Die actie is op 24 februari 1997 goedgekeurd.

** Ratificatie van het Verdrag van 's-Gravenhage betreffende de ontvoering door een van de ouders*

Het Parlement heeft op 10 augustus 1998 de wet tot ratificatie van het Verdrag van 's-Gravenhage van 25 oktober 1980 inzake de burgerlijke aspecten van internationale ontvoering van kinderen goedgekeurd. Die wet treedt op 1 mei 1999 in werking.

Dat verdrag vormt een bijkomend instrument bij de opsporing van kinderen die door een ouder op onwettige wijze zijn overgebracht. Het verdrag is erop gericht de onmiddellijke terugkeer te waarborgen van kinderen van minder dan zestien jaar die op ongeoorloofde wijze naar een andere Verdragsluitende Staat zijn overgebracht of aldaar worden vastgehouden, alsook om het hoede- en bezoekrecht te doen naleven.

** Ratificatie van het Verdrag van 's-Gravenhage inzake de interlandelijke adoptie*

Het Verdrag van 's-Gravenhage betreffende de bescherming van kinderen en de samenwerking op het vlak van de interlandelijke adoptie van 29 mei 1993 is erop gericht tussen de Staten een samenwerking tot stand te brengen teneinde te waarborgen dat internationale adopties worden uitgevoerd in het hogere belang van het kind en met inachtneming van de fundamentele rechten die aan het kind in het internationale recht worden erkend. Het verdrag strekt eveneens ertoe ontvoering en verkoop van, alsook handel in kinderen te voorkomen.

Door het verdrag kunnen derhalve de verplichtingen omschreven in artikel 21 van het verdrag van de rechten van het kind worden nageleefd, te weten dat adoptie slechts mag worden toegestaan indien het kind op geen enkele andere passende wijze in het land van zijn herkomst kan worden verzorgd en dat bij de totstandkoming van de adoptie de rechten van het kind en van zijn ouders in acht worden genomen, waarbij zij hun instemming hebben gegeven, na volledig te zijn ingelicht. Bovendien verbiedt dit artikel iedere vorm van ongepast geldelijk voordeel.

Een werkgroep waarin de betrokken federale en communautaire administraties en kabinetten zijn vertegenwoordigd heeft het voorontwerp tot goedkeuring ervan voorbereid, waarbij wordt voorzien in een fundamentele hervorming van het internationaal privaatrecht en van de bepalingen van het Burgerlijk Wetboek die de adoptie in het nationale recht regelen. De ministerraad heeft dat voorontwerp goedgekeurd.

Deze hervorming heeft als doelstelling ervoor te zorgen dat het kind dat wordt geadopteerd, alle waarborgen met betrekking tot de naleving van zijn fundamentele rechten geniet, alsook dat de fundamentele rechten van de ouders in acht worden genomen.

2. Oprichting van een privaat Europees Centrum voor vermiste en seksueel uitgebuite kinderen

Op 20 oktober 1996, dag van de witte mars die 300.000 personen heeft samengebracht, heeft de Eerste Minister de oprichting aangekondigd van een Europees centrum voor vermiste en seksueel uitgebuite kinderen. Na een technisch bezoek aan het Amerikaanse centrum te Washington (het *NCMEC*), heeft een werkgroep het bestek voorbereid betreffende dit centrum, dat op 30 maart 1998 officieel is geopend. Het centrum werkt onder de benaming *Child Focus* en is volledig onafhankelijk van de regering. Het centrum is erkend als een instelling van openbaar nut.

Het protocol tot regeling van de samenwerking tussen het centrum en de gerechtelijke en politieke instanties wijst duidelijk erop dat het gerechtelijk onderzoek uitsluitend tot de bevoegdheid van de gerechtelijke autoriteiten en van de politiediensten behoort. Net als het Amerikaanse centrum streeft het Europese ernaar de ouders van vermiste kinderen bij te staan en de medewerking van het publiek te bevorderen.

Het Europees Centrum voor vermiste en seksueel uitgebuite kinderen kan 24 op 24 uur worden opgeroepen via het nationale, kosteloze noodnummer 110. Child Focus beschikt eveneens over een internationaal nummer voor oproepen vanuit het buitenland.

Het centrum kan in de dossiers inzake verdwijningen en seksuele uitbuiting volgende taken verrichten :

- inwinning van gegevens, verzending ervan aan de gerechtelijke instanties en follow-up ervan;
- verspreiding van andere opsporingsberichten (affiches, kleine aanplakbiljetten, radioberichten ...);
- contacten tussen de case-managers met de instanties belast met het onderzoek;
- bijstand aan de familie van het vermiste of seksueel uitgebuite kind, inzonderheid met betrekking tot hun vragen ten aanzien van de overheid en het contact met de diensten slachtofferhulp of met gespecialiseerde verenigingen.

Child Focus heeft na een werkingsperiode van zes maanden 14.737 oproepen ontvangen en 603 dossiers aangelegd, waarvan 196 betrekking hadden op gevallen waarvoor het centrum niet bevoegd is of die rechtstreeks door de telefonisten konden worden opgelost.

Van de overige 407 dossiers hadden 174 gevallen betrekking op weggelopen kinderen, 131 op ontvoeringen door een van de ouders, 60 op onrustwekkende verdwijningen en 42 op seksuele uitbuiting.

Op 30 september 1998 zijn 328 dossiers afgesloten.

3. Plan ter bestrijding van verdwijningen

Er zijn algemene richtlijnen betreffende de opsporing van vermiste personen uitgewerkt.

Die richtlijnen zijn natuurlijk erop gericht de kansen om de vermiste personen in goede gezondheid terug te vinden, te optimaliseren en, bijkomend, in geval van criminele feiten de daders te identificeren en aan te houden.

Rekening houdend met de lering getrokken uit de leemtes in het verleden en op grond van constructieve initiatieven, is het hierbij hoofdzakelijk de bedoeling aan de politiediensten en aan de magistraten nauwkeurige en dwingende richtlijnen te verstrekken en hen een instrument te bezorgen dat hen bij hun optreden kan helpen.

Die richtlijnen doen dus terzelfder tijd dienst als instructies, als vademecum en als handleiding bij de opleiding.

De inhoud ervan is tamelijk uitgebreid en heeft onder meer betrekking op het volgende :

- de organisatie van het optreden van bepaalde personen belast met specifieke opdrachten zowel op het niveau van de politiediensten als op dat van de magistratuur. Zo voorziet de circulaire bijvoorbeeld in referentiemagistraten die moeten zorgen voor de coördinatie in het parket en die de onderzoeken moeten leiden. Bij gerechtelijk onderzoek is natuurlijk de onderzoeksrechter belast met de leiding van het onderzoek;
- de definiëring van zeven criteria waardoor het onrustwekkend karakter van een verdwijning kan worden vastgesteld. Een dergelijke vaststelling is belangrijk aangezien het bijkomende taken vereist naast de taken die in elk geval moeten worden verricht;
- de onmiddellijke uitvoering van een aantal taken, zoals een volledige aangifte opmaken, zoveel mogelijk elementen verzamelen, ... De dienstdoende parketmagistraat moet onmiddellijk in kennis worden gesteld van een onrustwekkende verdwijning of van twijfel betreffende het onrustwekkende karakter ervan. Wanneer deze laatste het onrustwekkende karakter bevestigt, moeten bijkomende taken worden uitgevoerd (onmiddellijk het proces-verbaal verzenden, de nationale cel verdwijningen op de hoogte brengen, die de nationaal magistraat moet inlichten, ...);
- de organisatie van het eigenlijke gerechtelijk onderzoek dat door de parketmagistraat wordt geleid. Zodra een gerechtelijk onderzoek is ingesteld, neemt de onderzoeksrechter persoonlijk de leiding van het onderzoek waar maar de parketmagistraat belast met het dossier blijft de evolutie ervan op de voet volgen;
- de opvang van de slachtoffers en van hun naasten te rekenen vanaf het tijdstip dat de verdwijning wordt gemeld, hetgeen een van de hoofdbekommernissen van de politiediensten en van de gerechtelijke instanties moet vormen;
- de regeling van de follow-up van alle verdwijningsdossiers, waarbij bijzondere aandacht wordt besteed aan meer onrustwekkende verdwijningen.

4. Commissie van deskundigen belast met het onderzoek van het verschijnsel seksuele uitbuiting van kinderen

Ingevolge de beslissing van de ministerraad van 30 augustus 1996 is tijdens de rondetafel van 18 oktober 1996 op het Koninklijk Paleis met de ouders van vermiste en vermoorde kinderen een nationale commissie van deskundigen opgericht die belast is geworden met de studie van de problematiek inzake de bestrijding van de seksuele uitbuiting van kinderen. Die commissie was opgericht voor een periode van een jaar.

De nationale commissie tegen de seksuele uitbuiting van kinderen

** had drie doelstellingen :*

- de omvang en het belang van het verschijnsel seksuele uitbuiting van kinderen beter leren kennen;
- het beleid dat in België terzake wordt gevoerd, evalueren;
- concrete voorstellen ten aanzien van de gedane vaststellingen formuleren.

** heeft haar werkzaamheden bij voorrang op de vijf volgende domeinen gericht :*

- het maatschappelijke en juridische statuut van het kind dat slachtoffer is;
- de aanpak van het fenomeen en de internationale dimensie ervan;
- de bijstand aan het kind dat slachtoffer is;
- de rol van de justitie;
- de dader van de seksuele uitbuiting van kinderen.

** heeft haar werkzaamheden op bepaalde hoofdbeginselen gegrond :*

- de kinderen zelf en hun ervaring vormen het uitgangspunt en de permanente referentie voor de reflectie;
- seksuele uitbuiting en doodslag van kinderen verdienen bijzondere aandacht en zijn de ultieme uitdrukking van de zwakke maatschappelijke en juridische positie van het kind in de samenleving;
- een reactief beleid is belangrijk maar volstaat niet;
- de seksuele uitbuiting van kinderen moet vooreerst en zoveel mogelijk worden voorkomen;
- iedereen draagt een verantwoordelijkheid die op alle niveaus moet worden aanvaard en genomen;
- de inspanningen die in het kader van de mishandeling en de rechtsbescherming van kinderen reeds zijn geleverd, moeten in een constructieve geest nog meer op hun waarde worden geschat en indien nodig worden verbeterd of aangevuld.

De nationale commissie wenste zoveel mogelijk personen te raadplegen teneinde haar opdracht perfect te kunnen vervullen. Daartoe heeft zij volgende initiatieven genomen :

- de organisatie van een nationaal forum «Kinderen stellen ons vragen ...» (Brussel, 25-28 mei 1997);
- de organisatie van een jongerenforum (Brussel, 10 september 1997);
- de uitwerking van een discussieforum op Internet via *Jeugdnetwerk*.

Dankzij die initiatieven heeft de commissie talrijke reacties van zowel personen als instellingen kunnen verzamelen.

De commissie heeft in haar eindverslag, dat op 23 oktober 1997 is goedgekeurd, voor de volgende concrete voorstellen gekozen die betrekking hebben op verschillende domeinen, zulks zowel op nationaal als op internationaal vlak :

- preventie, daaronder begrepen versterking van de maatschappelijke en juridische positie van kinderen;
- hulp en bijstand zowel voor de kinderen die het slachtoffer zijn van seksuele uitbuiting als voor de ouders ervan;
- juridische aanpak, zowel op strafrechtelijk en burgerrechtelijk vlak als inzake jeugdbijstand en jeugdbescherming;
- erkenning van de rechten van kinderen.

De werkzaamheden van de commissie volstaan evenwel niet. Haar eindverslag vormt veeleer een uitnodiging en een aanzet tot meer discussie en tot reële behandeling van het probleem inzake de seksuele uitbuiting van kinderen op alle niveaus.

Er moet worden opgemerkt dat de Interministeriële Conferentie voor de Bescherming van de Rechten van het kind (voorgesteld in titel II, a, 2) ermee is belast te zorgen voor de voortgangscntrole betreffende de voorstellen die de nationale commissie tegen de seksuele uitbuiting van kinderen heeft geformuleerd. Zij heeft op 17 december 1997 een actieplan goedgekeurd.

Dat actieplan voorziet onder meer in :

1. de verbintenis van de regering om aan het parlement een ontwerp-verklaring inzake de herziening van de Grondwet voor te leggen met het oog op de invoering erin van een bepaling die het recht op morele, lichamelijke, geestelijke en seksuele integriteit waarborgt;
2. de invoering van een dag van de rechten van het kind op 20 november;
3. de oprichting van een interministeriële werkgroep op initiatief van de minister van Justitie teneinde de voorstellen van de commissie te onderzoeken die betrekking hebben op de procedures inzake de behandeling van gevallen van mishandeling en op de bescherming van het kind dat slachtoffer ervan is. Die werkgroep heeft volgende voorstellen onderzocht :
 - het op actieve wijze uit de gerechtelijke sfeer halen van deze materie hetgeen veronderstelt dat de psycho-medisch-sociale sectoren zich met de behandeling van dergelijke situaties moeten bezighouden;
 - het gebrek aan hiërarchie tussen het gerechtelijk en het maatschappelijk optreden;
 - de erkenning van de voorwaarden inzake het maatschappelijk optreden binnen de grenzen van het beroepsgeheim en de mogelijkheid voor de justitie voorrang te geven aan het maatschappelijk optreden;
 - de totstandbrenging van banden tussen de sectoren en de invoering van modellen van optreden;
 - de oprichting in ieder arrondissement van een raad voor mishandelde kinderen;
 - de bevestiging van de rol van de SOS-teams, van de diensten jeugdbijstand en slachtofferhulp;
 - het recht om de wijze te kiezen waarop het optreden moet plaatsvinden;

- het recht op vertrouwelijke bijstand en in uitzonderlijke omstandigheden het recht te worden ondergebracht in een plaats die voor de ouders geheim wordt gehouden;
- het recht door een multidisciplinair team te worden onderzocht en de oprichting van gespecialiseerde teams op het niveau van de justitie;
- de mogelijkheid om een verslag opgesteld door een dienst voor bijstand in rechte te gebruiken.

De doelstelling van die werkgroep betaamt erin richtlijnen voor de gerechtelijke instanties (magistratuur en politie) uit te werken, alsook instructies voor de bevoegde federale, communautaire en gewestelijke administraties en voor private medisch-sociale diensten. Indien nodig kunnen samenwerkingsakkoorden worden uitgewerkt teneinde de wijze te bepalen waarop de vereiste samenwerking tussen de sectoren moet plaatsvinden, zulks met inachtneming van de bevoegdheden van elk gezagsniveau, alsook van de wetten inzake de hervorming van de instellingen.

4. een werkgroep onder leiding van de Gemeenschappen zal de verschillende voorstellen van de commissie aangaande de vorming van de mensen op het terrein onderzoeken.

5. Wetten van 1995 betreffende de seksuele delinquentie

In het Belgisch Staatsblad van 25 april 1995 zijn drie wetten met betrekking tot de zeden bekendgemaakt : een wet betreffende de reclame voor het aanbod van diensten van seksuele aard, een wet inzake mensenhandel en kinderpornografie en een wet betreffende seksueel misbruik ten aanzien van minderjarigen.

De wet van 13 april 1995 houdende bepalingen tot bestrijding van de mensenhandel en van de kinderpornografie

Die wet betreft verscheidene domeinen :

- Mensenhandel

De mensenhandel is strafbaar gesteld. Onder mensenhandel wordt het feit begrepen waarbij een persoon ervoor zorgt dat een vreemdeling het Koninkrijk binnenkomt of er verblijft, en hij daarbij ten opzichte van de vreemdeling direct of indirect gebruik maakt van listige kunstgrepen, geweld, bedreigingen of enige andere vorm van dwang of misbruik maakt van de bijzonder kwetsbare positie waarin de vreemdeling verkeert ten gevolge van een onwettige administratieve toestand of ten gevolge van zwangerschap, ziekte dan wel een lichamelijk of een geestelijk gebrek of een onvolwaardigheid.

- Prostitutie

Zoals reeds onder de gelding van de vroegere wet het geval was, vormt de eigenlijke prostitutie geen misdrijf maar is de exploitatie ervan door een ander persoon wel strafbaar.

De wetgever heeft iedere vorm van exploitatie van ontucht of van prostitutie van minderjarigen strenger willen bestraffen.

- Kinderpornografie

Kinderpornografie is nu uitdrukkelijk strafbaar gesteld. Artikel 383bis van het Strafwetboek op grond waarvan naast de bewuste verspreiding, de bewuste verkoop of vervaardiging en het bewuste bezit van kinderpornografisch materiaal wordt verboden, vormt een waardevol instrument in de strijd tegen de seksuele uitbuiting van kinderen. Er moet evenwel worden erkend dat de leeftijd van 16 jaar waarin dit artikel voorziet, niet overeenstemt met artikel 34 van het verdrag van de rechten van het kind, op grond waarvan het kind tot de leeftijd van 18 jaar wordt beschermd.

- Extraterritorialiteitsbeding

Op grond van een extraterritorialiteitsbeding kunnen personen welke in het buitenland zedenfeiten ten aanzien van minderjarigen beneden 16 jaar hebben gepleegd die aldaar in de wet zijn omschreven, worden vervolgd wanneer zij in België worden teruggevonden

Het ministerie van Buitenlandse Zaken heeft in december 1995 alle diplomatieke en consulaire posten de opdracht gegeven systematisch het politieverlag op te vragen wanneer een Belg is aangehouden wegens seksuele misdrijven gepleegd op minderjarigen beneden 16 jaar. Het was de eerste maal dat terzake specifieke instructies werden verstrekt. Die richtlijnen zijn nog verfijnd en uitgebreid : de vertegenwoordiging moet het departement te Brussel niet alleen in kennis stellen van de aanhouding maar eveneens van iedere evolutie in de rechtspleging. Al die feitelijke elementen moeten aan de Belgische justitie de mogelijkheid bieden te oordelen of zij krachtens het extraterritorialiteitsbeginsel bevoegd is op te treden. De informatie wordt aan het Belgische gerecht bezorgd door toedoen van de nationaal magistraat die erop toeziet dat die informatie aan alle bevoegde diensten wordt meegedeeld.

Het extraterritorialiteitsbeginsel is reeds toegepast in verscheidene processen gevoerd ten aanzien van personen die in het buitenland zedenfeiten hebben gepleegd.

De Belgische ambassades en consulaten hebben van de minister van Buitenlandse Zaken instructies gekregen waarbij hij hen vraagt zich tot de lokale autoriteiten te richten om van elk seksueel misbruik gepleegd ten aanzien van een minderjarige Belg te worden ingelicht.

Het departement Buitenlandse Zaken heeft eveneens een folder gepubliceerd met als titel *Toerist zonder risico*, die diverse nuttige informatie voor de Belgische toerist in het buitenland bevat, waarbij inzonderheid nader wordt omschreven dat bij seksueel misbruik gepleegd ten aanzien van een kind in het buitenland, in België vervolging kan worden ingesteld.

De wet van 13 april 1995 betreffende seksueel misbruik ten aanzien van minderjarigen

Die wet betreft de verlenging van de verjaringstermijn, het horen van de minderjarige door de autoriteiten, de facultatieve correctionalisering van verkrachting ten aanzien van een kind van minder dan 10 jaar, de invoering van een ernstigere straf wegens weigering van bijstand aan een kind in gevaar, de verplichte inwinning van het advies van een gespecialiseerd centrum vooraleer seksuele geweldplegers in vrijheid worden gesteld, de verplichting voor de persoon die voorwaardelijk in vrijheid is gesteld om te worden begeleid of om een therapie te volgen en ten slotte het uitspreken van verbodsbepalingen.

- Seksueel misbruik gepleegd op minderjarigen in het buitenland

De minister van Justitie en de algemeen afgevaardigde voor de rechten van het kind hebben samengewerkt met betrekking tot de uitwerking en de verspreiding van de brochure *Un enfant n'est pas un partenaire sexuel* (Een kind is geen seksuele partner).

De minister van Justitie en de Vlaamse Gemeenschap hebben eveneens een preventiebrochure verspreid.

- Verjaring

Krachtens de wet begint de verjaringstermijn ten aanzien van een slachtoffer van feiten die in de vorige artikelen strafbaar zijn gesteld, slechts te lopen vanaf het tijdstip waarop het slachtoffer de leeftijd van 18 jaar heeft bereikt.

- Verbodsbepalingen

In de wet wordt gewag gemaakt van de verbodsbepalingen die ten aanzien van veroordeelden en geïnterneerden kunnen worden uitgesproken. Zij hebben betrekking op activiteiten die omgang met jongeren meebrengen, alsook op activiteiten op grond waarvan ten aanzien van deze laatsten een beslissingsbevoegdheid wordt uitgeoefend, ongeacht of daarbij al dan niet winst wordt nagestreefd, zodat zowel beroepsactiviteiten als vrijwilligerswerk worden beoogd.

- Weigering van bijstand aan een kind in gevaar

De nieuwe wet heeft de straf verzwaaard wanneer het slachtoffer waaraan bijstand wordt geweigerd, een kind is.

- Verkrachting gepleegd op een minderjarige beneden 10 jaar

Voor 1995 was verkrachting gepleegd op een minderjarige beneden 10 jaar, een delict strafbaar met levenslange dwangarbeid, een van de weinige misdaden die niet konden worden gecorrectionaliseerd. De uitbreiding, bij de wet van 4 juli 1989, van het begrip verkrachting tot iedere vorm van seksuele penetratie heeft aanleiding gegeven tot een stijging van het aantal feiten die als verkrachting worden omschreven, hetgeen niet overeenstemde met de stijging van het reële aantal seksuele geweldplegingen op jonge kinderen.

Overigens waren aan de verplichte bevoegdheid van het Hof van Assisen duidelijke nadelen verbonden, zoals het onaangepaste karakter van de mondelinge procedure op dergelijke feiten, de logheid en de hoge kosten van de procedure, alsook de werkbelasting die de toename van het aantal niet-correctionaliseerbare dossiers voor dit Hof meebracht.

Deze context gaf aanleiding tot seponeringen uit opportuniteitsoverwegingen, alsook tot een meer systematisch beroep op de interneringsmaatregel.

Die verscheidene redenen vormden een verantwoording voor de wijzigingen op grond van de wet van 13 april 1995.

De minister van Justitie heeft in een circulaire van 17 mei 1995 betreffende de wetten uitgewerkt met betrekking tot de zeden evenwel eraan herinnerd dat het Hof van Assisen als enig gerecht bevoegd blijft in geval van georganiseerde criminaliteit (pedofilienetwerken) of van feiten gepleegd met geweld.

Zelfs wanneer feiten inzake verkrachting op een minderjarige beneden 10 jaar worden gecorrectionaliseerd, kunnen zij aanleiding geven tot een veroordeling tot 10 jaar gevangenisstraf en bij wettelijke recidive tot 20 jaar gevangenisstraf.

6. Hervorming van het Strafwetboek

De rechtbanken passen strafwetten toe die het rechtskader voor hun optreden vormen. Dat rechtskader moet derhalve aangepast zijn aan de huidige maatschappij.

In België dateren de belangrijkste strafbepalingen inzake de aanranding van personen, net zoals het Strafwetboek, van 1867. Hierin zijn evenwel een aantal grondige wijzigingen

aangebracht : in 1912 (goedkeuring van de wet inzake de kindbescherming), in 1989 (verkrachting) en in 1995 (zie hoger).

Ingevolge de tragische gebeurtenissen in de zomer van 1996 is het noodzakelijk gebleken de tenlasteleggingen betreffende feiten waarvan kinderen het slachtoffer zijn, te analyseren.

Er is onderzoek verricht op grond van de aanbevelingen van de nationale commissie tegen de seksuele uitbuiting van kinderen, op grond van een studie die het team van professor Jacobs van de rechtsfaculteit van de *Université libre de Liège* op verzoek van de minister van Justitie heeft verricht, en wat geweld in het gezin en seksuele verminking betreft, op grond van de studies die de professoren Hutsebaut van de *Université catholique de Louvain* en Kellens van de *Université libre de Liège* op verzoek van de minister van Tewerkstelling en Arbeid, belast met het Gelijke Kansenbeleid, hebben verricht.

Teneinde de reeds uitgevoerde juridische analyse te vervolledigen, is een bijzonder gedetailleerde vragenlijst (met 38 vragen) door toedoen van de Eerste Voorzitters en de Procureurs-generaal bij de hoven van beroep toegezonden aan de magistraten van de zetel en van het parket belast met de behandeling van dossiers inzake ontvoering van kinderen en kindermishandeling.

De juridische analyse moest worden aangevuld met de praktische ervaringen die voornoemde magistraten bij de toepassing van de wet hebben opgedaan.

Door die enquête kon de stand van zaken worden opgemaakt van de praktijk met betrekking tot het verhoor van kinderen die slachtoffer van dergelijke strafbare feiten zijn (gebruik van audiovisuele opname, terbeschikkingstelling van aangepaste ruimtes, aanwezigheid van een vertrouwenspersoon, bijstand door een derde die psycholoog is en ermee belast is de woorden van het kind te analyseren,...).

Op grond van die drie voorafgaande stappen is een ontwerp van wet uitgewerkt dat de ministerraad op 18 december 1998 heeft goedgekeurd. De commissie Justitie van de Kamer heeft het op 2 maart 1999 goedgekeurd.

Dit ontwerp strekt ertoe de bescherming van het kind in het Strafwetboek uit te breiden. Het is besproken in een werkgroep samengesteld uit vertegenwoordigers van de kabinetten van de minister van Justitie en van de minister van Tewerkstelling en Arbeid, uit deskundigen en uit leden van de nationale commissie.

Het ontwerp bevat onder meer bepalingen op grond waarvan de bescherming van kinderen tegen verscheidene vormen van seksuele uitbuiting, tegen ontvoering, tegen onthouding van verzorging of voeding, tegen verlating, wordt uitgebreid. Naar luid van het ontwerp heeft het begrip mensenhandel voortaan ook betrekking op het misbruik van de staat van minderjarigheid van het slachtoffer. Tevens wordt de bescherming bepaald voor minderjarigen beneden 16 jaar tegen uitbuiting van ontucht en van prostitutie, alsook tegen kinderpornografie, op grond van het ontwerp uitgebreid tot minderjarigen van 16 en 17.

Het extraterritorialiteitsbeginsel, waardoor inzonderheid het «*sekstoerisme*» en de netwerken inzake mensenhandel moeten kunnen worden vervolgd, wordt versoepeld door de opheffing van de vereiste dubbele tenlastelegging en uitgebreid tot zedenfeiten gepleegd op minderjarigen ouder dan 16. Het is niet langer noodzakelijk dat de dader in België wordt teruggevonden.

Het ontwerp is erop gericht de inspanningen geleverd ter voorkoming van recidive en seksueel misbruik voort te zetten. Vooreerst wordt in het ontwerp de verbodsregeling waarbij personen veroordeeld wegens zedenfeiten geen activiteiten in verband met de jeugd mogen uitoefenen, nader bepaald en doeltreffender gemaakt door de datum op te geven waarop het verbod begint te lopen, door in een sanctie te voorzien in geval van niet-naleving van het verbod en door de aard van de verboden activiteiten nauwkeurig te omschrijven. Tevens

voorziet het ontwerp in de uitbreiding van de vereiste van een voorafgaand advies van een dienst gespecialiseerd in de begeleiding en de behandeling van seksueel delinquenten, alsook van de voorwaarden inzake toezicht op die begeleiding en behandeling omschreven in de wet van 5 maart 1998 inzake de voorwaardelijke invrijheidstelling tot de gevallen van opschorting van de uitspraak van de veroordeling, van uitstel, van probatie en van invrijheidstelling van geïnterneerden.

De regering heeft eveneens besloten de strafrechtspleging te wijzigen teneinde tegemoet te komen aan de specifieke behoeften van kinderen die slachtoffer zijn van seksuele delicten. De voorwaarden en de juridische gevolgen van de audiovisuele opname van het verhoor van minderjarigen die slachtoffer zijn van seksuele delicten moeten nader worden omschreven. Teneinde te voorkomen dat het kind tijdens de terechtzitting met de beschuldigde wordt geconfronteerd, moet tevens worden voorzien in afwijkingen op het beginsel op grond waarvan de debatten voor het Hof van Assisen mondeling moeten verlopen.

In het ontwerp is een voorontwerp van wet betreffende lichamelijk en seksueel geweld in het gezin opgenomen, dat de minister van Tewerkstelling en Arbeid, belast met het Gelijke Kansenbeleid in overleg met de minister van Justitie heeft voorgesteld.

Teneinde nauwkeurig te bepalen dat aantasting van de eerbaarheid en verkrachting moeten worden beschouwd als seksuele agressie tegen personen veeleer dan tegen de openbare orde, worden die misdrijven in het ontwerp van wet als «seksuele agressies» omschreven en is de aantasting van de eerbaarheid vervangen door het nieuwe begrip «aantasting van de seksuele integriteit».

In het ontwerp van wet wordt de aantasting van de eerbaarheid omschreven als enige daad van seksuele aard gepleegd ten aanzien van of met behulp van een persoon die hiermee niet instemt. Het gegeven dat al dan niet met een seksuele daad is ingestemd, vormt het hoofdcriterium voor het misdrijf. Teneinde de bescherming van personen en inzonderheid van minderjarigen uit te breiden, wordt in het ontwerp van wet tevens uitdrukkelijk bepaald in welke gevallen absoluut geen sprake kan zijn van instemming met een seksuele handeling.

Het ontwerp voorziet eveneens in een bijkomende bescherming tegen seksuele daden ten aanzien van minderjarigen in het gezin of daarbuiten.

Met betrekking tot seksuele daden ten aanzien van minderjarigen buiten het gezin bepaalt het ontwerp van wet dat een minderjarige van minder dan 14 jaar niet met een seksuele daad kan instemmen. Anders gesteld, vormt iedere seksuele daad gepleegd ten aanzien van een minderjarige jonger dan 14 jaar met of zonder zijn instemming een misdrijf dat strafrechtelijk kan worden bestraft. Overigens wordt in het ontwerp voorgesteld de ultieme bescherming te versoepelen vanaf de leeftijd van 14 jaar. De seksuele contacten tussen jongeren zijn volledig aan het strafrecht onttrokken, tenzij er sprake is van misbruik. Ingeval het een seksuele relatie met een volwassene betreft, wordt voor minderjarigen tussen 14 en 16 jaar in een specifieke bescherming voorzien. Die bijzondere bescherming bestaat erin dat in geval van een belangrijk leeftijdsverschil (meer dan 5 jaar), wordt verondersteld dat de jongere niet op geldige wijze heeft kunnen instemmen met de seksuele handelingen.

Tenslotte genieten alle minderjarigen beneden 18 jaar eveneens een bijkomende bescherming : het ontwerp bepaalt dat een seksuele daad ten aanzien van een minderjarige die kon worden gepleegd door misbruik te maken van een gezags-, van een vertrouwens- of van een afhan-keijheidsrelatie, een misdrijf vormt.

Seksuele daden die ten aanzien van minderjarigen in het gezin worden gepleegd, zijn uitdrukkelijk verboden. In dit kader wordt de leeftijd van 16 jaar op 18 jaar gebracht teneinde de bescherming tot alle minderjarigen uit te breiden. Zulks betekent dat alle seksuele daden gepleegd ten aanzien van een minderjarige door personen die in het gezin leven, automatisch strafbaar zijn, ongeacht of het slachtoffer hiermee al dan niet heeft ingestemd. Het vroegere begrip gezin is aangepast aan de maatschappelijke evolutie, zodat voornoemd begrip in het

ontwerp wordt uitgebreid tot de adoptanten, broers en zusters, opvangouders, schoonouders en iedere andere persoon die gewoonlijk met de minderjarige samenleeft en over hem gezag uitoefent.

Het ontwerp voorziet eveneens in de verzwarende omstandigheid van opzettelijke slagen en verwondingen omdat de geweldplegers ofwel kinderen ten aanzien van hun ouders zijn ofwel ouders ten aanzien van hun kinderen.

Inzake opzettelijk lichamelijk geweld gepleegd ten aanzien van vrouwen en meisjes speelt genitale verminking een belangrijke rol. Het betreft geweld dat specifiek op vrouwen en meisjes is gericht. Het Strafwetboek biedt thans de mogelijkheid te vervolgen overeenkomstig het artikel betreffende opzettelijke slagen en verwondingen die het verlies van een orgaan hebben veroorzaakt. Het ontwerp omvat een specifieke bepaling die feiten van genitale verminking op ondubbelzinnige wijze strafbaar stelt.

Het ontwerp wijzigt eveneens de strafrechtelijke bepalingen betreffende het beroepsgeheim. Overeenkomstig de huidige wet moeten inzonderheid geneesheren, verzorgend personeel en maatschappelijk werkers het beroepsgeheim in acht nemen. Het is hen dan ook verboden feiten inzake lichamelijk en seksueel geweld aan het licht te brengen. Hoewel de wet in twee uitzonderingen voorziet (in geval van getuigenis voor de rechter en in geval van bijstand aan personen in nood), is het huidige juridische statuut van voornoemde personen dubbelzinnig.

Voor een betere rechtszekerheid en een betere bescherming van minderjarigen moeten de wetsbepalingen worden verduidelijkt. Derhalve voorziet het ontwerp van wet voor personen die normaal het beroepsgeheim in acht moeten nemen in de mogelijkheid om aan de bevoegde diensten feiten inzake lichamelijk en seksueel geweld, alsook inzake genitale verminking gepleegd ten aanzien van een minderjarige beneden 14 jaar aan het licht te brengen zonder te worden bestraft.

7. Opname van het verhoor van kinderen

Op initiatief van het ministerie van Justitie is een werkgroep inzake het verhoor van kinderen opgericht. Het doel van die werkgroep bestaat erin de stand van zaken op te maken, alsook ten behoeve van de politiediensten en van de magistraten een richtlijn uit te werken tot harmonisering van de opnametechnieken van verhoren in het kader van de strafrechtspleging (hoofdzakelijk met betrekking tot kinderen die het slachtoffer van zedenfeiten zijn).

Die werkgroep is opgericht omdat de audiovisuele opname van het verhoor van kinderen en de aanwending van niet-suggestieve verhoortechnieken moeten worden aangemoedigd. Zij waarborgen een betere kwaliteit van het verhoor, voorkomen dat talrijke verhoren moeten plaatsvinden, alsook dat die moeten worden herhaald, zorgen voor een grotere doorzichtigheid en maken de getrouwe weergave van de woorden van het kind mogelijk.

Terzelfder tijd wordt een opleiding verstrekt aan het personeel van de gerechtelijke instanties zodat die verhoren op meer doeltreffende wijze kunnen worden verricht.

Het ontwerp van wet betreffende de strafrechtelijke bescherming van minderjarigen is aangevuld teneinde in het Wetboek van Strafvordering het beginsel in te voegen betreffende de audiovisuele opname van het verhoor van minderjarigen en de voorwaarden en rechtsgevolgen ervan nader te bepalen. Ingeval de rechtbank het om de waarheid aan het licht te brengen noodzakelijk acht de verschijning van de minderjarige te bevelen, gebeurt dit door middel van videoconferencing teneinde te voorkomen dat het kind met de vermoedelijke dader van het misbruik wordt geconfronteerd.

8. Samenwerkingsakkoorden inzake slachtofferhulp

Er zijn samenwerkingsakkoorden uitgewerkt tussen de federale staat en de Vlaamse Gemeenschap en tussen de federale staat en de Franse Gemeenschap en het Waalse Gewest.

Aangezien de bevoegdheid inzake slachtofferhulp onder de Staat en de gemeenschappen zijn verdeeld, bleek samenwerking noodzakelijk om de terzake aangewende middelen doeltreffend te coördineren.

B. In de Vlaamse Gemeenschap

De Vlaamse wetgever beoogt een grotere eenvormigheid tussen enerzijds de Vlaamse regelgeving en het beleid gevoerd door de overheid en anderzijds de bepalingen van het Verdrag.

Op 17 oktober 1997 zijn in de Vlaamse Gemeenschap twee belangrijke decreten dd. 15 juli 1997 in werking getreden. Het eerste decreet betreft de instelling van het kindeffectrapport en de toetsing van het regeringsbeleid aan de naleving van de rechten van het kind. Het andere decreet strekt tot de oprichting van een Kinderrechtencommissariaat en de instelling van het ambt van Kinderrechtencommissaris. Beide decreten kwamen tegelijkertijd tot stand in de geest van het Verdrag. Zij waren het gevolg van een gezamenlijk initiatief van vijf vrouwelijke Vlaamse volksvertegenwoordigers van de verschillende politieke partijen. Terwijl het kindeffectrapport eerder een anticipatief karakter heeft, hebben de toetsing van het regeringsbeleid aan de naleving van de rechten van het kind en de oprichting van een Kinderrechtencommissariaat voornamelijk betrekking op het toezicht op de naleving van het Verdrag. Deze laatste initiatieven worden dan ook in het tweede hoofdstuk besproken (infra). Het is evenwel gepast het kindeffectrapport in dit hoofdstuk te behandelen.

Het decreet omschrijft het kindeffectrapport als het rapport dat de situatie van het kind in zijn onmiddellijke omgeving, alsmede de te verwachten gevolgen van een voorgenomen beslissing en de alternatieven ervoor moet beschrijven. Bij de parlementaire werkzaamheden is verduidelijkt dat het gezin moet worden beschouwd als de onmiddellijke omgeving van het kind. Deze zienswijze is gebaseerd op het Verdrag. Het decreet preciseert dat het kindeffectrapport minstens volgende informatie moet bevatten :

- het effect van de voorgenomen beslissing op het kind;
- alternatieven voor de voorgestelde beslissing, inzonderheid een beschrijving van de beoogde maatregelen om belangrijke nadelige gevolgen van de beslissing te vermijden, te beperken en zo mogelijk te verhelpen;
- een opgave van de moeilijkheden ondervonden bij de inwinning van de vereiste informatie.

De verplichting tot opmaak van een kindeffectrapport, zoals vastgesteld bij het decreet, houdt in dat elk ontwerp van decreet op het tijdstip van indiening bij het Vlaams Parlement vergezeld moet worden van een kindeffectrapport, voorzover de voorgenomen beslissing kennelijk rechtstreeks verband houdt met het belang van het kind. De regering kan van deze bepaling afwijken na advies van een terzake bevoegde commissie. Deze commissie is

samengesteld uit vijf vaste leden, drie benoemd op grond van hun kennis en deskundigheid in effectrapportage en twee op grond van hun vertrouwdheid met de rechten van het kind, zoals gesteld in het Verdrag (besluit van 14 juli 1998). De leden van deze commissie zijn reeds aangewezen.

In het decreet wordt expliciet gesteld dat de beslissing om af te wijken van de verplichting tot opmaak van een kindeffectrapport door het parlement moet worden beoordeeld naar aanleiding van de behandeling en de stemming betreffende de goedkeuring van het ontwerp van decreet.

Artikel 11 van het decreet voorziet in een geleidelijke toepassing van de verplichting tot opmaak van een kindeffectrapport zodat het decreet op 17 oktober 2002 ten volle van toepassing zal zijn. Zulks is noodzakelijk om geleidelijk de nodige ervaring en deskundigheid op te doen.

Niet alleen de decreten van 15 juli 1997, die rechtstreeks op het Verdrag gegrond zijn, verwijzen expliciet ernaar. Er kan gewag worden gemaakt van het decreet van 12 mei 1998 op het landelijk georganiseerd jeugdwerk dat als algemene erkenningsvoorwaarde onder meer stelt : «in de werking en de statuten, de principes en de regels van de democratie aanvaarden en tevens het Europees Verdrag inzake de Rechten van de Mens en het Internationaal Verdrag betreffende de Rechten van het Kind onderschrijven». In de memorie wordt gesteld dat de erkenning kan worden ingetrokken indien uit de feitelijke werking blijkt dat een landelijke jeugdvereniging zich niet aan de in dit artikel genoemde verdragen houdt. Ook het recentelijk door het Vlaamse parlement goedgekeurde decreet betreffende de centra voor leerlingenbegeleiding vereist uitdrukkelijk dat zij het Verdrag in acht moeten nemen (infra, derde deel, IV).

Hetgeen in verband met de bijzondere jeugdbijstand in het eerste rapport, §§ 15 tot en met 19 is gesteld, geldt nog steeds.

Het decreet van 24 juli 1991 betreffende het algemeen welzijnswerk, vermeld in de §§ 39 en 46 van het eerste rapport, is intussen vervangen door het decreet van 19 december 1997. Een van de onderliggende beginselen bestaat erin het algemeen welzijnswerk toegankelijker te maken voor jongeren en kinderen en het preventieve aspect van de eerstelijnszorg ten aanzien van kinderen en jongeren grondiger uit te werken. In dit verband worden de volgende acties overwogen : organisatie van vormings- en trainingsprogramma's die de morele weerbaarheid van kinderen en jongeren verhogen, invoering van methodes gegrond op een vroegtijdige opsporing van ongewenste intimiteiten en seksueel geweld ten aanzien van jongeren, verdere ontwikkeling van de methode van actieve inschakeling van leeftijdsgenoten in de preventieve hulpverlening aan jongeren, ontwikkeling van een specifieke houding ten aanzien van kinderen met het oog op laagdrempelige informatieverstrekking, onder meer over hun rechten.

Overeenkomstig de aanbevelingen van het comité is bij de Vlaamse Gemeenschap op 17 september 1998 onder leiding van de coördinerende minister inzake kinderrechten overleg gepleegd met de NGO's, vertegenwoordigd in de *Kinderrechtencoalitie*. De Kinderrechtencommissaris was als waarnemer op dit overleg aanwezig. Naar aanleiding van dit overleg is gepleit voor meer zelfkritiek van de overheid en een grotere diversifiëring van de onderwerpen en bevoegdheden die aan bod komen. Met name werd openhartig van gedachte gewisseld over de vraag of de *Kinderrechtencoalitie* zelf niet structureel en financieel door de Vlaamse overheid zou moeten worden ondersteund.

C. In de Duitstalige Gemeenschap

De Raad van de Duitstalige Gemeenschap heeft op 20 maart 1995 zijn goedkeuring gehecht aan het decreet inzake jeugdbijstand dat tijdens het eerste verslag is aangekondigd. Het decreet is op 26 april 1995 in het Belgisch Staatsblad bekendgemaakt en op 1 mei 1995 in werking getreden. Naar luid van dit decreet heeft iedere jongere met woonplaats in de Duitstalige Gemeenschap recht op de bijstand waarin dit decreet voorziet.

Dit decreet is erop gericht een jongere in nood bijstand te verlenen door middel van een akkoord tussen de betrokken partijen en de Dienst Jeugdbijstand. De jeugdrechtbank kan slechts maatregelen opleggen indien de vrijwillige bijstand mislukt is.

Op grond van hetzelfde decreet is de raad voor jeugdbijstand opgericht, die is samengesteld uit 19 vertegenwoordigers van de sociale diensten die zich met kinderen en jongeren bezighouden.

Die raad neemt initiatieven inzake jeugdbijstand, coördineert ze en ziet toe op de uitvoering ervan. De raad onderzoekt de ontwikkeling van de jeugd en stelt op het einde van zijn mandaat (zes jaar) een verslag inzake jeugdbijstand op. Hij verstrekt adviezen op verzoek van de regering van de Gemeenschap of op eigen initiatief.

Het bureau van de raad ziet toe op de werkzaamheden van de Dienst Jeugdbijstand en bevestigt of verwerpt de beslissingen van de Dienst Individuele maatregelen.

II. Reeds bestaande mechanismen en mechanismen die op nationaal of lokaal vlak zullen worden gecreëerd om de activiteiten ten gunste van het kind te coördineren en toezicht te houden op de tenuitvoerlegging van het Verdrag

A. Op federaal niveau

1. Nationale commissie voor de rechten van het kind

De ministerraad heeft op 13 september 1996 beslist op federaal niveau een nationale commissie voor de rechten van het kind op te richten. De ministerraad heeft aan de minister van Buitenlandse Zaken en aan de minister van Justitie gevraagd de inrichting van die commissie voor te bereiden en daarover aan de ministerraad opnieuw verslag uit te brengen.

Na twee voorbereidende vergaderingen heeft de ministerraad op 6 december 1996 ermee ingestemd om de voorgestelde structuur op te richten.

De nationale commissie voor de rechten van het kind is samengesteld uit vaste leden van de ministeries die rechtstreeks met de problematiek van de rechten van het kind zijn belast.

Tot de commissie behoort een bureau dat is samengesteld uit de minister van Buitenlandse Zaken en uit de minister van Justitie, die bij toerbeurt het voorzitterschap van de vergaderingen waarnemen, evenals uit de minister van Binnenlandse Zaken en uit de drie Gemeenschappen.

De nationale commissie heeft als hoofddoelstelling de volgende vijfjaarlijkse verslagen voor te bereiden die België aan het Comité van de rechten van het kind moet voorleggen. De commissie kan evenwel op verzoek van de interministeriële Conferentie voor de bescherming van de rechten van het kind belast worden met het onderzoek van een aantal bijzondere problemen.

Zo heeft de Conferentie aan de nationale commissie reeds gevraagd de interpretatieve verklaringen van België bij het Internationaal Verdrag inzake de rechten van het kind te onderzoeken, alsook het probleem inzake de vrije meningsuiting van jongeren. De Conferentie heeft eveneens de wens geuit dat de nationale commissie een reflectie houdt omtrent de sociale en economische rechten van kinderen, alsook inzake hun arbeidsrechten.

Er is tevens bepaald dat de nationale commissie wordt belast met de samenwerking met parastatale instellingen, met niet-gouvernementele organisaties en met deskundigen.

2. De interministeriële Conferentie inzake de bescherming van de rechten van het kind

De interministeriële Conferentie inzake de bescherming van de rechten van het kind is op verzoek van de gemeenschappen opgericht met het oog op het onderzoek van een aantal materies die bijzondere moeilijkheden opleveren en een betere coördinatie tussen de verschillende bevoegdheidsniveaus, alsook van de eventuele politieke beslissingen vereisen.

De ministerraad heeft op 15 november 1996 ingestemd met het beginsel inzake de oprichting van die Conferentie. Zij is op 18 december 1996 door het overlegcomité opgericht en op 5 maart 1997 ingesteld. Zij heeft besloten de volgende onderwerpen op de agenda van haar vergaderingen te plaatsen :

1) Mishandeling van kinderen en seksueel misbruik

- preventiebeleid;
- bijstand aan en behandeling van daders en van slachtoffers;
- opleiding van actoren;

2) Uitwerking van een statistisch instrument dat een coherente benadering van het kinderbeleid mogelijk maakt;

3) Bijstand aan en bescherming van de jeugd

- follow-up van de federale en communautaire wetgevingen (onder meer de wetgeving inzake bescherming van de jeugd ten aanzien van delinquenten, inzonderheid de problematiek betreffende de plaatsing in een huis van arrest);
- problematiek van Brussel inzake jeugdbijstand, aangezien bij gebreke van een ordonnantie van de verenigde vergadering van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie aldaar nog steeds de wet van 1965 wordt toegepast;
- coördinatie en coherentie, tussen de verschillende bevoegdheidsniveaus, van het beleid inzake maatschappelijke bijstand, alsook van dat betreffende de begeleiding;

4) Nationale en internationale adoptie;

5) Recht op persoonlijke relaties (onder meer bij scheiding, opsluiting, internationale ontvoering,...).

3. Wetenschappelijk onderzoek

In opdracht van de Diensten van de Eerste Minister, Wetenschappelijke, Technische en Culturele Aangelegenheden (DWTC) zijn en worden verscheidene wetenschappelijke studies verricht.

In het kader van het programma «Burger en rechtsbescherming» zijn twee onderzoeken verricht.

Het eerste onderzoek met als titel «Van beschermingsrecht naar rechtsbescherming. De verhouding jeugdbescherming en rechten van kinderen, een exemplarische case» werd verricht door professor Verhellen van de Universiteit Gent. Het onderzoek heeft de taken vastgesteld die in het kader van een beleid gericht op de effectieve bescherming van de rechten bij voorrang moeten worden uitgevoerd, te weten :

1. Uitwerking van een regeling waarin rekening wordt gehouden met de belangen van het kind;
2. Systematische inspanning op het stuk van de bewustmaking betreffende de mensenrechten, zowel voor kinderen als voor volwassenen, alsook inzake voorlichting, inzonderheid met betrekking tot de rechten van het kind;
3. Voortzetting van de ontwikkeling van het wetenschappelijk onderzoek.

Het tweede onderzoek met als titel «Proceswaarborgen voor minderjarigen en alternatieve procedures bij de afhandeling van jeugddelinquentie», is gevoerd door professor Eliaerts van de Vrije Universiteit Brussel. Dit onderzoek strekt ertoe de rechten van minderjarigen beter te beschermen, zowel op het stuk van de culturele, sociale en economische ontwikkelingen, als inzake de invloed van de internationalisering van het jeugdrecht. Na de procedure voor de jeugdrechtbank in een ander kader te hebben geplaatst en toegelicht, hebben de onderzoekers een onderscheid gemaakt tussen de specifieke waarborgen voor het proces en de meer fundamentele rechtswaarborgen.

In het kader van de «Interuniversitaire Attractiepolen» wordt thans door een interuniversitair wetenschappelijk team een studie verricht met als titel «Mensenrechten van kinderen. Implementatie en toezicht via participatie». Aan dit project wordt deelgenomen door de professoren Verhellen en Vande Lanotte van de Universiteit Gent, alsook door de professoren Tulkens van de *Université catholique de Louvain-la-Neuve* en Alen van de Katholieke Universiteit Leuven. Dit onderzoek is erop gericht om zich aan de hand van de activiteiten in hun geheel en vanuit een multidisciplinair gezichtspunt te concentreren op de toepassing en de controle van de nationale en internationale regelgeving op het stuk van de bevordering en de bescherming van de rechten van de mens en van het kind. De studie omvat 6 verschillende punten, te weten bewustmaking inzake mensenrechten, inspraak, bescherming van rechten, normatieve draagwijdte, juridische betekenis en bindende kracht, alsook jeugdbescherming.

B. In de Franse Gemeenschap

Bij besluit van 24 juli 1997 heeft de regering van de Franse Gemeenschap een *Observatoire de l'enfance, de la jeunesse et de l'aide à la jeunesse* opgericht.

Dankzij de oprichting van dat observatorium beschikt de Franse Gemeenschap over een objectief evaluatieinstrument dat onder meer als opdracht heeft een bijgewerkte inventaris van de problemen betreffende de kindertijd en de jeugd op te maken. Tevens moet het observatorium een permanente stand van zaken van de diensten en organisaties opmaken, alsook elk initiatief terzake bevorderen.

Het moet ook adviezen verlenen omtrent ieder probleem inzake kindertijd, jeugd en jeugdbijstand, alsook de balans opmaken van de toepassing van het Internationale Verdrag inzake de rechten van het kind.

Bovendien wijzigt een besluit van de Franse Gemeenschapsregering dd. 22 december 1997 het besluit dd. 10 juli 1991 tot instelling van een algemeen afgevaardigde voor de rechten van het kind en hulpverlening aan de jeugd. Op grond van dit besluit wordt het opschrift van de instelling tot Algemeen Afgevaardigde van de Franse Gemeenschap voor de Rechten van het Kind vereenvoudigd en wordt het aantal personeelsleden dat ter beschikking van de algemeen afgevaardigde wordt gesteld, onder wie criminologen en juristen, van 5 op 9 gebracht.

De Franse Gemeenschap heeft voorts op 16 maart 1998 een decreet goedgekeurd dat gegrond is op de volgende krachtlijnen :

- de verplichting voor alle psycho-medisch-sociale actoren werkzaam in sectoren betreffende kinderen om aan het kind dat slachtoffer is van mishandeling of aan personen die van dergelijke feiten worden verdacht, bijstand te verlenen en indien zij die bijstand niet alleen kunnen verlenen, een beroep te doen op instanties van de Franse Gemeenschap, bijvoorbeeld de adviseur voor jeugdbijstand, de teams *SOS-Enfants* of de psycho-medisch-sociale centra;
- de officiële instelling van de diensten *Ecoute-Enfants*, een permanente telefonische hulpdienst voor kinderen;
- de organisatie van de algemene coördinatie van de bestrijding van de mishandeling per gerechtelijk arrondissement via een permanente officiële instantie;
- de noodzakelijke opleiding inzake benadering van het fenomeen kindermishandeling bestemd voor alle actoren werkzaam in de sectoren betreffende kinderen.

Het College van de Franse Gemeenschapscommissie heeft bij besluit dd. 24 juli 1991 te Brussel een *Observatoire de l'Enfant* opgericht. Het betreft een permanent actieprogramma dat de specificiteit van de plaats van het kind in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest definieert en ontwikkelt. Dit observatorium heeft het mogelijk gemaakt bijzondere indicatoren uit te werken ten behoeve van kinderen van 0 tot 12 jaar die betrekking hebben op de kwalitatieve en kwantitatieve aspecten van de opvangstructuren.

De doelstellingen hierbij bestaan erin een relevante visie te bieden van de situatie van de kinderen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, alsook een bijdrage te leveren aan de ontwikkeling van een beleid dat expliciet op kinderen is gericht.

Het observatorium is bij een overeenkomst ondertekend in juni 1994 als steunpunt van het gemeenschapsbeleid erkend.

C. Vlaamse Gemeenschap

Met het oog op de coördinatie van de activiteiten ten gunste van het kind en het toezicht op de tenuitvoerlegging van het Verdrag zijn in de loop van de beschouwde periode in Vlaanderen verscheidene initiatieven genomen.

1. Coördinerend minister kinderrechten

Op 18 februari 1997 heeft de Vlaamse regering, gelet op het bijzondere belang van de problematiek, in haar midden een coördinerend minister aangewezen, te weten de minister bevoegd voor bijstand aan personen, die in het kader van de algemene follow-up van de problematiek van de kinderrechten belast is met de algemene coördinatie van de werkzaamheden. Zo moet de coördinerende minister zorgen voor de rapporten betreffende de toepassing van het Verdrag. De administratie Gezin en Maatschappelijk Welzijn ondersteunt de minister.

2. Werkgroep Kinderrechten

Op initiatief van voornoemd coördinerend minister is in de Vlaamse Gemeenschap een interdepartementale werkgroep Kinderrechten opgericht. Deze werkgroep bestaat uit vertegenwoordigers van de Vlaamse ministers, van de administraties van het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap en van de Vlaamse openbare instellingen. Het secretariaat van de werkgroep wordt waargenomen door het aanspreekpunt kinderrechten van GMW.

De vergaderingen van de werkgroep blijven beperkt tot de sectoren die duidelijk verband houden met de rechten van kinderen. Zo zijn de sectoren welzijn en volksgezondheid vertegenwoordigd door de administratie en het kabinet van de minister, onderwijs en media door het kabinet. Andere beleidsdomeinen zijn zelden vertegenwoordigd.

3. Toetsing van het regeringsbeleid aan de naleving van de rechten van het kind

In het decreet van 15 juli 1997 dat het kindeffectrapport instelt, komt een tweede luik voor dat de toetsing van het regeringsbeleid aan de naleving van het Verdrag beoogt. Dit luik legt aan de regering twee vormen van jaarlijkse schriftelijke verslaggeving op.

A. Verslaggeving omtrent de toepassing van het Verdrag

Het eerste jaarverslag moet voor 30 september aan het Vlaams Parlement en de Kinderrechtencommissaris worden bezorgd.

Dit verslag moet overeenkomstig het decreet ten minste volgende elementen bevatten :

- maatregelen genomen ter verwezenlijking van de rechten gewaarborgd door het Verdrag;
- elke nuttige informatie in verband met de eerbiediging van het beginsel van niet-discriminatie van het kind en in verband met het recht van het kind om zelf bepaalde handelingen te stellen, alsmede met zijn recht op inspraak;
- gezondheids- en welzijnsindicatoren;
- aspecten met betrekking tot onderwijs, vrije tijd en culturele activiteiten;
- bijzondere maatregelen inzake bescherming van het kind;

- jaarlijkse evaluatie van het kindeffectrapport en verhouding tussen de kindeffectrapporten en de emancipatie-effectrapporten.

Daarnaast moet het verslag vergezeld gaan van de specifieke beleidsconclusies van de regering.

Ter uitvoering van dit decreet is in elke administratie van het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, alsook in elke Vlaamse openbare instelling die «een band hebben met de problematiek van de kinderrechten» een aanspreekpunt of een ambtenaar gespecialiseerd in kinderrechten ingesteld of aangewezen. Daarbij werd ook de Vlaamse Gemeenschapscommissie bevoegd voor Brussel niet over het hoofd gezien. Er moet worden opgemerkt dat de betrokken administratie of Vlaamse openbare instelling geen rechtstreekse band moet hebben met de rechten van kinderen. «Een» band is immers voldoende. Dit zal ertoe bijdragen dat binnen elke entiteit van de Vlaamse administratie deskundigheid op het stuk van de rechten van kinderen wordt verworven, die in ieder bevoegdheidsdomein kan worden toegepast. Deze aanspreekpunten werden zeer recentelijk aangeduid. Ze konden nog net in dit verslag worden opgenomen zodat de verstrekte informatie kon worden uitgebreid, zoals de NGO's hadden gevraagd.

Met de instelling van aanspreekpunten inzake kinderrechten in de verschillende beleidsdomeinen van de Vlaamse administratie brengt de Vlaamse Gemeenschap een netwerk tot stand dat erop is gericht de positie van het kind te verbeteren.

B. Verslaggeving omtrent de eerbiediging van het Verdrag in landen en regio's waarmee de Vlaamse Gemeenschap samenwerkingsakkoorden heeft gesloten

De tweede categorie van verslagen heeft betrekking op de inachtneming van de in het Verdrag omschreven rechten in die landen en regio's waarmee de Vlaamse Gemeenschap een bij decreet goedgekeurd exclusief en algemeen samenwerkingsakkoord heeft gesloten. Het verslag, dat vóór 31 maart aan het Parlement moet worden voorgelegd, is samengesteld uit documenten betreffende voornoemde landen die het comité van de rechten van het kind openbaar heeft gemaakt. Het gegeven dat het comité slechts om de twee jaar verslag uitbrengt ten overstaan van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties, kan evenwel tot gevolg hebben dat de regering aan het parlement niet elk jaar nieuwe gegevens zal kunnen verstrekken. Ook dit verslag moet vergezeld gaan van de specifieke beleidsconclusies van de regering.

4. Oprichting van een Kinderrechtencommissariaat

Op 16 juni '98 heeft de eerste Vlaamse Kinderrechtencommissaris haar ambt aangevat. Zij werd benoemd door de voorzitter van het Vlaams Parlement na een grondige en uitgebreide selectieprocedure bij het Vast Wervingssecretariaat, hetgeen de objectiviteit van de procedure waarborgde.

De eerste Kinderrechtencommissaris is een vrouw. Zij is juriste en criminologe die als pro Deadvocate werkzaam is geweest bij het Centrum voor de Rechten van het Kind te Gent en bij de Kinderrechtswinkel. Vervolgens heeft zij de ombudsdienst van Kind en Gezin gecoördineerd, waar zij tevens de ambtenaar gespecialiseerd in kinderrechten was.

Tijdens de parlementaire voorbereiding van het decreet is uitdrukkelijk verwezen naar de aanbeveling die het Comité aan België heeft gedaan om een permanent coördinatie-, evaluatie-, analyse- en controlemechanisme in te stellen om de volledige toepassing van het Verdrag te waarborgen, zulks zowel in de gemeenschappen als op federaal niveau. Ook kan nog worden verwezen naar een gelijkaardige aanbeveling van de Raad van Europa.

De Vlaamse decreetgever heeft, naar het voorbeeld van Noorwegen, het Kinderrechtencommissariaat niet ondergebracht bij de regering maar wel bij het parlement, hetgeen dit commissariaat democratischer maakt en het bijgevolg een grotere

onafhankelijkheid verleent. Die onafhankelijkheid wordt ook gewaarborgd op het stuk van begroting en personeel.

De Commissaris krijgt op grond van het decreet drie hoofdopdrachten toegewezen, die betrekking hebben op de verdediging van de belangen van het kind :

- toezicht op de naleving van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind;
- follow-up, analyse, evaluatie en bekendmaking van de levensomstandigheden van het kind;
- verdediging van de rechten, de belangen en de noden van het kind.

Bij de uitoefening van deze opdrachten moet de commissaris, rekening houdend met het Verdrag, in het bijzonder aandacht besteden aan de volgende punten :

- dialoog met kinderen en met de organisaties actief op het stuk van individuele en collectieve dienstverlening aan of belangenbehartiging van het kind;
- maatschappelijke inspraak van kinderen en toegankelijkheid voor hen van alle diensten en organisaties die zich met kinderen bezighouden;
- controle van de overeenstemming met het Verdrag van de wetten, decreten, besluiten en verordeningen, met inbegrip van de procedurele voorschriften tot regeling van materies waarvoor de Vlaamse Gemeenschap of het Vlaams Gewest bevoegd is;
- verspreiding van informatie over de inhoud van het Verdrag, in het bijzonder ten behoeve van het kind.

De Commissaris is in het kader van de uitoefening van haar opdrachten bevoegd om op eigen initiatief of op verzoek van het Vlaams Parlement een onderzoek in te stellen met betrekking tot de naleving van het verdrag, alsook inzake klachten die betrekking hebben op de niet-naleving van het Verdrag teneinde die indien mogelijk door te verwijzen naar de bevoegde instellingen. De Commissaris beschikt over een ruim initiatiefrecht waardoor zij te allen tijde informatie kan verzamelen over elke materie waarvoor zij bevoegd is. De Commissaris en haar personeelsleden zijn gebonden door het beroepsgeheim.

De Commissaris brengt jaarlijks verslag uit aan de voorzitter van het Vlaams Parlement over de wijze waarop zij de rechten van kinderen verdedigt en hun belangen behartigt. Haar verslag wordt in plenaire zitting behandeld. Desgewenst kan zij aan de voorzitter ook tussentijdse verslagen bezorgen met het oog op een bespreking in plenaire vergadering. Zij bezorgt haar verslagen aan de Federale Overheid opdat deze ermee zou kunnen rekening houden bij de uitwerking van het vijfjaarlijkse rapport voor het Comité van de Rechten van het Kind.

5. Administratie Gezin en Maatschappelijk Welzijn

De administratie Gezin en Maatschappelijk Welzijn van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap is gereorganiseerd bij besluit van de Vlaamse regering dd. 17 maart 1998. Haar rol als aanspreekpunt inzake kinderrechten in de Vlaamse administratie, een opdracht die zij op verzoek van de coördinerende minister reeds sedert het najaar '97 uitvoerde, is bevestigd. De ambtenaar, die daartoe halftijds vrijgesteld werd, is belast met de ondersteuning van de coördinerende minister.

Bij Gezin en Maatschappelijk Welzijn onderzoekt het Centrum voor Bevolkings- en Gezinsstudies vraagstukken die met de bevolking en het gezin verband houden. Het geeft

tevens adviezen omtrent het beleid terzake. Het Centrum vervult een belangrijke rol bij de uitwerking van de kindeffectrapporten en van de gezinseffectrapporten als meetinstrument, zulks zowel op Vlaams als op internationaal niveau.

Gezin en Maatschappelijk Welzijn draagt bij aan het welzijnsbeleid en de adviesverlening door vertegenwoordigers op het terrein, onder meer aan de hand van de Gezins- en Welzijnsraad, de Vlaamse Intersectorale Commissie Armoedebestrijding, de Interdepartementale Commissie Etnisch-Culturele Minderheden en de adviserende beroepscommissie. In de Vlaamse Intersectorale Commissie Armoedebestrijding is een themagroep Jeugd actief, die multidisciplinair is samengesteld, onder meer uit ambtenaren (jeugdwerk, bijzondere jeugdbijstand, onderwijs), uit deskundigen (De Cirkel) en uit coördinatieorganen uit de bijstandsector.

6. Kind en Gezin

De Vlaamse openbare instelling Kind en Gezin is gereorganiseerd. Sinds mei 1996 bestaat de instelling uit drie basisafdelingen, te weten preventieve zorg, kinderopvang en positie van het kind, uit de afdelingen algemene diensten, informatica en communicatietechnologie, alsook uit vijf provinciale afdelingen. In de afdelingen preventieve zorg en kinderopvang, daaronder begrepen buitenschoolse activiteiten, is de aandacht gericht op kinderen van respectievelijk 0-3 en 0-12 jaar.

In de belangrijkste werkingsgebieden van de instelling zijn gespecialiseerde ambtenaren benoemd die zich met meer specifieke onderwerpen bezighouden (kinderopvang, kindermishandeling, kinderrechten, ...). De aandacht van de gehele instelling, maar vooral van de nieuwe afdeling Positie van het Kind gaat bij voorrang uit naar het kind als individu en als lid van de sociale categorie kinderen, alsook naar hun rechten, belangen en behoeften. Dit beginsel, alsook de inhoud van het Verdrag als geheel vormen de leidraad voor de werking van de instelling.

De ombudsdienst omschreven in het eerste rapport, is na enkele personeelsmutaties en na de aanwijzing van zijn coördinator tot eerste Vlaamse Kinderrechtencommissaris, afgeslankt tot een centrale ombudsambtenaar. Ter verduidelijking van hetgeen in verband met deze ombudsdienst in het eerste rapport, § 31, is gesteld, moet erop worden gewezen dat de ombudsdienst van Kind en Gezin niet kan worden beschouwd als de kinderombudsdienst voor Vlaanderen. Deze opdracht is recentelijk toegewezen aan het Kinderrechtencommissariaat (supra). De ombudsdienst van Kind en Gezin werkt in het kader van zijn bevoegdheid voor het jonge kind.

Kind en Gezin publiceert jaarlijks een activiteitenverslag, waarin sedert het verslag van '95 ook een hoofdstuk is gewijd aan gegevens betreffende de leefwereld van kinderen, daaronder begrepen demografische gegevens, samenstelling van de gezinnen waarin zij leven, contacten met de ouders, opvangsituatie, schoolsituatie, kansarmoede, arbeidssituatie van de ouders, contacten met de grootouders, televisie kijken, alsook andere elementen uit het dagelijkse leven van jonge kinderen (tot 12 jaar).

III. Maatregelen die reeds zijn getroffen of nog moeten worden getroffen teneinde de beginselen en bepalingen van het Verdrag op passende en doeltreffende wijze algemeen bekend te maken, zowel aan volwassenen als aan kinderen (artikel 42 van het Verdrag)

A. Op federaal niveau

Op initiatief van het departement Justitie is een bundel gepubliceerd, dat het eerste Belgische rapport, de beknopte verslagen van de zittingen van het Comité evenals de slotbeschouwingen van het Comité met betrekking tot het verslag bevat. Die bundel is voor het publiek in de drie landstalen beschikbaar.

Het departement Justitie heeft overigens in samenwerking met iedere gemeenschap een folder ter voorkoming van seksuele uitbuiting van kinderen gesubsidieerd.

B. In de Franse Gemeenschap

Naast het gegeven dat de voorlichting inzake de rechten van het kind een specifieke opdracht van de Algemeen Afgevaardigde voor de Rechten van het Kind vormt, moet ook gewag worden gemaakt van een meer specifieke actie, te weten *Avocat dans l'école*. Die actie georganiseerd op initiatief van de Nationale Orde van Advocaten welke plaatsvindt in de klassen van het zesde leerjaar van het basisonderwijs en van het zesde leerjaar van het secundair onderwijs, was in 1996 en 1997 gericht op de rechten van het kind.

De werkzaamheden van het Observatorium van het Kind te Brussel strekken tot grondige en evolutieve kennis van de situatie van het kind in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Twee krachtlijnen kunnen worden vermeld :

De eerste strekt ertoe te zorgen dat alle kinderen gemakkelijker toegang tot de gemeenschappelijke opvangstructuren hebben.

Op grond van de tweede worden bewustmakingscampagnes betreffende de plaats van het kind in de stad uitgewerkt. Die campagnes, *Contrats place de l'enfant* genaamd, zijn gegrond op het partnerschap met de overheidsinstanties op verschillende niveaus, evenals met de verenigingssector.

C. In de Vlaamse Gemeenschap

Bij besluit van de Vlaamse regering van 30 november 1994 (B.S. 7 februari 1995) is het Vlaams Centrum voor de bevordering van het Welzijn van Kinderen en Gezinnen opgericht. Het Centrum, dat rechtspersoonlijkheid bezit, heeft geen winstoogmerk. Het is op paritaire wijze samengesteld uit het Gezinswetenschappelijk Documentatiecentrum verbonden aan de Katholieke Universiteit Leuven en het Centrum voor de Rechten van het Kind verbonden aan de Universiteit van Gent. Het Centrum heeft als algemene opdracht in de Vlaamse Gemeenschap het welzijn van kinderen en gezinnen op een onafhankelijke wijze te behartigen. Het Centrum is onder meer belast met de organisatie van een jaarlijkse dag van de rechten van het kind, alsook van een dag van het Gezin overeenkomstig de agenda van de Verenigde Naties.

Voornoemd Centrum van de Rechten van het Kind te Gent vervult in en ook buiten Vlaanderen een belangrijke rol inzake vorming in kinderrechten. Het centrum richt cursussen in ten behoeve van studenten en van personen die professioneel met kinderen werken (postacademische vorming). Voorts is het Centrum te Gent ook nauw betrokken bij de organisatie van internationale vormingsprogramma's (*International Interdisciplinary Course on Children's Rights, ERASMUS/SOCRATES Network on Children's Rights*). Ook Vlaamse

ambtenaren nemen in het kader van hun professionele opdracht aan de cursussen van het Centrum deel.

De administratie Gezin en Maatschappelijk Welzijn heeft de volgende initiatieven genomen :

- in 1998 drie studievoormiddagen inzake de rechten van kinderen ten behoeve van het eigen personeel;
- 'Studiedag inzake kinderrechten ten behoeve van personen die werkzaam zijn bij de instanties voor bijzondere jeugdbijstand' in samenwerking met het Centrum te Gent (17/10/97);
- 'Praktische opleiding inzake kinderrechten ten behoeve van de consultants bij de comités voor bijzondere jeugdzorg die op grond van de gecoördineerde decreten inzake bijzondere jeugdbijstand met preventie zijn belast';

Subsidiëring van projecten :

'Minorius' (verbetering van de rechtspositie van minderjarigen in instellingen voor bijzondere jeugdbijstand, uitwerking van een code voor de minderjarige, de hulpverlener en de ouder, het recht op en de rechten binnen de hulpverlening),

de 'Kinderrechtswinkel',

'Kinderrechten en de rol van het gezin',

het vormingsproject 'De rechten van het Kind : een taak voor iedereen' (samenwerking van het Belgisch Comité van Unicef met andere Vlaamse en Franstalige niet-gouvernementele organisaties, mede gesubsidieerd door de Vlaamse en de Franse Gemeenschap),

'Over de muren heen : gedetineerden, naastbestaanden en hun kinderen',

'Het kind van de rekening' (een prentenboek),

het 'Kinderrechtenfestival'.

Ten behoeve van de cliënten van de bijzondere jeugdbijstand zijn jongerenbrochures uitgewerkt, waarin aan jongeren de nodige informatie wordt verstrekt omtrent hun rechten (bijvoorbeeld 'Jij en de jeugdrechtbank'). Deze brochures zijn gerealiseerd in samenwerking met de Kinderrechtswinkels en met de voorzitter van de Unie voor Jeugdmagistraten. Er zijn ook brochures voor ouders gepland.

De Kinderrechtswinkels zijn met het oog op een permanente werking recentelijk ondergebracht bij Kind en Gezin.

Bij Kind en Gezin wordt door vorming en bewustmaking van het eigen personeel (vb. Opleiding van de teamverantwoordelijken inzake kinderrechten) duidelijk gemaakt dat naast informatie over onder meer opvoeding, voeding en verzorging ook de boodschap van het Verdrag ook moet worden uitgedragen. Zo zijn reeds verschillende folders uitgewerkt en op grote schaal verspreid, waarin de geest en de inhoud van het verdrag op begrijpelijke wijze wordt belicht aan de hand van dagelijkse gezinssituaties. («Ouder zijn, niet zo gemakkelijk», waarin op een speelse wijze wordt uitgelegd waarom peuters doen wat ze doen en «Het boekje dat NEE zegt», dat handelt over het recht van kinderen om hun mening te geven over zaken die hen aanbelangen).

Tenslotte moet erop worden gewezen dat een van de belangrijkste opdrachten van de Kinderrechtencommissaris bestaat in "de verspreiding van informatie over de inhoud van het Verdrag, in het bijzonder ten behoeve van het kind".

D. In de Duitstalige Gemeenschap

In de loop van 1998 is een voorlichtingscampagne betreffende het Verdrag aangevat.

Met betrekking tot de jongeren zijn de diensten voor voorlichting betreffende de jeugd met de uitvoering van dat programma belast.

Tweede deel

DEFINITIE VAN HET KIND

I. Definitie

-

1. Op federaal niveau

Het ontwerp van wet betreffende de strafrechtelijke bescherming van minderjarigen voegt in het Strafwetboek een definitie van minderjarigheid in zoals zij moet worden verstaan in het Strafwetboek en de bijzondere wetten en regelgevingen. De minderjarige wordt omschreven als «de persoon die de leeftijd van 18 jaar nog niet heeft bereikt». Aan de hand van deze bepaling wordt voorkomen dat moet worden verwezen naar het personeel statuut van jongeren van vreemde nationaliteit om vast te stellen of zij al dan niet minderjarig zijn.

2. In de Franse Gemeenschap

In de Franse Gemeenschap wordt in het decreet van 4 maart 1991 inzake hulpverlening aan de jeugd een definitie van het kind gegeven welke overeenkomt met die van het Verdrag, te weten een persoon die minder dan 18 jaar oud is. Het toepassingsgebied van dit decreet geldt voor alle kinderen van wie de gezondheid of de veiligheid in gevaar is en van wie de ontwikkelingsmogelijkheden in het gedrang komen door zijn gedrag, dat van zijn familie of van verwanten, zelfs als zij krachtens hun personeel statuut meerderjarig zijn geworden voor de leeftijd van 18 jaar.

3. In de Vlaamse Gemeenschap

Conform het besluit van de Vlaamse regering dd. 13 juli 1994 inzake de erkenningsvoorwaarden en de subsidiënormen voor de voorzieningen van de bijzondere jeugdbijstand wordt als minderjarig beschouwd iedere persoon die hulp geniet van het Comité voor bijzondere jeugdzorg tot de leeftijd van 20 of 21 jaar naar gelang van de toegekende hulp (20 jaar voor personen die in begeleidingstehuizen wonen, 20 jaar voor personen die bij een persoon, een pleeggezin of in een gepaste open inrichting verblijven en 21 jaar voor degenen die alleen wonen maar begeleiding genieten). Betrokkene kan evenwel aan iedere latere hulp verzaken of algemene maatschappelijke hulpverlening vragen. Met ingang van 1 januari 1995 vervangt het besluit van 13 juli 1994 het besluit van 22 mei 1991 van de Vlaamse Regering bedoeld in het eerste verslag.

II. Minimumleeftijd voor de uitoefening van bepaalde rechten en plichten

1. Raadpleging van een advocaat zonder toestemming van de ouders

1. In de Franse Gemeenschap

Bij de Franse Gemeenschap organiseren de diensten *Droits des jeunes* zitdagen voor minderjarigen. Zij belasten zich met bepaalde rechtshandelingen om de jongeren te helpen, inzonderheid in procedures voor de jeugdrechtbank en in aangelegenheden die verband houden met de onderwijswetten.

Er is tevens bepaald dat de adviseur van de jeugdbijstand in het kader van de hulpprogramma's uitgewerkt met de minderjarigen en de gezinnen, instemt met de tenlasteneming van de kosten die volgen uit rechtsplegingen of uit rechtsvorderingen.

Wat de medische aspecten betreft, werken de PMS-centra nauw samen met de scholen, onder meer door middel van zitdagen in de scholen. Bijgevolg kunnen de jongeren gebruik maken van zowel de medische als de psychologische mogelijkheden van de centra.

2. In de Duitse Gemeenschap

Er is geen wettelijke minimumleeftijd vastgesteld. De PMS-centra die in scholen optreden, kunnen door kinderen en jongeren van alle leeftijden worden geraadpleegd. Dit is regelmatig het geval vooral op medisch, sociaal en psychologisch vlak.

Op juridisch vlak organiseren de diensten voor informatie van de jeugd met de steun van de Gemeenschap kosteloze raadplegingen voor kinderen, jongeren en hun ouders.

Op grond van het decreet van 20 maart 1995 betreffende jeugdbijstand moet de dienst voor jeugdbijstand naar aanleiding van ieder verzoek om bijstand de jongere en alle andere betrokken personen steunen en advies verstrekken, alsook hen voorlichten omtrent hun rechten en plichten.

Krachtens het besluit van 20 maart 1995 moet de jongere die de leeftijd van 12 jaar heeft bereikt, door de dienst voor jeugdbijstand worden gehoord over alle aangelegenheden die hem aanbelangen en moet hij schriftelijk instemmen met alle maatregelen die hem betreffen.

2. Vrije verklaring voor rechtbanken

De wet van 30 juni 1994 houdende wijziging van artikel 931 van het Gerechtelijk Wetboek en van de bepalingen betreffende de procedures van echtscheiding (BS van 21.07.1994) heeft het Gerechtelijk Wetboek zodanig aangevuld dat artikel 12 van het Verdrag inzake de rechten van het kind in werking kan treden.

Voortaan kan de minderjarige die over het vereiste onderscheidingsvermogen beschikt, in elk geding dat hem betreft, op zijn verzoek of bij beslissing van de rechter, worden gehoord door de rechter of door de persoon die deze aanwijst, zonder dat de partijen bij dat onderhoud aanwezig zijn.

Wanneer de minderjarige het verzoek om gehoord te worden aan de rechter of aan de procureur des Konings heeft gericht, kan het onderhoud slechts worden geweigerd bij een met bijzondere redenen omklede beslissing, gegrond op het gegeven dat de minderjarige niet over het vereiste onderscheidingsvermogen beschikt. Wanneer de rechter beslist om de minderjarige te horen, kan laatstgenoemde weigeren gehoord te worden.

De minderjarige wordt alleen gehoord, behalve wanneer de rechter in het belang van de minderjarige beslist dat hij moet worden bijgestaan.

Het horen van de minderjarige heeft niet tot gevolg dat hij partij in het geding wordt. Het onderhoud geschiedt op een plaats die door de rechter geschikt wordt geacht. Van het onderhoud wordt een proces-verbaal opgemaakt dat bij het dossier van de rechtspleging wordt gevoegd, zonder dat evenwel een afschrift ervan aan de partijen wordt bezorgd.

De wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming bevat thans een nieuw artikel 56bis naar luid waarvan de jeugdrechtbank de minderjarige die minstens de leeftijd van twaalf jaar heeft bereikt, moet oproepen teneinde gehoord te worden in burgerlijke geschillen wanneer punten worden behandeld die betrekking hebben op het gezag over zijn persoon, het beheer van zijn goederen, de uitoefening van het bezoekrecht of de aanwijzing van een toezienend voogd.

Er moet worden onderstreept dat de rechter deze taak niet kan overdragen en dat hij vrij beslist over de wijze waarop het verhoor plaatsvindt, inzonderheid over de plaats en het tijdstip ervan. De jongere moet zich persoonlijk kunnen uitdrukken of in alle vrijheid kunnen zwijgen. Ingeval hij niet verschijnt, kan de jeugdrechtbank hem oproepen ingeval hij zulks raadzaam acht.

Uit de artikelen 1290 en 1293 van het Gerechtelijk Wetboek, gewijzigd bij voornoemde wet van 30 juni 1994, blijkt dat zelfs in het kader van een echtscheidingsprocedure door onderlinge toestemming die door beide echtgenoten in onderling overleg is gevoerd, de rechter ambtshalve kan beslissen de jongere te horen, met andere woorden tegen de wil van de ouders, overeenkomstig het bepaalde in het nieuwe artikel 931 van het Gerechtelijk Wetboek. Indien tijdens het horen van het kind blijkt dat sommige beschikkingen die zijn ouders hebben genomen strijdig zijn met zijn belangen, kan de rechter aan de ouders voorstellen die beschikkingen te wijzigen of hen een dergelijke beslissing opleggen. Sedert de hervorming ingevoerd bij de wet van 20 mei 1997 kan hij die bevoegdheid zelfs uitoefenen zonder het kind voorafgaandelijk te hebben gehoord.

Wat adoptie betreft, wordt in het huidige stadium van de werkzaamheden betreffende het nieuwe ontwerp van wet de leeftijd vanaf welke een persoon die een toereikend onderscheidingsvermogen bezit en niet onbekwaam of verlengd minderjarig is verklaard, met zijn adoptie moet akkoord gaan, verlaagd van 15 naar 12 jaar. Betrokkene moet bovendien door de rechtbank worden gehoord. De mening van het kind wordt dus veel meer dan in de huidige wetgeving een doorslaggevend criterium. Verscheidene bepalingen strekken trouwens ertoe te waarborgen dat de toestemming van het kind overeenkomt met zijn echte en vrij uitgedrukte mening, ongeacht of de adoptieprocedure in België plaatsvindt of het kind naar het buitenland wordt overgebracht. In het ontwerp is bepaald dat ingeval het kind minder dan 12 jaar oud is en de procedure in België plaats heeft, het zijn mening op dezelfde wijze als de hiervoren omschreven te kennen kan geven (artikel 931 van het Gerechtelijk Wetboek).

3. Vrijheidsberoving - Gevangenisstraf

Zie achtste deel, II. Kinderen in conflict met de wet - B. Behandeling van minderjarige delinquenten

Derde deel

ALGEMENE BEGINSELEN

I. Niet-discriminatie - Artikel 2

-

A. Op federaal niveau

1. Vaststelling van de afstamming van vaderszijde en van moederszijde door erkenning

Krachtens artikel 319, §3, eerste lid, van het Burgerlijk Wetboek, dat betrekking heeft op de erkenning van het vaderschap, is de erkenning van het minderjarige en niet ontvoogde kind enkel ontvankelijk indien de moeder daarmee vooraf instemt. Naar luid van het tweede lid is de voorafgaande toestemming van het kind vereist indien het de volle leeftijd van vijftien jaar heeft bereikt.

In arrest nr. 36/96 van 6 juni 1996 (B.S. van 10/07/1996) zegt het Arbitragehof voor recht dat het ontbreken van de mogelijkheid voor het niet-ontvoogde kind dat de volle leeftijd van vijftien jaar heeft bereikt, om zijn instemming met de erkenning door een vrouw te weigeren, terwijl die mogelijkheid wel bestaat ten aanzien van de erkenning door een man, in strijd is

met het beginsel van gelijkheid en niet-discriminatie gehuldigd in de artikelen 10 en 11 van de Grondwet.

Er moet worden onderstreept dat beslissingen van het Arbitragehof over prejudiciële aangelegenheden slechts een beperkt gezag hebben. De betrokken wettelijke bepalingen blijven bestaan en maken nog altijd deel uit van de wetgeving. Een rechter kan evenwel beslissen die bepalingen niet toe te passen als hij van oordeel is dat de vraag inzake grondwettelijkheid die voorligt, identiek is aan die waarover het Arbitragehof zich heeft uitgesproken.

2. Toestand van de jongeren van vreemde oorsprong met betrekking tot de jeugdbescherming

Het Centrum voor gelijkheid van kansen en racismebestrijding stelt dat uit vroeger gevoerde enquêtes blijkt dat jonge allochtonen op het stuk van de jeugdbescherming anders worden behandeld dan jonge autochtonen. Zij zouden in het kader van de jeugdbescherming sneller worden onderworpen aan strengere maatregelen, zouden in de praktijk minder aanspraak kunnen maken op diverse vormen van begeleiding en sneller in inrichtingen worden geplaatst.

Al te zelden nog wordt een beroep gedaan op interculturele bemiddelaars om gepaste alternatieve maatregelen voor te stellen.

B. In de Franse Gemeenschap

Naar luid van artikel 3 van het decreet van de Franse Gemeenschap van 4 maart 1991 inzake hulpverlening aan de jeugd heeft iedere jongere in moeilijkheden en ieder kind in gevaar recht op gespecialiseerde hulpverlening. Deze hulpverlening heeft tot doel hen gelijke ontplooiingsmogelijkheden te bieden met het oog op een levenswijze die in overeenstemming is met de menselijke waardigheid. In de artikelsgewijze bespreking is gesteld dat die doelstelling moet worden beschouwd in de geest van het Verdrag inzake de rechten van het kind.

De deontologische code die in 1997 overeenkomstig artikel 4 van hetzelfde decreet is goedgekeurd, is gegrond op dat fundamentele beginsel van niet-discriminatie. Zulks geldt ook voor het algemeen reglement van de overheidsinstellingen voor jeugdbescherming met open of gesloten regime bedoeld in artikel 16. Ook dat reglement is in 1997 goedgekeurd.

Daaruit volgt dat de interveniënten die betrokken zijn bij de toepassing van dit decreet, aan de jongere of het kind gespecialiseerde hulpverlening moeten verstrekken, zelfs aan degenen die illegaal op het grondgebied verblijven, zonder een onderscheid te maken naar gelang van zijn kenmerken of die van zijn familie.

Ook het *Office de la Naissance et de l'Enfance* stelt alles in het werk opdat de diensten die het erkent of controleert, het kind beschermen tegen iedere vorm van discriminatie. In de praktijk geschiedt zulks door concrete maatregelen die ertoe strekken de diensten voor alle soorten van publiek toegankelijk te maken : verscheidenheid van de diensten, kosteloosheid van de raadplegingen, financiële bijdrage van de ouders voor opvang aangepast aan hun inkomsten, vorming van personeel op het terrein met betrekking tot problemen die verband houden met extreme armoede, immigratie, ...

C. In de Vlaamse Gemeenschap

Ter aanvulling van § 83 van het eerste rapport kan worden onderstreept dat een niet-discriminatieclausule vergelijkbaar met die opgenomen in de reglementering van Kind en Gezin, tevens voorkomt in andere regelgevingen betreffende bijzondere jeugdbijstand, hulp aan gehandicapten, radio en televisie... alsmede in decreten die thans gelden voor de welzijnssector en de sector gezondheidszorg.

In het kader van de Bijzondere Jeugdzorg zijn akkoorden gesloten met sommige *migrantenondersteuningsteams* die de diensten en voorzieningen bijzondere jeugdbijstand ondersteunen bij de begeleiding van allochtone minderjarigen. In 1998 is de subsidie terzake verhoogd van 7.675.000 BEF tot 12.675.000 BEF, onder meer met het oog op de uitbreiding van de werkingssfeer van de bestaande teams en de oprichting van een team voor de provincie Vlaams-Brabant en voor Brussel, zodat op het volledige Vlaamse grondgebied op hen een beroep kan worden gedaan. Het team te Gent ontvangt ook subsidies van de provincie Oost-Vlaanderen. Verder lopen binnen deze sector preventieprojecten gericht op kwetsbare doelgroepen.

Binnen het Jeugdwerk is vastgesteld dat de inspraak van de armste kinderen en jongeren, maar ook van gehandicapten, laaggeschoolden en migranten niet altijd eenvoudig kan worden gerealiseerd en eerder zeldzaam plaatsvindt. Met het oog op een grondige evaluatie en het nemen van maatregelen is onderzoek terzake beslist wenselijk.

Op grond van het decreet dd. 9 juni 1993 houdende subsidiëring van gemeentebesturen en de Vlaamse Gemeenschapscommissie inzake het voeren van een jeugdwerkbeleid wordt in het gemeentelijk beleidsplan 1999-2001 gevraagd dat de relatie jeugdwerk-maatschappelijke achterstelling wordt onderzocht. Er moet overigens nog een evaluatie worden verricht inzake de concrete tenuitvoerlegging van het besluit van de Vlaamse Regering dd. 21 april 1998 betreffende de toekenning van een extra subsidie aan gemeentebesturen voor het voeren van een jeugdwerkbeleid voor maatschappelijk achtergestelde kinderen en jongeren (B.S. 12.06.1998).

Het decreet van 17 december 1997 houdende subsidiëring van provinciebesturen inzake het voeren van een jeugdwerkbeleid vereist dat de stimulansen worden aangetoond waarin het jeugdwerkbeleidsplan voorziet om moeilijk te bereiken doelgroepen (gehandicapten, laaggeschoolden, armen) kansen te geven binnen het provinciaal aanbod aan jeugdwerk.

Het decreet van 12 mei 1998 houdende de erkenning en subsidiëring van het landelijk georganiseerd jeugdwerk vermeldt 4 categorieën van bijzondere doelgroepen, te weten jongeren die door armoede, een lage scholingsgraad, een handicap of allochtone herkomst minder kansen heeft om deel te nemen aan het maatschappelijk gebeuren. Uit de commentaar bij het decreet blijkt dat de inspanningen geleverd ten aanzien van een bijzondere doelgroep slechts als zodanig zal worden erkend en gesubsidieerd als uit de doelstellingen, de methodiek en het programma duidelijk het participatiebevorderend karakter blijkt. Programma's die bijkomend gericht zijn op leerplichtige jongeren uit het deeltijds onderwijs worden ook aanvaard. Gelet op de problematiek van de tewerkstelling kunnen houders van een getuigschrift of diploma van hoger secundair beroepsopleiding ook als laaggeschoold worden beschouwd.

Kind en Gezin levert bijkomende inspanningen ten behoeve van personen die meer bijstand nodig hebben zoals illegalen, woonwagenbewoners, migranten, kansarmen ...

In het departement Onderwijs zijn diverse initiatieven genomen met het oog op de niet-discriminatie van migrantenjongeren.

1) Niet-discriminatieverklaring

Op 15 juli 1993 hebben de Vlaamse Minister van Onderwijs en de overkoepelende organisaties van de inrichtende machten een verklaring ondertekend die ertoe strekt een antwoord te bieden op het niet spontaan tot stand komen van de integratie van allochtone leerlingen in het onderwijs.

In het eerste luik van de niet-discriminatieverklaring is gesteld dat het onderwijs voor alle leerlingen een interculturele dimensie moet hebben. De ondertekenaars hebben zich ertoe verbonden een dergelijke dimensie in te voeren, zowel met betrekking tot de inhoud als tot de organisatie van het onderwijs. Vervolgens hebben de overkoepelende organisaties van de inrichtende machten zich ertoe verbonden een modelcode te ontwerpen waarin wordt verduidelijkt hoe die beginselen in het eigen pedagogisch project moeten worden vertaald.

Het tweede luik van de verklaring heeft betrekking op de aanwezigheid van migranten in de scholen. Op lokaal vlak wordt voorzien in een overleg teneinde een proportioneel meer representatieve aanwezigheid in de gemeente tot stand te brengen. Zulks moet worden uitgewerkt door de diverse inrichtende machten in de gemeenten en bij overeenkomst worden vastgesteld.

De overkoepelende organen van de inrichtende machten hebben zich bij wege van de niet-discriminatieverklaring eveneens ertoe verbonden om in onderling overleg klachten over discriminatie te behandelen. Indien het probleem niet op toereikende wijze op lokaal vlak kan worden opgelost, kan de klacht worden doorgezonden naar de Vlaamse Onderwijsraad, de beoordelings- en bemiddelingscommissie die het dossier samen met haar advies aan de overkoepelende organisatie bezorgt. Wanneer de klacht op deze wijze geen tijdige of bevredigende oplossing krijgt, neemt de onderwijsinspectie de zaak over en wordt een onderzoek ingesteld.

Thans zijn voor het basisonderwijs reeds in 26 gemeenten met een grote migrantenpopulatie niet-discriminatieakkoorden goedgekeurd waarbij circa 640 scholen zijn betrokken. Voor het secundair onderwijs gaat het om 12 gemeenten en 267 scholen.

2) Opvangonderwijs voor anderstalige nieuwkomers

Dit opvangbeleid strekt ertoe kinderen van migranten die zeer recent in het land zijn aangekomen, een voldoende kennis van het Nederlands bij te brengen teneinde hun sociale integratie te bevorderen. Daarvoor worden aan basisscholen en secundaire onderwijsinstellingen aanvullende lessen en een toelage per anderstalige nieuwkomer toegekend. Om voor dergelijk onderwijs in aanmerking te komen mag de leerling niet in België zijn geboren, niet de Belgische of de Nederlandse nationaliteit bezitten, niet het Nederlands als moedertaal hebben en nog geen volledig schooljaar in het Nederlands hebben gevolgd. Bovendien moet die leerlingen de onderwijstaal onvoldoende beheersen om de lessen behoorlijk te kunnen volgen.

3) Uitgebreid onderwijs in het Nederlands in de gewone leerjaren

Dit onderwijs is een onderdeel van het prioritair onderwijsbeleid. Onder bepaalde voorwaarden kunnen aan scholen bijkomende lessen worden toegekend die moeten worden gebruikt voor intercultureel onderwijs, voor het aanleren van vaardigheid in de Nederlandse taal of ter preventie en oplossing van ontwikkelings- of leerproblemen.

Initiatieven in het kader van het prioritair onderwijsbeleid zijn gericht op zogenaamde doelgroepleerlingen. Het gaat om leerlingen van wie de grootmoeder aan moederskant niet in België geboren is en niet in het bezit is van de Belgische of Nederlandse nationaliteit door geboorte. Aan dat afstammingscriterium wordt een sociaal criterium toegevoegd : de moeder heeft ten hoogste onderwijs gevolgd tot het einde van het schooljaar waarin zij achttien is geworden. Uit deze definitie van het begrip doelgroepleerling blijkt dat het beleid zich toespitst op een ruimere groep dan bij het opvangonderwijs.

4) Onderwijs in Eigen Taal en Cultuur als optie voor de scholen (OETC)

In het basisonderwijs en in het secundair onderwijs (daaronder begrepen het buitengewoon onderwijs) kan een school na de ouders terzake te hebben geraadpleegd en wanneer daarvoor voldoende belangstelling bestaat, een leerkracht OETC aanvragen. De doelstelling daarbij bestaat erin de integratie van migranten te vergemakkelijken door een aantal lessen gewijd aan hun eigen taal en cultuur in het leerprogramma op te nemen.

De Europese Gemeenschap heeft de lidstaten de weg gewezen door bepaalde projecten betreffende OETC te subsidiëren. De leerkrachten worden in dienst genomen en bezoldigd door toedoen van de diensten van de ambassades of consulaten.

Het OETC is gericht op alle allochtone etnische groepen. OETC wordt de facto aangeboden voor Italiaans, Spaans, Grieks, Turks, Marokkaans, Aramees en Hebreeuws. Bij dit project zijn een vijftigtal basisscholen en negen secundaire scholen betrokken.

II. Hoger belang van het kind - Artikel 3

A. Op federaal niveau

Bij alle beslissingen betreffende kinderen moet hun hoger belang een doorslaggevende factor vormen. Er moet evenwel worden onderstreept dat het begrip hoger belang van het kind als zodanig niet in onze wetgeving voorkomt. In het Burgerlijk Wetboek wordt het begrip «belang van het kind» aangewend, maar deze verschillende terminologie heeft geen juridische gevolgen (zie ook supra, Tweede deel, II, 2).

1) Echtscheidingsprocedure

De wet van 30 juni houdende wijziging van artikel 931 van het Gerechtelijk Wetboek en van de bepalingen betreffende de procedures van echtscheiding en de wet van 20 mei 1997 tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek en het Burgerlijk Wetboek betreffende de procedures tot echtscheiding (B.S. 27.06.1997) hebben deze procedures grondig gewijzigd teneinde ze eenvoudiger, menselijker en efficiënter te maken. Sedert voornoemde wetswijzigingen wordt het beginsel van het hoger belang van het kind uitdrukkelijk vermeld in sommige bepalingen betreffende echtscheiding.

** Echtscheiding door onderlinge toestemming*

Voortaan moeten de partijen slechts twee keer voor de rechtbank van eerste aanleg verschijnen om ten overstaan van de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg of voor de rechter die het ambt van voorzitter waarneemt, kennis te geven van hun wil om uit de echt te scheiden.

Voorafgaandelijk moeten de partijen bij de rechtbank een vordering inleiden die hun overeenkomst tot echtscheiding door onderlinge toestemming bevat. Een dergelijke overeenkomst moet de beschikkingen bevatten die inzake de minderjarige kinderen zijn getroffen met betrekking tot het ouderlijk gezag, het beheer van de goederen van de kinderen en het recht op persoonlijk contact, alsmede de bijdrage vermelden die eenieder gaat leveren aan het levensonderhoud, de opvoeding en de passende opleiding van voornoemde kinderen. De procureur des Konings brengt advies uit over de inhoud van de overeenkomsten inzake de minderjarige kinderen. De rechter kan aan de partijen bij hun

eerste verschijning voorstellen de beschikkingen van de overeenkomsten met betrekking tot hun minderjarige kinderen te wijzigen wanneer deze volgens hem strijdig zijn met de belangen van deze laatsten. Hij kan ambtshalve beslissen om de kinderen te horen overeenkomstig artikel 931, derde tot zevende lid, van het Gerechtelijk Wetboek. De rechter kan de beschikkingen van de overeenkomsten die kennelijk strijdig zijn met de belangen van de minderjarige kinderen, laten schrappen of wijzigen.

De overeenkomsten kunnen worden herzien en gewijzigd. Wanneer de echtgenoten nieuwe en onvoorzienbare omstandigheden aanvoeren waardoor hun toestand, de toestand van een van hen of die van hun kinderen wordt gewijzigd, kunnen zij tijdens de rechtspleging een voorstel tot wijziging van hun oorspronkelijke overeenkomst aan de rechter voorleggen. De bevoegde rechter kan de beschikkingen betreffende de kinderen (ouderlijk gezag en bijdrage aan het levensonderhoud) na de echtscheiding steeds herzien. Indien de toestand na de echtscheiding wijzigt, zijn de partijen derhalve niet langer eeuwig gebonden door de overeenkomsten gesloten voor de echtscheiding.

Sedert de wetswijzigingen wordt met de belangen van het kind rekening gehouden tijdens de volledige procedure tot echtscheiding door onderlinge toestemming en zelfs na uitspraak van de echtscheiding ingeval de toestand wijzigt.

Reeds voor de hervorming ingevoerd bij de wet van 30 juni 1994 werd in de rechtspraak over het algemeen de mogelijkheid aanvaard om de overeenkomsten betreffende de kinderen in rechte te herzien als hun belang ernstig in het gedrang kwam. Vreemd genoeg wordt dus het beginsel van herziening van de overeenkomst in de rechtspraak gehuldigd, maar is de wet van 30 juni 1994 terzake restrictiever door die herziening afhankelijk te stellen van nieuwe en onvoorzienbare omstandigheden die de toestand van de kinderen ingrijpend wijzigen. Enerzijds is het begrip onvoorzienbare omstandigheden restrictiever en anderzijds wordt geen rekening gehouden met wijzigingen in de toestand van de ouders, zoals ontslag uit een betrekking of stijging van de inkomsten van de ouder die onderhoudsgeld moet betalen. De wet creëerde derhalve een discriminatie ten aanzien van kinderen van ouders gescheiden op grond van bepaalde feiten, van wie de toestand alleen al op grond van hun eigen belang kon worden gewijzigd.

Overeenkomstig de wet van 20 mei 1997 is de herziening van de overeenkomsten betreffende de kinderen afhankelijk van nieuwe omstandigheden die buiten de wil van de partijen ontstaan en die hun toestand of die van hun kinderen ingrijpend wijzigen. In deze wet is eveneens bepaald dat de rechter, door de echtscheiding uit te spreken, de beschikkingen inzake de minderjarige kinderen homologeert. Die beschikkingen maken dan ook integraal deel uit van het vonnis en zijn op identieke wijze uitvoerbaar. Daaruit volgt dat partijen die onderhandse overeenkomsten hebben gesloten, niet langer een beroep moeten doen op de justitie teneinde hen uitvoerbaar te maken.

De auteurs hebben verschillende meningen omtrent de vraag of deze nieuwe bepaling, die betrekking heeft op latere wijzigingen van de overeenkomsten betreffende de minderjarige kinderen, door de rechtbank moet worden bekrachtigd.

** Echtscheiding op grond van bepaalde feiten*

De wetten van 30 juni 1994 en van 20 mei 1997 hebben ook de procedure inzake echtscheiding op grond van bepaalde feiten gewijzigd.

Er moet worden opgemerkt dat de rechter voortaan op de zitting tot inleiding van de echtscheiding het volledig of gedeeltelijk akkoord kan bekrachtigen dat de partijen hebben gesloten met betrekking tot de voorlopige maatregelen inzake hun persoon, hun onderhoud en hun goederen. Bij gebreke van enig akkoord verwijst de rechter de zaak naar de terechtzitting van de voorzitter in kort geding. De voorzitter van de rechtbank (of de rechter die het ambt van voorzitter waarneemt) die in kort geding uitspraak doet over de voorlopige maatregelen betreffende de persoon en de goederen van de kinderen tijdens het geding tot

echtscheiding, moet met de mening die de kinderen te kennen geven (onder de voorwaarden bepaald in artikel 93, derde tot zevende lid, van het Gerechtelijk Wetboek), alsook met hun belangen rekening houden.

De jeugdrechtbank, de natuurlijke rechter inzake ouderlijk gezag en betrekkingen tussen kinderen en ouders, is voortaan bevoegd vanaf de overschrijving van het vonnis waarbij de echtscheiding wordt uitgesproken (art. 387bis van het Burgerlijk Wetboek).

2) Adoptie

Naar luid van de vigerende wetgeving moet de adoptie steunen op wettige redenen. De rechtbank die de adoptie moet uitspreken, moet bij de beoordeling van die redenen rekening houden met alle wettige belangen, in de eerste plaats met het hoger belang van het kind.

In het ontwerp van wet dat strekt tot bekrachtiging van het Verdrag van 's-Gravenhage van 29 mei 1993 inzake de internationale samenwerking en de bescherming van kinderen op het gebied van de interlandelijke adoptie (zie infra art. 21) wordt in tal van bepalingen uitdrukkelijk gerefereerd aan het hoger belang van het kind en aan de fundamentele rechten die aan het kind krachtens het internationaal recht worden toegekend. Een en ander heeft tot gevolg dat nog meer aandacht uitgaat naar het belang van het kind.

3) Ouderlijk gezag

De wet van 13 april 1995 betreffende de gezamenlijke uitoefening van het ouderlijk gezag is volledig gegrond op het belang van het kind, hoewel zulks in de tekst niet altijd uitdrukkelijk is vermeld.

Er moet evenwel worden onderstreept dat de rechter krachtens artikel 374, tweede lid, van het Burgerlijk Wetboek het ouderlijk gezag uitsluitend aan een van beide ouders kan opdragen als een overeenkomst betreffende bepaalde aspecten die het kind aanbelangen (huisvesting, gezondheid, opvoeding), hem strijdig lijkt met het belang van het kind.

In het belang van het kind kan de jeugdrechtbank, op verzoek van beide ouders of van een van hen, dan wel van de procureur des Konings, alle beschikkingen met betrekking tot het ouderlijk gezag opleggen of wijzigen (artikel 387bis BW) en kan hij bij gebreke van overeenkomst tussen de partijen, de uitoefening van het recht in het belang van het kind regelen ten voordele van de grootouders of van iedere persoon die aantoonbaar met het kind een bijzondere affectieve band heeft (artikel 375bis BW).

B. In de Franse Gemeenschap

In alle bepalingen van de deontologische code die geldt voor de sector hulpverlening aan de jeugd, wordt het beginsel gehuldigd dat de actor moet handelen in het belang van degene die bijstand ontvangt.

Naar luid van artikel 50 van het decreet betreffende hulpverlening aan de jeugd, dat betrekking heeft op de erkenning van adoptiediensten, moet de adoptie geschieden met inachtneming van de fundamentele rechten vermeld in het Verdrag inzake de rechten van het kind. Het besluit dd. 19 juli 1991 in verband met de erkenning van de adoptie-instellingen, dat voorziet in de toepassing van voornoemd artikel van het decreet, is ruim gebaseerd op de beginselen omschreven in artikel 21 van voornoemd verdrag en in het Verdrag van 's-Gravenhage van 29 mei 1993 inzake de internationale samenwerking en de bescherming van kinderen op het gebied van de interlandelijke adoptie. Bijgevolg moeten die organen, alsmede

alle erkende diensten werkzaam in de sector van de hulpverlening aan de jeugd bijzondere aandacht schenken aan het hoger belang van het kind.

In alle regelgevingen van het *Office de la naissance et de l'enfance* wordt alles in het werk gesteld opdat rekening wordt gehouden met het belang van het kind, met zijn levensritme en zijn veiligheid, alsook dat de projecten aangepast zijn aan zijn ontwikkelingsniveau.

In het kader van de kinderopvang, waarvoor l'*Office de la naissance et de l'enfance* verantwoordelijk is, moet aan de toepassing van dit beginsel bijzondere aandacht worden geschonken. De veelheid aan initiatieven en de diverse wijzen van financiering die vaak op tegenstrijdige redeneringen berusten (tewerkstelling, arbeidsflexibiliteit, opvang van jonge kinderen) mogen geen afbreuk doen aan het belang van het kind. Bijzondere inspanningen moeten worden gedaan om de initiatieven te coördineren en toezicht uit te oefenen op de kwaliteit van de geboden dienstverlening, waarbij inzonderheid rekening moet worden gehouden met de leeftijd van de betrokken kinderen.

Er wordt thans gewerkt aan een ontwerp tot wijziging van het decreet houdende instelling van l'*Office de la naissance et de l'enfance*. Het nieuwe ontwerp voorziet onder meer erin dat deze organisatie wordt belast met de uitwerking van kwaliteitscriteria voor de opvang van kinderen van 0 tot 12 jaar.

C. In de Vlaamse Gemeenschap

In §93 van het eerste rapport wordt verwezen naar de decreten bijzondere jeugdbijstand. Artikel 23, §2, alsook de overige bepalingen van hoofdstuk IV van deze decreten zijn in werking getreden op 27 september 1994.

De instelling van de verplichting tot opmaak van een kindeffectrapport (supra) is een belangrijk voorbeeld van de wijze waarop de Vlaamse Gemeenschap het belang van het kind structureel, met name op decretale basis, vorm wenst te geven.

In de afdeling Bijzondere Jeugdbijstand, Administratie Gezin en Maatschappelijk Werk van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap is op 10 februari 1997 *Jolijn* geïnstalleerd, een informatie- en klachtenlijn voor jongeren en ouders uit de bijzondere jeugdbijstand. Deze lijn strekt ertoe binnen de bijzondere jeugdbijstand te voorzien in inspraakmogelijkheden voor cliënten-jongeren en ouders betreffende de modaliteiten en de kwaliteit van de geboden hulpverlening. Zo is met name voorzien in de mogelijkheid tot klachtenformulering in een geregeld kader, waarbij het belang van het kind centraal staat. Uit de eerste resultaten blijkt dat de meeste personen welke van die mogelijkheid gebruik maken, de ouders en derden zijn. De jongeren maken minder van die mogelijkheid gebruik.

Met een lokaal aanbod van ongeveer 6000 zeer uiteenlopende jeugdwerkinitiatieven waarop vrij kan worden ingespeeld, werkt het jeugdwerk in Vlaanderen actief in het belang van kinderen en jongeren. Het jeugdwerk bestaat uit groepsgerichte sociaal-culturele initiatieven met jongeren in hun vrije tijd, onder educatieve begeleiding en georganiseerd door particuliere jeugdverenigingen of door lokale openbare besturen (decreet van 9 juni 1993 houdende subsidiëring van gemeentebesturen en de Vlaamse Gemeenschapscommissie inzake het voeren van een jeugdwerkbeleid).

III. Recht op ontwikkeling - Artikel 6

In de Vlaamse Gemeenschap

In de Vlaamse Gemeenschap werken de Psycho-Medisch-Sociale centra, te weten de PMS-centra, nauw samen met de scholen.

Deze centra helpen ouders en leerlingen bij problemen en geven advies. De beslissing over de te nemen maatregelen wordt aan de ouders of de leerling overgelaten. PMS-centra zijn ook aanspreekbaar over opvoedingsproblemen.

De PMS-centra beschikken over een team van deskundigen : psychologen, pedagogen, psychologisch assistenten, artsen, verpleegkundigen en maatschappelijk werkers. Zij beschikken over een volledige documentatie over mogelijke studies en opleidingen in dag- en avondonderwijs, alsook over studiebeurzen en middenstandsopleidingen. De PMS-centra werken samen met de scholen op het stuk van studiebegeleiding. Het optreden van het PMS is gratis en vertrouwelijk.

De PMS-centra zijn alle werkdagen van het jaar voor eenieder toegankelijk, behalve op wettelijke feestdagen, tijdens de kerst- en paasvakantie en een gedeelte van de zomervakantie. Er kan een beroep worden gedaan op een tolk.

In de toekomst worden de PMS-centra vervangen door de centra voor leerlingenbegeleiding die ook zullen zorgen voor het medisch schooltoezicht (infra).

IV. Eerbiediging van de mening van het kind - Artikel 12

-

A. Op federaal niveau

1. Vrije verklaring voor de rechtbanken

Zie supra (Tweede deel, II, 2).

2. Asielrecht

Deze aangelegenheid wordt behandeld in het Achtste deel (bijzondere maatregelen ter bescherming van kinderen), punt I, A, van dit rapport.

B. In de Franse Gemeenschap

In het kader van de plaatsing in instellingen worden steeds meer initiatieven genomen om het kind de mogelijkheid te bieden niet alleen zijn opinie over zijn eigen toestand, maar ook over

het leven in groep te kennen te geven. De actieve methoden en de geïnstitutionaliseerde organisatie van vergaderingen in sommige particuliere instellingen hebben in andere instellingen navolging gekregen.

In het algemeen reglement van de *openbare instellingen voor jeugdbescherming* is gewaarborgd dat opgenomen jongeren actief bij de uitwerking van het programma worden betrokken. De jongere wordt onder meer uitgenodigd op vergaderingen die ertoe strekken over hem schriftelijke verslagen te maken, teneinde daarover te worden gehoord en geïnformeerd.

Naar luid van de deontologische code voor de sector jeugdbijstand moeten de interveniënten alles in het werk stellen opdat de personen die bijstand genieten met volledige kennis van zaken kunnen oordelen over de noodzaak, de aard en de bedoeling van de bijstand alsmede over de gevolgen ervan, waarbij zij ook hun rechten moeten kunnen doen gelden. De voorstellen en beslissingen in verband met de bijstand moeten in een duidelijke en leesbare taal zijn gesteld.

C. In de Vlaamse Gemeenschap

De in het eerste deel vermelde decreten van de Vlaamse Gemeenschap dd. 15 juli 1997, die betrekking hebben op de kinderrechtencommissaris en op het kindeffectrapport en de controle van de regeringsbeleid inzake de inachtneming van de rechten van het kind, strekken ertoe dat voldoende belang wordt gehecht aan de mening van het kind, voorzover zulks tot de bevoegdheid van de Vlaamse autoriteiten behoort.

Het Vlaams parlement heeft onlangs een decreet goedgekeurd dat erop is gericht de PMS-centra en de diensten belast met het medisch schooltoezicht te integreren in een honderdtal centra voor leerlingenbegeleiding. Elk centrum moet reageren op enig verzoek tot begeleiding van een ouder of van een kind op voorwaarde dat het kind leerling is van een school waarbij een dergelijk centrum in begeleiding voorziet en het verzoek past in het kader van de begeleiding die het centrum overeenkomstig het decreet moet aanbieden. Ingeval de leerling jonger is dan veertien jaar, kan een school aan een centrum slechts vragen hem te begeleiden indien de ouders daarmee instemmen. Ingeval de leerling veertien jaar of ouder is, geeft hij persoonlijk zijn instemming. In het decreet is overigens bepaald dat de ouders of leerlingen ouder dan veertien jaar zich ertegen kunnen verzetten dat een geneesheer van het centrum een algemeen of gericht onderzoek verricht.

Zowel voor het gemeenschapsonderwijs als voor het gesubsidieerd onderwijs is een structureel participatiekader uitgewerkt. Er zijn plaatselijke raden voor het gemeenschapsonderwijs opgericht en het decreet inzake medezeggingschap heeft de participatieraden in het gesubsidieerd onderwijs officieel ingericht. Deze participatiestructuren hebben nagenoeg dezelfde samenstelling, te weten schoolhoofden of vertegenwoordigers van de inrichtende macht, vertegenwoordigers van de leerkrachten en van het personeel, vertegenwoordigers van de ouders en van de leerlingen, alsook vertegenwoordigers van de plaatselijke, sociale, economische en culturele milieus.

Het nieuwe bijzondere decreet betreffende het gemeenschapsonderwijs van 14 juli 1998 voorziet in een ruimere vorm van betrokkenheid van de leerlingen uit het secundair onderwijs dan het Argo-decreet van 1988, maar legt deze verantwoordelijkheid volledig bij de schoolraad zelf. Artikel 10 stelt dat de schoolraad de wijze bepaalt waarop de leerlingen worden betrokken bij de werking ervan. Er wordt tevens vermeld dat de schoolraad hiertoe een leerlingenraad kan oprichten.

In het gesubsidieerd onderwijs vormen de leerlingen een speciale categorie van participanten. Zij kunnen worden gehoord over aangelegenheden die hen aanbelangen en de school moet elke wijziging van het schoolreglement ter ondertekening aan de ouders voorleggen.

Er moet worden toegegeven dat minderjarige scholieren in interne beroepsprocedures inzake tucht en evaluatie in het onderwijs slechts een bijkomstige rol spelen. Het is echter hoopvol dat in de rechtspraak van de Raad van State inzake onderwijsmateries aanwijzingen bestaan die het onderbreken van de procesonbekwaamheid niet volledig uitsluiten. Uit de rechtspraak kan immers worden afgeleid dat de zelfstandige procesbekwaamheid van de minderjarige wordt aanvaard met betrekking tot een krachtens de wet aan de betrokken minderjarige toegekend recht met een persoonlijk karakter, op voorwaarde dat de minderjarige een leeftijd heeft bereikt die doet vermoeden dat hij over voldoende onderscheidingsvermogen beschikt om dit recht uit te oefenen, alsook dat zijn wettelijke vertegenwoordigers niet willen of kunnen optreden of dat er met hen een belangenconflict bestaat.

In het onderwijs loopt een project van de Koning Boudewijnstichting inzake leerlingenparticipatie: "Jouw school is onze school. Naar een leerlingbetrokken school». Sedert vijf jaar voorziet de Koning Boudewijnstichting, in samenwerking met het departement Onderwijs en met de onderwijsnetten, ten behoeve van scholen voor secundair onderwijs in een aanbod met betrekking tot leerlingenparticipatie op school. Het aanbod richt zich rechtstreeks tot de leerlingen, al dan niet lid van een leerlingenraad, en tot de begeleiders van de leerlingenparticipatie. 400 secundaire scholen hebben reeds op een of andere manier aan het project deelgenomen. Het strekt ertoe na te gaan of het wenselijk is om permanent een initiatief of het stuk van leerlingenparticipatie uit te werken.

De inachtneming van de mening van kinderen betekent voor het Centrum voor Bevolkings- en Gezinsstudies dat zij op een volwaardige wijze worden betrokken bij onderzoek dat voor hen relevant is, zulks door middel van aangepaste onderzoeksmethoden. Onderzoek door dit Centrum heeft aangetoond dat kinderen over zichzelf en hun leefsituatie op een betrouwbare manier kunnen rapporteren.

D. In de Duitse Gemeenschap

Ter zake van de vrijwillige jeugdbijstand is in het decreet van 20 maart 1995 bepaald dat over geen individuele hulpmaatregel kan worden beslist zonder de betrokken personen vooraf te hebben gehoord, tenzij dit wegens hun leeftijd, hun gezondheid of wegens een uiterst dringende noodzakelijkheid onmogelijk is. Iedere persoon die wordt gehoord, kan zich door een persoon van zijn keuze laten begeleiden. In het belang van de jongere kunnen afzonderlijke gesprekken plaatsvinden.

Tevens wordt thans een decreet inzake pedagogische hervorming van het onderwijs uitgewerkt. Dit ontwerp-decreet voorziet in participatie van de leerlingen vanaf het secundair onderwijs.

VRIJHEDEN EN BURGERLIJKE RECHTEN

I. Naam en nationaliteit - Artikel 7

In het Belgische recht is de naam een gevolg van de afstamming. In geval van huwelijk is de afstamming van vaderszijde het gevolg van het vermoeden bedoeld in artikel 315 van het Burgerlijk Wetboek.

Ingeval de afstamming van vaderszijde en van moederszijde gelijktijdig worden vastgesteld, draagt het kind de naam van de vader. Indien zij achtereenvolgens worden vastgesteld, draagt het kind de naam van de moeder, maar kunnen de ouders samen voor de ambtenaar van de burgerlijke stand verklaren dat het kind de naam van de vader draagt. Naar luid van artikel 335, § 3, tweede lid, van het Burgerlijk Wetboek heeft de echtgenote van de overspelige vader evenwel het recht zich bij wege van een verklaring ten overstaan van de ambtenaar van de burgerlijke stand te verzetten tegen de overdracht van zijn naam aan het in overspel verwekte kind. In een arrest van 19 mei 1993 (BS 9 juni 1993) was het Arbitragehof van oordeel dat deze bepaling een discriminatie creëerde tussen overspelige kinderen a patre en de andere kinderen van wie de afstamming van moederszijde is vastgesteld voor de afstamming van vaderszijde. Het Hof stelde dat de naamswijziging enkel een gevolg is van de afstamming en dat de wetgever voor de vaststelling ervan de voorrang heeft willen geven aan het fundamentele recht van het kind op de inachtneming van zijn gezinsleven boven de belangen van zijn wettige familie. Het Hof was bovendien van oordeel dat de gevolgen van de afstamming moesten worden beschouwd in het licht van dat fundamentele recht van het kind.

Bij volle adoptie gelden met betrekking tot de familienaam dezelfde regels. In geval van gewone adoptie bestaan in het Belgische recht daarentegen verschillende mogelijkheden. De geadopteerde kan immers de naam van de adoptant kiezen, zijn eigen naam behouden of ervoor kiezen zijn eigen naam te behouden, gevolgd door de naam van de adoptant. Thans wordt gewerkt aan een ontwerp van wet houdende hervorming van de adoptieprocedure, dat op het stuk van de familienaam in die zin vernieuwend is dat in een vierde mogelijkheid wordt voorzien, te weten dat de geadopteerde de naam van de adoptant kan aannemen, gevolgd door zijn eigen naam.

II. Vrijheid van meningsuiting - Artikel 13

-

A. In de Franse Gemeenschap

Bij besluit van de Regering van de Franse Gemeenschap dd. 24 augustus 1997 is op voorstel van de Minister van Cultuur de Conseil de la jeunesse d'expression française ingesteld, een bevoorrecht consultatief orgaan dat de jongeren waarborgt dat zij worden gehoord door de regering en door de publieke opinie omtrent alle aangelegenheden waarbij zij belang menen te hebben, alsook wanneer beslissingen betreffende de jeugd worden genomen.

Die raad moet tevens zorgen voor de contacten tussen alle erkende jeugdorganisaties, de lokale raden en de openbare autoriteiten.

Voorts verleent de Franse Gemeenschap subsidies aan de jeugdorganisaties die bijdragen tot de ontwikkeling, door de jongeren, van hun eigen verantwoordelijkheid en bekwaamheden teneinde hen erbij te helpen om in de maatschappij actieve en kritische verantwoordelijke burgers te worden (*Citoyens Responsables Actifs et Critiques - C.R.A.C.*). Die organisaties moeten hun activiteiten uitwerken en voeren met inachtneming van de democratische waarden en regels, alsmede van de beginselen vastgelegd in de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens.

De afdeling jongeren van de Algemene Dienst Cultuur voorziet ook in programma's en acties die jongeren ertoe aanzetten het woord te nemen. Zo strekt *Forum J* ertoe al dan niet georganiseerde jongeren de mogelijkheid te bieden hun mening te kennen te geven over om het even welk onderwerp.

B. In de Vlaamse Gemeenschap

In het decreet van 9 juni 1993 houdende subsidiëring van gemeentebesturen en de Vlaamse Gemeenschapscommissie inzake het voeren van een jeugdwerkbeleid is bepaald dat kinderen en jongeren moeten worden betrokken bij de uitwerking van de planning inzake lokaal jeugdwerkbeleid alsook dat dit beleid gegrond moet zijn op hun noden en behoeften. In dit verband bestaat de moeilijkheid erin goede formules van inspraak en betrokkenheid van de verschillende groepen van kinderen en jongeren te vinden en, rekening houdend met de beperkte middelen, de doelstellingen en prioriteiten (eventueel in verschillende fasen) om te zetten in een gepast beleid. Deze inspraak heeft in de voorbije jaren drie keer, niet altijd met evenveel succes, plaatsgevonden. Gelukkig heeft de minister niet toegegeven aan het voorstel van de gemeentebesturen om dit aspect van het beleid te schrappen.

Steeds meer kinderen worden persoonlijk betrokken bij de projecten die de betrokken consulenten opzetten overeenkomstig de in het eerste rapport vermelde decreten inzake bijzondere jeugdbijstand. De participatie van kinderen in preventieprojecten wordt hoe langer hoe belangrijker. Zo verricht het comité voor bijzondere jeugdbijstand te Brussel een *Belevingsonderzoek bij kinderen in de grootstad*. Het comité voor bijzondere jeugdbijstand te Halle-Vilvoorde heeft voor jongeren van 12 tot 15 jaar een dag georganiseerd waarbij hen de mogelijkheid werd geboden om vorm te geven aan hun participatie door het woord te voeren, te dansen, te schilderen of te zingen. De oudere aanwezigen werden geacht te luisteren.

In de loop van 1998 heeft de minister bevoegd voor de kinderrechten en voor de administratie *Gezin en Maatschappelijk Welzijn* een campagne gevoerd (folder, brochure, werkmap, tv-spot, en oefenmateriaal voor kinderen in verband met het programma). Deze campagne strekte ertoe de aandacht te vestigen op het recht op participatie van kinderen, die bij aangelegenheden die hen aanbelangen, moeten worden betrokken. Deze campagne is begeleid door een commissie van deskundigen bestaande uit vertegenwoordigers van het *Algemeen Welzijnswerk, van de Bijzondere Jeugdbijstand, van het Jeugdwerk, van Kind en Gezin, van de Volksontwikkeling en van het aanspreekpunt kinderrechten van Gezin en Maatschappelijk Welzijn*. De campagne is gevoerd in nauwe samenwerking met het *Onderzoekscentrum Kind en Samenleving*.

C. In de Duitse Gemeenschap

De Raad voor de Duitstalige Jeugd bestaat uit afgevaardigden van de diverse centra, organisaties en politieke partijen voor jongeren van de Duitstalige Gemeenschap.

De Raad heeft als doelstellingen de belangen van alle jongeren in die Gemeenschap te verdedigen, alle activiteiten te bevorderen die de participatie van jongeren aan beslissingen en bepalingen die hen aanbelangen waarborgen en het jeugdwerk in de Gemeenschap te coördineren.

Daartoe heeft de Jeugdraad de volgende taken :

- belangstelling hebben voor de problemen, reacties, behoeften en verwachtingen van de jongeren;
- door middel van verslagen daarover een standpunt innemen;
- optreden om de moeilijkheden van jongeren te onderzoeken en op te lossen;
- samenwerken met de Franse en de Nederlandse jeugdraad;
- voorzien in intracommunautaire en internationale contacten tussen jongeren, bij voorbeeld door uitwisselingsprogramma's aan te bieden;
- voorzien in contacten en uitwisseling tussen de diverse organisaties voor jongeren;
- organiseren van opleiding en activiteiten die toegankelijk zijn voor iedere jongere, bij voorbeeld de *Dag van de jeugd*;
- een actief voorlichtingsbeleid voeren, bij voorbeeld via informatiecentra, de jeugduitzending *Contra-Re* en het maandblad *Einblick*;
- in zijn publicaties het woord laten aan jongeren.

III. Toegang tot informatie - Artikel 17

A. In de Franse Gemeenschap

Wat de jeugdbijstand betreft, moet worden onderstreept dat in de deontologische code voor die sector is gesteld dat de jongere aan wie bijstand wordt verleend, recht heeft op volledige voorlichting omtrent de materiële, medische en psychosociale bijstand die hij kan genieten.

Het decreet van 16 maart 1998 inzake hulpverlening aan mishandelde kinderen moeten scholen, instellingen van openbaar nut, instellingen of verenigingen die door de Franse Gemeenschap zijn erkend of worden gesubsidieerd (ook de *Radio-télévision belge francophone - RTBF*), voor kinderen bestemde informatie verspreiden die verband houdt met de diensten *Ecoute-Enfants* en met de voor mishandeling bevoegde diensten, te weten de adviseurs voor hulpverlening aan de jeugd, de teams van *SOS-Enfants*, de PMS-centra en de centra voor medisch schooltoezicht.

B. In de Vlaamse Gemeenschap

In Vlaanderen hebben kinderen en jongeren toegang tot informatie via de binnen het jeugdwerk opgerichte *Jongeren Informatiepunten*.

Verder bestaan er verscheidene specifieke uitgaven voor kinderen en jongeren. In het kader van het jeugdwerk kan gewag worden gemaakt van *De jongerengids, Loslopend wild* (verzameling van maatregelen en reglementeringen in verband met veilig en milieuvriendelijk kamperen) die in 1996 is gepubliceerd in samenwerking met de Koning Boudewijnstichting en de *Algemene Dienst voor Jeugdtoerisme*, alsook van het *Repertorium kampeercentra* (een verzameling van kamphuizen en jeugdverblijfcentra die voldoen aan de meest essentiële vormen van veiligheid en hygiëne, gepubliceerd in 1996).

In het kader van het onderwijs is de Vlaamse Gemeenschap tijdens het schooljaar 1997-1998 gestart met de uitgave van de maandbladen *Klasse voor ouders* en *Klasse voor jongeren*. De artikelen gaan over onderwijs, maar ook over maatschappelijke problemen en de actualiteit in het algemeen. Elke maand wordt een centraal thema behandeld zoals bijvoorbeeld drugs, vrije tijd en studiekeuze, dat voor ouders en leerlingen op een afzonderlijke manier is uitgewerkt.

De Vlaamse overheid bevordert het lezen van boeken door kinderen :

- gratis toegang tot bibliotheken voor jongeren onder 14 jaar;
- 75% van de 2200 lezingen gegeven door auteurs van kinderboeken, die jaarlijks 11 miljoen kosten, gaan naar schoollezingen bestemd voor de verschillende onderwijsniveaus, te weten kleuteronderwijs, lager onderwijs en secundair onderwijs. De impact is groot : inzake verkoop, uitlening, vertaling en kwaliteit staat de Vlaamse jeugd- en kinderboeken aan de top in Europa. De toegang tot het boek is gemakkelijk aangezien geen bijdrage wordt gevraagd.

De Vlaamse Gemeenschap stimuleert ook het gebruik van *de informatie- en communicatietechnologie (ICT)* in het onderwijs :

- tijdens het schooljaar 1997-98 is in 175 Vlaamse scholen een project van de Vlaamse Regering opgezet teneinde *Internet* bij de leerkrachten te promoten als communicatiekanaal en als kanaal om educatieve informatie te verkrijgen;
- tijdens het schooljaar 97-98 zijn in het kader van het *Rivierenproject*, een ICT-project voor milieu-educatie in de derde graad van het basisonderwijs workshops met leerkrachten georganiseerd. Het project is gerealiseerd in samenwerking met de *Vlaamse radio en televisie* en met de Koning Boudewijnstichting;
- het departement Onderwijs volgt met aandacht de ontwikkelingen rond de ICT en het educatief ICT-beleid in andere Europese landen (*European schoolnet, Netd@ys 98 van de Europese Commissie*);
- daarnaast is het departement Onderwijs ook actief op het stuk van de educatieve software : het Vlaams-Nederlandse programma-matrix (in samenwerking met Nederland, databank van educatieve software voor het basisonderwijs), een project tot extra ondersteuning van een aantal pilotscholen die educatieve software integreren in hun algemene werking ten behoeve van leerlingen met leerachterstand of leermoeilijkheden (vanaf het schooljaar 98-99);

- multimedia : op 2 juni 1998 heeft de Vlaamse Regering haar goedkeuring gehecht aan het programma *PC/KD*. De uiteindelijke doelstelling van dit programma bestaat erin de drie laatste jaren van het basisonderwijs en het volledig secundair onderwijs tegen het jaar 2002 uit te rusten met 1 multimedia PC per 10 leerlingen (tussentijdse doelstelling : 1 PC per 15 leerlingen tegen 2000);

- onderzoek naar *de aanwezigheid en het gebruik van ICT* in de scholen voor basisonderwijs en secundair onderwijs besteld bij de Universiteit te Gent;

- initiatieven van derden : *Digikids project*, een initiatief dat ertoe strekt jongeren en leerkrachten vertrouwd te maken met de ICT via kosteloze Internetopleiding, software en aansluiting (in samenwerking met de particuliere sector en met de media), *Initiatief PC*, te weten door het bedrijfsleven afgedankte PC's opnieuw gebruiken in het onderwijs (onder impuls van de Vlaamse werkgevers).

In het kader van het recht op informatie mogen radio en televisie uiteraard niet worden vergeten. De *Vlaamse radio en televisie (VRT)* heeft op 26 september 1995 als een van de eerste omroepen het *Handvest voor Kindertelevisie* ondertekend. Volgens dat handvest moeten kinderprogramma's niet alleen ontspannend zijn, maar moeten zij kinderen ook de mogelijkheid bieden om zich lichamelijk, geestelijk en sociaal zo volledig mogelijk te ontwikkelen.

Het audiovisuele beleid van de Vlaamse Gemeenschap wordt op twee vlakken gevoerd.

Vooreerst wordt in beschermingsbepalingen voorzien. Zo mogen de omroepen geen programma's uitzenden die de lichamelijke, geestelijke of zedelijke ontwikkeling van minderjarigen ernstig kunnen aantasten, inzonderheid programma's met pornografische scènes of met nodeloos geweld. Dit verbod is van toepassing tenzij door de keuze van het tijdstip van uitzending of door technische maatregelen gewaarborgd wordt dat minderjarigen deze programma's normaliter niet kunnen bekijken of beluisteren. Indien dergelijke programma's niet-gecodeerd worden uitgezonden, moeten zij voorafgegaan worden door een auditieve waarschuwing. Deze maatregelen zijn in feite een toepassing van de Europese richtlijn *Televisie zonder Grenzen*.

Naast deze bepalingen betreffende de inhoud van de programma's voorziet de mediawetgeving tevens in de bescherming van minderjarigen op het gebied van reclame, telewinkelen en sponsorvermelding. Zo mag 5 minuten voor en 5 minuten na kinderprogramma's geen reclame worden uitgezonden. In de definitie van kinderprogramma's wordt de leeftijdsgrens op 12 jaar bepaald. De Vlaamse regelgeving is strenger dan de Europese Richtlijn, waarin is bepaald dat alleen kinderprogramma's van minder dan 30 minuten niet door reclame mogen worden onderbroken.

Teneinde de naleving van die bepalingen te controleren, is bij het decreet van 17 december 1997 het *Vlaams Commissariaat voor de Media* opgericht.

Naast beschermings- en verbodsbepalingen bevat het Vlaams beleid ter zake ook positieve stimuli.

De *VRT* heeft in het kader van haar beheersovereenkomst met de Vlaamse Gemeenschap de opdracht gekregen kwalitatief hoogstaande programma's te brengen, in het bijzonder voor kinderen en jongeren. Op 1 december 1997 is de *VRT* van start gegaan met een nieuwe jeugdzender *KETNET*, die onder meer het jongerennieuwsprogramma *Studio K* brengt. *KETNET* is een zender voor en door jongeren die wekelijks 34 uur televisie brengt zowel voor de allerkleinsten als voor adolescenten en die bewust reclame- en sponsorvrij is gehouden.

Sedert 1998 reikt de Vlaamse Gemeenschap een prijs uit voor het beste jeugdprogramma. Het *Fonds Film in Vlaanderen* subsidieert kinderproducties.

IV. Vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst - Artikel 14

A. In de Franse Gemeenschap

In de Franse Gemeenschap wordt dit beginsel onderstreept zowel in de deontologische code die geldt voor de gehele sector jeugdzorg als in het algemeen reglement van de overheidsinstellingen voor jeugdbescherming. Naar luid van laatstgenoemd reglement moet de jongere niet alleen zijn overtuiging tot uiting kunnen brengen en zijn godsdienst kunnen beleven, maar moet de instelling tevens alles in het werk stellen om zulks te vergemakkelijken, bijvoorbeeld wat voeding en vasten betreft.

B. In de Vlaamse Gemeenschap

De vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst wordt gewaarborgd door diverse niet-discriminatieverklaringen. Bovendien bestaat in de verschillende sectoren van de jeugdbijstand een ruime waaier aan initiatieven die voortvloeien uit de bestaande ideologische en filosofische stromingen.

In § 143 van het eerste rapport wordt met betrekking tot de bijzondere jeugdbijstand verwezen naar het besluit van de Vlaamse Gemeenschap dd. 22 mei 1991. Dat besluit is vervangen door het besluit van 13 juli 1994. Krachtens het nieuwe besluit moet aan minderjarigen de gelegenheid worden geboden zich moreel te verdiepen en hun godsdienst eventueel te beoefenen volgens de voorschriften en verplichtingen ervan (artikel 11, D., 4°).

De niet-discriminatiebepalingen en initiatieven bedoeld in het derde deel, I, waarborgen tevens de vrijheden omschreven in artikel 14 van het Verdrag. In dat verband moet evenwel worden vastgesteld dat de gegevens inzake de ideologische, filosofische en religieuze overtuiging van de minderjarige vaak worden verstrekt door degenen die het ouderlijk gezag uitoefenen, waardoor niet steeds voldoende rekening wordt gehouden met de overtuiging van de minderjarige zelf.

C. In de Duitse Gemeenschap

In het decreet van 20 maart 1995 betreffende de jeugdbijstand is onderstreept dat eenieder die dat decreet toepast de godsdienstige, filosofische en politieke overtuiging van de jongere, alsmede de hem toegekende rechten moet eerbiedigen.

V. Vrijheid van vereniging en van vreedzame vergadering - Artikel 15

A. In de Franse Gemeenschap

Als jongeren besluiten om zich met het oog op een culturele activiteit of een sportactiviteit te verenigen, kunnen zij vanwege de autoriteiten subsidies krijgen. Naar luid van artikel 2, § 1, van het decreet van 20 juni 1980 wordt onder jeugdorganisatie verstaan «een vrijwillige vereniging van natuurlijke personen en rechtspersonen».

B. In de Vlaamse Gemeenschap

Het jeugdwerk waarborgt deze vrijheid. Zij wordt omschreven als «groepsgerichte sociaal-culturele initiatieven met de jeugd in de vrije tijd, onder educatieve begeleiding en georganiseerd door particuliere jeugdverenigingen of door lokale openbare besturen».

VI. Bescherming van de persoonlijke levenssfeer - Artikel 16

A. In de Franse Gemeenschap

In de Franse Gemeenschap wordt aan het beginsel van de inachtneming van het beroepsgeheim dat alle actoren moeten naleven, op uitdrukkelijke wijze herinnerd in de deontologische code die geldt voor de sector jeugdbijstand.

Het begrip «naleving» moet in dit verband worden verstaan als een verplichting ten aanzien van degene die bijstand krijgt en vormt een waarborg voor het vertrouwen dat hij in zijn relatie met de betrokken actoren en diensten moet kunnen hebben. De gegevensuitwisseling tussen personen onderworpen aan het beroepsgeheim is toegestaan binnen de grenzen die noodzakelijk zijn voor de begeleiding.

Het algemeen reglement van de overheidsinstellingen voor jeugdbescherming voorziet in de bescherming van het briefgeheim, hoewel bedoelde instellingen uitsluitend jonge delinquenten opvangen. In aanwezigheid van de jongere kan controle worden uitgeoefend op zendingen die meer bevatten dan uitsluitend brieven.

Het beleid van het *Office de la naissance et de l'enfance* als referentiecentrum inzake jeugdbeleid strekt ertoe het kind zichtbaar te maken. In het kader van zijn activiteiten op het stuk van medisch-sociale preventie (daaronder begrepen de strijd tegen mishandeling), alsmede inzake opvang van jonge kinderen verzamelt het een groot aantal gegevens teneinde de gevolgen van zijn werking te kunnen evalueren. De inzameling van de anoniem gemaakte gegevens geschiedt overeenkomstig de regelgeving betreffende de persoonlijke levenssfeer (wet van 8 december 1992 : aangifte van de bestanden, houder van het bestand, gegevens meegedeeld aan de betrokkenen). Er zijn ook regels uitgewerkt opdat het boekje van het kind en dat van de toekomstige moeder eigendom blijven van de ouders en het vertrouwelijk karakter ervan derhalve wordt gehandhaafd.

B. In de Vlaamse Gemeenschap

De kwaliteitsdecreten die van toepassing zijn op de Vlaamse welzijns- en gezondheidssector waarborgen de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer bij het optreden van de diensten voor hulp en bijstand.

C. In de Duitse Gemeenschap

In het Decreet over jeugdbijstand van 20 maart 1995 is bepaald dat iedere persoon die zijn medewerking aan de uitvoering van dit decreet verleent, verplicht is de feiten die hem tijdens de uitoefening van zijn opdracht worden toevertrouwd en die daarop betrekking hebben, vertrouwelijk te behandelen.

VII. Het recht om niet te worden onderworpen aan foltering of aan een andere wrede, onmenselijke of onterende behandeling of bestraffing - Artikel 37 a)

-

A. Op federaal niveau

Minderjarigen die op het tijdstip van de feiten de volle leeftijd van 16 jaar niet hebben bereikt, kunnen niet in de gevangenis worden opgesloten. De enige uitzondering op dit beginsel wordt gevormd door artikel 53 van de wet van 8 april 1965, naar luid waarvan de minderjarige voorlopig, maar voor niet langer dan vijftien dagen, in een huis van arrest mag worden bewaard. Artikel 53bis, dat reeds door het parlement is goedgekeurd, voorziet in de opheffing van artikel 53 maar de datum waarop zulks moet plaatsvinden, is nog niet vastgelegd.

Wat de minderjarigen van 16 tot 18 jaar betreft, heeft de jeugdrechter de mogelijkheid om het dossier uit handen te geven en de jongere te verwijzen naar het openbaar ministerie dat, in voorkomend geval en ingeval het opvoedende maatregelen die het kan treffen niet gepast acht, de zaak aanhangig maakt bij de voor meerderjarigen bevoegde rechtbank.

In België is de doodstraf afgeschaft bij de wet van 10 juli 1996 en vervangen door hetzij levenslange opsluiting, hetzij levenslange gevangenisstraf. Bedoelde afschaffing gold evenwel enkel voor meerderjarigen, want artikel 77 van het Strafwetboek (opgeheven bij de wet van 10 juli 1996) voorzag ten aanzien van minderjarigen reeds in een wettelijke verschoningsgrond zodat de doodstraf jegens hen niet kon worden uitgesproken.

In het rapport van de Nationale Commissie voor de hervorming van de wetgeving inzake de jeugdbescherming (de Commissie Cornelis), ingediend voor de afschaffing van de doodstraf, was voorgesteld een algemene verschoningsgrond van minderjarigheid in te voeren, als aanvulling op de verschoningsgrond bedoeld in artikel 77 van het Strafwetboek. Op initiatief van het ministerie van Justitie is een werkgroep ingesteld belast met de uitwerking van een voorontwerp van wet houdende hervorming van de wet betreffende de jeugdbescherming. Ingeval in dat ontwerp wordt geopteerd voor het behoud van de mogelijkheid een zaak uit handen te geven, zou de toestand van de minderjarige voor wie een dergelijke maatregel geldt hoe dan ook opnieuw moeten worden beschouwd opdat bij de straffen die eventueel

jegens hem worden uitgesproken, rekening wordt gehouden met zijn bijzondere status van minderjarige.

B. In de Vlaamse Gemeenschap

In het besluit van 13 juli 1994 betreffende de voorzieningen voor bijzondere jeugdbijstand is bepaald dat de sancties aan de persoonlijkheid van de minderjarige moeten worden aangepast. Zij moeten in de eerste plaats de opvoeding bevorderen en mogen geen traumatische uitwerking hebben. Lichamelijke straffen en onthouding van maaltijden zijn verboden (zie § 159 van het eerste rapport).

In de gemeenschapsinstellingen voor bijzondere jeugdzorg is afzondering van een minderjarige enkel toegestaan indien dat absoluut noodzakelijk is en dan voor een periode van ten hoogste vijf dagen. De afgezonderde minderjarige staat onder directe controle van een opvoeder. De afzonderingsperiode kan slechts worden verlengd na een schriftelijke, met redenen omklede machtiging van de directie.

Vijfde deel

GEZINSMILIEU EN VERVANGENDE BESCHERMING

I. Ouderlijke leiding - Artikel 5

A. Op federaal niveau

Artikel 203 van het Burgerlijk Wetboek is gewijzigd bij de wet van 13 april 1995 betreffende de gezamenlijke uitoefening van het ouderlijk gezag (B.S. 24.05.1995). Naar luid van de nieuwe bepaling *dienen de ouders naar evenredigheid van hun middelen te zorgen voor de huisvesting, het levensonderhoud, het toezicht, de opvoeding en de opleiding van hun kinderen*. Indien de opleiding niet is voltooid, blijft die verplichting voortbestaan na de meerderjarigheid van het kind.

De nieuwe bepaling regelt een gevolg van de natuurlijke afstamming of van de afstamming door adoptie en betreft alle ouders. Zij voorziet in twee nieuwe verplichtingen, te weten huisvesting en toezicht, welke worden toegevoegd aan die inzake levensonderhoud, opvoeding en opleiding.

Zij vervangt het oude criterium van gepaste opleiding door een kwantitatief proportionaliteitscriterium. Vroeger had dit criterium alleen betrekking op uit de echt gescheiden ouders (opgeheven artikel 303 van het Burgerlijk Wetboek).

B. In de Franse Gemeenschap

De ouders zijn de natuurlijke opvoeders van het kind en de diverse diensten voor medisch-sociale preventie die hen worden geboden, moeten ertoe bijdragen hun taak als ouder te valoriseren. De huisbezoeken van de medisch-sociale werkers, de individuele en collectieve cursussen gezondheidsopvoeding bieden de mogelijkheid de ideale voorwaarden te creëren om de uitoefening van het ouderschap te verbeteren.

Opvangmilieus worden beschouwd als een aanvulling op het gezinsmilieu.

Bij gezinscrisisen worden verscheidene diensten aangeboden. Een hervorming van de sector crisisopvang (huizen voor moeders in problemen, opvangcentra, crèches voor pasgeborenen) wordt thans bestudeerd. De hervorming is gegrond op de volgende beginselen :

- de subsidieregeling mag niet ertoe leiden dat het verblijf van kinderen of van moeders langer duurt dan echt noodzakelijk is;
- de normen inzake infrastructuur en opleiding moeten duidelijker worden omschreven (professionalisering);
- de kwaliteit van het pedagogisch project moet aangepast zijn aan de noden van het kind en op regelmatige tijdstippen worden geëvalueerd;
- de samenwerking met andere voor kinderen bevoegde diensten moet worden bevorderd teneinde de duur van het verblijf te beperken;
- armoede mag geen reden zijn om een kind te plaatsen of aan zijn gezin te onttrekken (Verslag van de Koning Boudewijnstichting over armoede) en er moet een toereikend aantal plaatsen zijn voor opvang in internaten.

In een oriëntatienota dd. 20 december 1996 betreffende de hervorming van de sector jeugdbijstand heeft de bevoegde minister de krachtlijnen vastgesteld van het beleid dat zij wil voeren betreffende de herziening van de normen voor de erkenning van particuliere diensten die gewoonlijk hulp bieden aan jongeren. Dat beleid, gegrond op het beginsel volgens hetwelk het hogere belang van het kind onderstelt dat het in de eerste plaats in zijn gezin wordt opgevoed, strekt ertoe de wijzen van begeleiding te diversifiëren, zodat bijstand wordt verleend aan de ouders en jongeren met moeilijkheden in hun gezinsmilieu kunnen blijven, zulks overeenkomstig het bepaalde in het decreet van 4 maart 1991 en in het Verdrag inzake de rechten van het kind.

Uit het algemeen verslag over de armoede dat de Koning Boudewijnstichting in 1994 heeft gemaakt op verzoek van de minister voor maatschappelijke integratie, blijkt dat ondanks alle intentieverklaringen geformuleerd in de recente teksten gebaseerd op voornoemd verdrag, nog veel kinderen wegens louter materiële problemen gescheiden leven van hun familie.

Bijgevolg moet de Franse Gemeenschap voorzien in de middelen om de opties in de praktijk om te zetten door middel van een grondige herziening van de particuliere diensten die zij erkent om jongeren met moeilijkheden ten laste te nemen. Zulks onderstelt niet enkel een substantiële wijziging van de voorwaarden voor erkenning van die diensten, maar ook van de wijze van subsidiëring ervan, waar thans over het algemeen de voorkeur wordt gegeven aan plaatsing, zelfs al kan zulks gepaard gaan met pogingen tot herinpassing in het gezin onder begeleiding van de instelling waarin de jongere verblijft. Terzake moet worden onderstreept dat de herziening van het besluit van 7 december 1987, vermeld in punt 92 van het eerste

verslag, vrijwel beëindigd is. Zij geeft uitdrukking aan de wil van de voogdijminister om voornoemde hervorming toe te passen.

C. In de Vlaamse Gemeenschap

In aanvulling op hetgeen in § 163 van het eerste rapport is gesteld met betrekking tot de mogelijkheid tot thuisbegeleiding in het kader van de *bijzondere jeugdbijstand*, voorziet het besluit van 13 juli 1994 erin dat gemiddeld eenmaal per week een begeleiding moet plaatsvinden, in beginsel in het gezin waartoe de minderjarige behoort.

Ouders kunnen met hun vragen ook terecht bij *Kind en Gezin*. De regionale verpleegkundigen, die over heel Vlaanderen in teams werken, staan ter beschikking van de ouders die dat wensen. In elke regio bestaat een huis waar dagelijks zitdagen worden gehouden tijdens welke ouders vragen kunnen stellen omtrent voeding, verzorging, opvoeding, medische aangelegenheden, ... De verpleegkundigen kunnen op huisbezoek gaan bij de ouders van jonge kinderen en de ouders kunnen op regelmatige tijdstippen naar het *Consultatiebureau voor het Jonge Kind* gaan, waar zij door verpleegkundigen en artsen worden geholpen (zie zesde deel, III).

Op 15 september 1998 hebben *Kind en Gezin* en het *Vlaams Fonds voor Sociale Integratie van Personen met een Handicap* een samenwerkingsprotocol gesloten houdende maatregelen en taakverdeling op het stuk van de begeleiding van personen met een mentale handicap die ouder zijn van jonge kinderen. Het protocol richt zich tot de cliënten van de diensten *Begeleid Wonen*, te weten licht-mentaal gehandicapten en hun kinderen (die worden gevolgd door *Kind en Gezin*). Zulks moet ertoe bijdragen dat de werking van de verschillende diensten beter op elkaar wordt afgestemd. Het is de bedoeling ervoor te zorgen dat kinderen van ouders met een mentale handicap die worden begeleid door een dienst *Begeleid Wonen*, zo goed mogelijk kunnen worden opgevangen in het eigen gezin en nauwlettend worden gevolgd teneinde eventuele ontwikkelingsstoornissen zo vlug mogelijk vast te stellen en de betrokken gezinnen aan te zetten tot een meer actieve betrokkenheid bij de opvoeding van hun kinderen.

De op 6 april 1998 ingestelde *Gezins- en Welzijnsraad* is belast met de follow-up van het gezins- en welzijnsbeleid en van de ontwikkelingen terzake, alsook met de toetsing ervan aan de gezins- en welzijnsnoden in de samenleving, met de evaluatie van het aanbod van gezins- en welzijnsvoorzieningen en met de formulering van voorstellen. De in het kader van de *Gezins- en Welzijnsraad* opgerichte *Commissie Gezinsbeleid* verstrekt vanuit het oogpunt van het gezin adviezen over alle relevante beleidssectoren. Zij heeft aandacht voor de gevolgen van het beleid op de gezinnen. De samenstelling ervan is derhalve vooral intersectoraal. Daarnaast dient deze commissie ook van advies over het gezinsbeleid als zodanig.

D. In de Duitse Gemeenschap

De Dienst voor jeugdbijstand onderzoekt alle aanvragen die bij hem worden ingediend. Naar luid van het decreet van 20 maart 1995 moet de Dienst voor jeugdbijstand in het kader van de ingediende aanvragen de jongere alsmede de andere betrokken personen ondersteunen en raad geven, alsook hen voorlichten omtrent hun rechten en plichten. In voorkomende geval verwijst hij de betrokkenen naar de bevoegde diensten, die raadgevende, begeleidende, ondersteunende, therapeutische of verzorgende opdrachten verlenen.

De *Dienst für Kind und Familie* staat ter beschikking van de gezinnen vanaf de geboorte van het kind tot de leeftijd van 3 jaar. Sedert verscheidene jaren wordt voorrang gegeven aan

minder bedeelde gezinnen en aan risicogezinnen (gezinnen waar een risico op verwaarlozing of mishandeling bestaat).

II. Gezamenlijke verantwoordelijkheid van de ouders inzake de opvoeding van het kind - Artikel 18, §§ 1 en 2

-

A. Op federaal niveau

1. Gezamenlijke uitoefening van het ouderlijk gezag

Overeenkomstig de wet van 13 april 1995 betreffende de gezamenlijke uitoefening van het ouderlijk gezag is het wettelijke beginsel van de gezamenlijke uitoefening van het ouderlijk gezag door beide ouders van het kind in België ingevoerd. Zulks betekent dat indien de uitoefening van het ouderlijk gezag niet op een andere wijze is geregeld door middel van een overeenkomst tussen de vader en de moeder of door een rechterlijke beslissing, de ouders, al dan niet getrouwd, al dan niet gescheiden, de prerogatieven van het ouderlijk gezag gezamenlijk, te weten de ene zowel als de andere (of nog *de ene in dezelfde mate als de andere*) uitoefenen. Bijgevolg zijn beide ouders betrokken bij de uitoefening van het hoederecht over het kind en moeten zij, ook wanneer zij gescheiden leven, hun deel van dat recht uitoefenen. Voornoemd recht is niet langer opgesplitst in een hoederecht en een bezoekrecht (of volgens de nieuwe terminologie, een recht op persoonlijk contact). Iedere ouder is tevens betrokken bij de uitoefening van het recht op opvoeding van het kind en ingeval zij gescheiden leven, bij de belangrijke beslissingen inzake de opvoeding van het kind. Ingeval de uitoefening van het ouderlijk gezag door een overeenkomst tussen de ouders of door een rechterlijke beslissing anderszins is geregeld, kan het gezag over de persoon van het kind worden verdeeld, zodat de ene ouder het hoederecht en het recht op opvoeding krijgt toegewezen en de andere ouder het recht op persoonlijk contact alsmede een recht op toezicht. Het recht op persoonlijk contact kan enkel om bijzonder ernstige redenen worden ingetrokken.

Wanneer de vader en de moeder het gezag over het kind gezamenlijk uitoefenen, beheren zij ook gezamenlijk zijn goederen en treden zij gezamenlijk als zijn vertegenwoordiger op. In het andere geval heeft alleen de ouder die dat gezag uitoefent, over het algemeen het recht om de goederen van het kind te beheren en het kind te vertegenwoordigen en behoudt de andere het recht om toezicht uit te oefenen op het beheer.

De ouders die belast zijn met het beheer van de goederen van hun kinderen zijn verantwoordelijk verschuldigd betreffende de eigendom en het genot van die goederen, met dien verstande dat zij het genot ervan hebben tot de meerderjarigheid of de ontvoogding van de kinderen.

Ook in deze aangelegenheid is het belang van het kind een doorslaggevende factor terzake van iedere beslissing of maatregel ten aanzien van hem. Krachtens de wet van 13 april 1995 kan de jeugdrechtsbank in het belang van het kind, op verzoek van beide ouders of van één van hen, dan wel van de procureur des Konings alle beschikkingen met betrekking tot het ouderlijk gezag opleggen of wijzigen, zulks onverminderd de bevoegdheid die aan de rechter in kort geding worden toegekend met betrekking tot echtscheidingen op grond van bepaalde feiten.

B. In de Franse Gemeenschap

Wat de hulpverlening aan de jeugd betreft, moet in aanvulling op het eerste rapport worden gesteld dat de adviseur bij de hulpverlening aan de jeugd alleen met instemming van de ouders kan optreden.

Zelfs ingeval de hulpverlening bedoeld in het decreet van 4 maart 1991 inzake hulpverlening aan de jeugd met dwang moet geschieden, door toedoen van de directeur van de hulpverlening aan de jeugd, moeten de ouders bij de beslissing worden betrokken.

In alle gevallen moeten de hulpmaatregelen in de eerste plaats ertoe strekken de ouders bij te staan in de uitoefening van hun verantwoordelijkheid, veeleer dan hen die verantwoordelijkheid te onttrekken door een plaatsing van het kind.

Ingeval het belang van het kind onderstelt dat het uit het gezinsmilieu moet worden verwijderd, waken de adviseurs en de directeurs van de hulpverlening aan de jeugd indien mogelijk ervoor dat zulks niet tot een breuk leidt en dat de ouders de sociale voordelen blijven genieten die aan alle gezinnen worden verleend om hen te helpen bij de uitoefening van hun verantwoordelijkheid.

C. In de Vlaamse Gemeenschap

In verband met § 180 van het eerste rapport moet worden vermeld dat *Kind en Gezin*, in het bijzonder de dienst voor preventieve kinderopvang, niet alleen in landelijke gebieden actief is. In de steden is de werking ervan toegespitst op grootstedelijke problemen. Wat § 182 van het eerste rapport betreft, moet erop worden gewezen dat de kinderdag- en nachtverblijven en de kinderopvangcentra zijn vervangen door de *Centra voor Kinderopvang en Gezinsondersteuning* en door de *Diensten voor Private Gezinsplaatsing* (zie bijlage voor de cijfers betreffende de *Centra voor Kinderopvang en Gezinsondersteuning*).

Kind en Gezin erkent en subsidieert opvang en bijstand aan gezinnen in crisissituaties. Deze dienstverlening is bedoeld als bijstand voor een beperkte periode in de tijd. Er wordt zowel ambulante als residentiële gewerkt, waarbij wordt gepoogd zoveel mogelijk voorrang te verlenen aan ambulante gezinsbegeleiding.

De *Centra voor integrale gezinsopvang* zorgen voor ambulante begeleiding of voor residentiële of semi-residentiële opvang en begeleiding van ouders en kinderen, alsook van aanstaande ouders. Deze opvang en begeleiding zijn gericht op de voorkoming van gezinsdesintegratie, op de verhoging van de draaglast van de gezinsleden, op relatiebekwaamheid, op emancipatie en op maatschappelijke integratie (zie § 183 van het eerste rapport).

Gezinsproblemen die een langdurige aanpak vereisen, worden grondiger behandeld in het kader van de bijzondere jeugdbijstand (zie § 189 van het eerste rapport).

III. Scheiding van de ouders - Artikel 9

A. Op federaal niveau

1. Scheiding van de ouders en recht op persoonlijk contact met de grootouders en met iedere persoon die aantoonbaar dat hij met het kind een bijzondere affectieve band heeft

Er moet eveneens worden verwezen naar artikel 3 betreffende de echtscheiding.

Artikel 347, vierde lid, van het Burgerlijk Wetboek, ingevoegd bij de wet van 13 april 1995, bevestigt het recht van de ouder die het ouderlijk gezag niet uitoefent, om met het kind persoonlijk contact te onderhouden. Dat contact kan enkel om bijzonder ernstige redenen worden geweigerd. De ouder die het ouderlijk gezag niet uitoefent, behoudt het recht om toezicht te houden op de opvoeding van het kind. Hij kan bij de andere ouder of bij derden alle nuttige informatie hieromtrent inwinnen en zich in het belang van het kind tot de jeugdrechtbank wenden.

De wet van 13 april 1995 heeft wijzigingen aangebracht in artikel 302 van het Burgerlijk Wetboek waarin het volgende was gesteld : na de ontbinding van het huwelijk en bij gebreke van een overeenkomst tussen de partijen bekrachtigd door de rechtbank of bij gebreke van een beschikking van de voorzitter rechtsprekend in kort geding over het bestuur over de persoon en over de goederen van de kinderen, wordt het bestuur toevertrouwd aan degene die de echtscheiding op grond van bepaalde feiten heeft bekomen (wegens «een fout»). In verband met echtscheidingen na een scheiding van tafel en bed van meer dan vijf jaar moest de rechter, zelfs ambtshalve, beslissen aan welke ouder het bestuur werd toevertrouwd.

Voortaan worden na ontbinding van het huwelijk door echtscheiding het gezag over de persoon van het kind en het beheer van zijn goederen ofwel door beide ouders gezamenlijk uitgeoefend, ofwel door degene aan wie zij zijn toevertrouwd krachtens een beschikking van de rechter rechtsprekend in kort geding of bij overeenkomst tussen de partijen die behoorlijk is bekrachtigd tijdens de inleidende zitting van de echtscheiding, zulks onverminderd het bepaalde in artikel 387bis van het Burgerlijk Wetboek, ingevoegd bij de wet van 13 april 1995.

In voornoemd artikel 387bis wordt de bevoegdheid van de jeugdrechtbank om op te treden inzake het ouderlijk gezag over het algemeen bevestigd. Voortaan kan de jeugdrechtbank in het belang van het kind, op verzoek van beide ouders of van één van hen, dan wel van de procureur des Konings alle beschikkingen met betrekking tot het ouderlijk gezag opleggen of wijzigen. Zulks doet evenwel geen afbreuk aan de bevoegdheden van de vrederechter inzake dringende voorlopige maatregelen tijdens het huwelijk (artikel 223 van het Burgerlijk Wetboek) of van de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg in het kader van de voorlopige maatregelen die hij tijdens de echtscheidingsprocedure moet nemen.

Bij de wet van 13 april 1995 is in het Burgerlijk Wetboek een artikel 375bis ingevoegd, naar luid waarvan aan de grootouders, alsook aan eenieder die aantoonbaar dat hij met het kind een bijzondere affectieve band heeft, het recht wordt toegekend persoonlijk contact met het kind te onderhouden. Bij gebreke van overeenkomst tussen de partijen beslist de jeugdrechtbank, op verzoek van de partijen of van de procureur des Konings, over de uitoefening van dat recht rekening houdend met het belang van het kind.

2. Vreemd kind

In verband met kinderen die naar België komen en aldaar verblijven met een van hun ouders of met een andere persoon, eist de dienst Vreemdelingenzaken teneinde de wil van de ouders of van de andere ouder na te gaan, de overlegging van een document houdende vaststelling van het hoederecht over het kind of van een document aan de hand waarvan de ouder of de

ouders ermee instemmen dat hun kind naar België komt. In de gevallen waarin die toestemming niet kan worden verkregen omdat de betrokken ouder verdwenen is, wordt de beslissing genomen in het hoger belang van het kind.

Ingeval een van de ouders met het oog op repatriëring uitzonderlijk wordt vastgehouden in een gesloten centrum voor afgewezen asielzoekers of voor illegale vreemdelingen, wordt het kind op verzoek in kennis gesteld van de plaats waar dat centrum zich bevindt, alsook van de bezoeken.

Als het kind evenwel geen verblijfsvergunning voor België bezit, wordt de persoon die het kind vergezelt, in het bezit gesteld van een bevel om het terug te brengen naar zijn land van herkomst en worden maatregelen genomen opdat het samen met zijn ouder of ouders wordt gerepatriëerd.

Met betrekking tot niet-vergezelde minderjarigen die de leeftijd van zestien jaar niet hebben bereikt en geen asiel vragen, wordt contact genomen met de jeugdrechter. De handelwijze te Brussel bestaat erin dat wanneer het kind niet wordt opgehaald door iemand met wie de verwantschap op ondubbelzinnige wijze is vastgesteld, de rechter beslist het kind te plaatsen in een gespecialiseerde instelling. De Gemeenschappen hebben bij wijze van een decreet voorzien in een bijzondere procedure. Tegelijkertijd wordt in het land van oorsprong van het kind intensief gezocht naar de ouders of naar een gespecialiseerde instelling die het kind kan opvangen. Ingeval terzake succes wordt geboekt, wordt het kind gerepatriëerd met een begeleider.

B. In de Franse Gemeenschap

De Franse Gemeenschap is in beginsel bevoegd voor hulpverlening aan niet-vergezelde minderjarigen jonger dan zestien jaar. De Franse Gemeenschap beschouwt een dergelijke hulpverlening de facto als subsidiair. Overeenkomstig het decreet van 1991 inzake hulpverlening aan de jeugd zouden deze jongeren toegang moeten krijgen tot gespecialiseerde hulpverlening. Dat decreet geldt nog steeds niet op het grondgebied van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, waar de overgrote meerderheid van die jongeren verblijft. De decreten inzake hulpverlening aan de jeugd gelden niet in Brussel zolang de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie geen ordonnantie heeft uitgevaardigd. Bijgevolg moeten de gerechtelijke instanties zich met dergelijke aangelegenheden bezighouden.

In verband met artikel 9, § 3, van het Verdrag betreffende de eerbiediging van het recht van het kind dat van een ouder of beide ouders is gescheiden, om op regelmatige basis persoonlijke betrekkingen en rechtstreeks contact met beide ouders te onderhouden, tenzij dit in strijd is met zijn belang, heeft de Franse Gemeenschap bijzondere aandacht geschonken aan het behoud van persoonlijke betrekkingen tussen kinderen en hun gedetineerde ouder. Zij heeft zich daartoe inzonderheid gebaseerd op de conclusies van een werkgroep opgericht door de algemeen afgevaardigde voor de rechten van het kind en door het Office de la Naissance et de l'Enfance.

Dat probleem betreft niet enkel de opvang van pasgeborenen die worden gehuisvest samen met hun opgesloten moeder, maar ook het behoud van het contact tussen een kind en zijn in hechtenis genomen ouder of ouders. Terzake zijn verschillende voorstellen gedaan.

Wat pasgeborenen betreft die samen met hun moeder worden opgesloten, zouden vooral alternatieve maatregelen moeten worden aangemoedigd. Ingeval er geen andere mogelijkheid bestaat dan de baby samen met zijn opgesloten moeder te huisvesten, moeten

sommige strafinrichtingen zodanig worden aangepast dat de ontwikkeling van de baby mogelijk wordt en zijn veiligheid wordt gewaarborgd.

Dankzij het experimenteel hulpprogramma dat de adviseur voor hulpverlening aan de jeugd in 1996 te Luik heeft opgezet in samenwerking met de gevangenis en met het Office de la Naissance et de l'Enfance, zijn op de begroting hulpverlening aan de jeugd middelen uitgetrokken voor de betaling van de wedde van een kinderverzorgster die gevangen vrouwen te Lantin bijstaat in de zorg voor hun bij hen gebleven kinderen van minder dan 3 jaar, alsmede van de kosten voor het dagverblijf van die kinderen en de vervoerskosten van en naar dat verblijf. In samenwerking met het directoraat-generaal Strafinrichtingen organiseert het Office de la Naissance et de l'Enfance raadplegingen in de gevangenissen te Lantin en te Sint-Gillis.

Bovendien zet de vereniging *Relais Enfants-Parents*, ondersteund door het *Fonds Houtman*, zich in voor de verbetering van de omstandigheden waarin kinderen hun ouders kunnen bezoeken. De Koning Boudewijnstichting heeft in samenwerking met het directoraat-generaal Strafinrichtingen trouwens een initiatief genomen dat ertoe strekt terzake te voorzien in de nodige infrastructuur. Daardoor konden projecten in een twaalfstal strafinrichtingen over geheel België worden ondersteund.

In het algemeen reglement van de strafinrichtingen moet het recht van het kind om contact te behouden met zijn opgesloten ouder, uitdrukkelijker worden bevestigd. Zodra kinderen van gedetineerden ouder zijn en zij worden opgevangen door de diensten hulpverlening aan de jeugd moeten die diensten dan ook alles in het werk stellen opdat zij hun ouders in de gevangenis kunnen bezoeken, tenzij uiteraard een contra-indicatie bestaat.

Het directoraat-generaal Strafinrichtingen en het *Office de la Naissance et de l'Enfance* bestuderen thans een opleidingsmodule bestemd voor zowel mannelijke als vrouwelijke gevangenisbewaarders.

C. In de Vlaamse Gemeenschap

In het kader van de *bijzondere jeugdbijstand* tekenen zich voor de periode waarop dit rapport betrekking heeft, positieve tendensen af : evolutie naar vrijwillige hulpverlening, toename van de ambulante hulpverlening, vermindering van de plaatsingsduur en grotere doorloopsnelheid (cijfers gaan als bijlage).

In de *gesloten gemeenschapsinstellingen (GGI)* voor Bijzondere Jeugdbijstand is het bezoekrecht van ouders en van vertrouwenspersonen uitgebreid van een bezoek per weekend tot een twee tot drie bezoeken per week. Bij de organisatie van de opvang van ouders en familie in een GGI wordt meer rekening gehouden met de betrokken personen : inrichting van een kinderhoek, enquête bij 30 minderjarigen en hun familie met het oog op de verbetering van de opvang, onthaalbrochure, ...

Inzake echtscheidingen bemiddelen de *Centra Algemeen Welzijnswerk* in het belang van het kind. Kind en Gezin kan ouders in het kader van een echtscheiding ook bijstaan door toedoen van de verpleegkundigen. Thans onderzoekt *Kind en Gezin* of in dit verband projecten omtrent bezoekeruimtes kunnen worden gesubsidieerd.

D. In de Duitse Gemeenschap

In het decreet van 20 maart 1995 over jeugdbijstand is gesteld dat het voornaamste doel van alle maatregelen inzake jeugdbescherming, zowel van de dienst voor jeugdbijstand als van de jeugdrechtbank, erin bestaat de jongere in zijn gewoon familiaal leefmilieu te handhaven, behalve wanneer zulks strijdig is met zijn eigen belang.

De persoon of de inrichting die een jongere huisvesting verleent, moet het contact met het gezin in stand houden en bevorderen, tenzij die contacten nadelig zijn voor de ontplooiing van het kind.

IV. Gezinshereniging - Artikel 10

Op federaal niveau

In verband met vreemdelingen die geen asielaanvraag indienen of met erkende vluchtelingen zijn de wetsbepalingen inzake gezinshereniging nader omschreven in het vorige Belgische rapport (blz. 61, §§ 211 tot 214).

Zoals reeds gesteld wordt de wil van de ouder die in het land van herkomst is gebleven, nagegaan door te eisen dat gerechtelijke akten of stukken worden overgelegd waaruit zijn instemming blijkt.

De Dienst Vreemdelingenzaken beschikt niet over statistieken over het aantal kinderen dat heeft gevraagd om met zijn gezin van herkomst te worden herenigd.

Over het recht van kinderen van wie de ouders in verschillende landen verblijven om met hun beide ouders contact te onderhouden, is in het vorige Belgische rapport (blz. 61, § 215) vermeld dat de niet in België verblijvende ouder toestemming kon vragen om maximaal drie maanden in België te verblijven om zijn kind te bezoeken (met een visum, eventueel voor verscheidene reizen, tenzij hij daarvan is vrijgesteld). Overigens kan een kind met een verblijfsvergunning voor België het land verlaten en ernaar terugkeren louter aan de hand van een paspoort en een geldige verblijfsvergunning (artikel 19 van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen).

V. Verhaal van uitkeringen tot onderhoud van het kind -Artikel 27, § 4

Op federaal niveau

Het ontwerp van wet betreffende de procedure van collectieve schuldenregeling bevat bepalingen die erop zijn gericht de rechten van de onderhoudsgerechtigde te vrijwaren. Er bestaat inzonderheid een verschil in behandeling met betrekking tot niet-vervallen termijnen voor onderhoudsgeld en tot achterstallen.

- De beschikking van toelaatbaarheid van een verzoek tot collectieve schuldregeling houdt voor de verzoeker het verbod in om «enige daad te stellen die een schuldeiser zou bevoordelen, behoudens de betaling van een onderhoudsschuld voor zover deze geen achterstallen betreft» (art. 1675/7, § 3, Ger. W), tenzij de rechter daartoe machtiging verleent.

- De rechter kan geen kwijtschelding verlenen voor onderhoudsgelden die niet vervallen zijn op de dag van de uitspraak houdende vaststelling van de gerechtelijke aanzuiveringsregeling (art. 1675/13, § 3, Ger. W).

VI. Kinderen die het verblijf in het gezin waartoe zij behoren, moeten missen - Artikel 20

A. In de Franse Gemeenschap

Punt 236 van het eerste rapport moet worden herzien aangezien artikel 40 van het besluit in werkelijkheid niet is toegepast. Uit het onderzoek betreffende de relatie tussen geplaatste kinderen en hun gezin dat in 1994 gezamenlijk is verricht door de administratie belast met hulpverlening aan de jeugd en het centrum *Droit et sécurité d'existence* van de rechtsfaculteit van de Facultés Notre-Dame de la Paix te Namen, is immers gebleken dat de band van het kind met zijn gezin van herkomst vooral wordt verbroken bij plaatsing in een pleeggezin en slechts zelden bij plaatsing in een instelling. Aangezien in artikel 40 alleen plaatsingen in een instelling worden beschouwd als situaties die een voor het kind schadelijke verlating kunnen meebrengen, heeft de administratie met goedkeuring van de overheid waarvan zij afhangt, ervan afgezien dat artikel systematisch toe te passen.

Deze beslissing is gegrond op de in het onderzoek gedane vaststelling dat het reële risico op verlating in instellingen miniem is, te meer daar de plaatsende overheid de situatie luidens het decreet regelmatig moet herzien, waardoor zij snel weet kan krijgen van gevallen van verlating die zich desondanks zouden voordoen en derhalve de nodige maatregelen kan treffen om daaraan een einde te maken overeenkomstig de artikelen 41 en 42 van het decreet. In dat verband wordt verwezen naar artikel 25 van het Verdrag. Er wordt daarentegen een bijzondere inspanning geleverd ten aanzien van pleeggezinnen en van de erkende diensten die hen bijstaan teneinde de band tussen het kind en zijn gezin van herkomst niet te verbreken.

B. In de Vlaamse Gemeenschap

Het Bijzonder Fonds waarvan gewag wordt gemaakt in § 238 van het eerste rapport is in 1996 opgeheven (infra, zesde deel, V).

Met betrekking tot § 239 van het eerste rapport moet worden opgemerkt dat artikel 37 van de wet van 1965 betreffende de jeugdbescherming in de Vlaamse Gemeenschap is opgeheven bij de inwerkingtreding van het gerechtelijk gedeelte van de decreten inzake bijzondere jeugdbijstand op 27 september 1994 (supra, derde deel, II). In artikel 22 van voornoemde decreten wordt heel nauwkeurig omschreven onder welke voorwaarden de jeugdrechtbank kennis moet nemen van «problematische opvoedingssituaties». De bepalingen bedoeld in §

242 betreffende de bijstand die de sociale dienst van het comité verstrekt in het kader van de bijzondere jeugdzorg, zijn met betrekking tot de jeugdrechtbanken op analoge wijze opgenomen in het gerechtelijk gedeelte van de decreten. In verband met § 240 moet worden opgemerkt dat het besluit van 1991 is vervangen door een besluit van 1994 (cf. supra).

Een minderjarige kan in het kader van een problematische opvoedingssituatie alleen bij wijze van uitzonderingsmaatregel in een gesloten gemeenschapsinstelling voor bijzondere jeugdbijstand worden geplaatst, zulks voor ten hoogste drie maanden en op voorwaarde dat de minderjarige ten minste veertien jaar oud is. Bovendien moet worden bewezen dat de minderjarige zich meermaals heeft onttrokken aan andere, minder strikte plaatsingsmaatregelen, en dat die maatregel noodzakelijk is om de integriteit van zijn persoon te handhaven. Om plaatsingen in dergelijke instellingen tot een minimum te beperken, is in de categorie van de begeleidingstehuizen van categorie 1 die residentiële hulpverlening verstrekken, voorzien in een zogenaamde variëteit 1 bis. In tegenstelling tot andere private initiatieven ter zake zorgen die tehuizen uitsluitend voor minderjarigen van ten minste twaalf jaar oud en zijn zij gebonden door een opvangverplichting. Zij hebben een totale opvangcapaciteit van 383 minderjarigen.

In de gesloten gemeenschapsinstellingen zijn initiatieven genomen voor minderjarigen van allochtone herkomst. Op 25 juni 1997 is een studiedag gehouden omtrent de interculturele communicatie in de gemeenschapsinstellingen voor bijzondere jeugdbijstand. In de loop van 1997 is tevens een ontwerpvoorschrift uitgewerkt in het kader van de werkzaamheden van de groep belast met het beleid dat de gemeenschapsinstellingen ten aanzien van minderheden voeren. In verband met die ontwerpvoorschrift is in samenwerking met de coördinator van het ministerie te Beernem een projectgroep interculturele communicatie opgericht teneinde het traject dat de minderjarigen moeten afleggen, te verbeteren door een nauwere samenwerking met het Ondersteuningsteam voor Migranten te Gent (cf. supra). In de gemeenschapsinstelling *De Zande* is een project van start gegaan om de contacten met het gezinsmilieu te verbeteren. Met dat doel is halftijds een allochtone opvoeder in dienst genomen.

De *Onderzoeksgroep Jeugdcriminologie* van de Katholieke Universiteit Leuven heeft een wetenschappelijk actieonderzoek verricht teneinde een model te ontwikkelen voor de gesloten gemeenschapsinstellingen dat ertoe zou bijdragen dat het verblijf van de minderjarige in de instelling zo optimaal mogelijk wordt benut. In dat verband is een therapeutisch verantwoord programma uitgedacht alsook een voortgezet toezicht na het verblijf. Daarbij gaat bijzondere aandacht uit naar niet-begeleide allochtone jongeren, inzonderheid naar minderjarige asielzoekers en zigeunerjongeren.

In 1997 heeft de Vlaamse Minister van Financiën, Begroting en Gezondheidsbeleid aan Professor-doctor Jannes van de Vakgroep Psychiatrie en Neuropsychologie van het Universitair Ziekenhuis te Gent het project *Onderzoek naar psychiatrische problematiek bij minderjarigen in Vlaanderen* toevertrouwd. Het project omvatte twee onderdelen. In de eerste plaats ging het erom een studie te verrichten naar het bestaan van ernstige psychiatrische problemen bij de Vlaamse minderjarigen, inzonderheid bij jongeren die aan begeleiding worden onderworpen, zulks voor personen die verblijven in de ambulante en residentiële privé-voorzieningen voor bijzondere jeugdbijstand en in de instellingen voor geestelijke gezondheidszorg. Voorts wenste de minister duidelijk zicht te krijgen op het huidig en toekomstig juridisch kader op het stuk van kinderrechten bij gedwongen opname en behandeling.

De Gemeenschappen werden betrokken bij een werkgroep onder het voorzitterschap van het ministerie van Justitie omtrent de afschaffing van de wet op de verlatenverklaring. Enerzijds bleek die wet weinig of geen meerwaarde te bieden. Anderzijds heeft ze tot misbruiken aanleiding gegeven. Deze discussie werd gevoerd in het kader van de plaatsingsproblematiek ten gevolge van armoede.

C. In de Duitstalige Gemeenschap

Krachtens het decreet van 20 maart 1995 over jeugdbijstand heeft elke jongere recht op de bijstand geboden in het kader van het decreet.

In het decreet is nader bepaald dat de jongere vanaf de leeftijd van twaalf jaar moet deelnemen aan de hem betreffende consultaties op het stuk van de dienst voor jeugdbijstand en dat hij toestemming moet verlenen voor alle maatregelen die hem aanbelangen.

Tevens wordt daarin gesteld dat alle maatregelen met het oog op de jeugdbescherming, zowel wat de dienst voor jeugdbijstand als wat de jeugdrechtbank betreft, erop gericht moeten zijn de jongere in zijn gewoon familiaal leefmilieu te handhaven, behalve wanneer dit strijdig is met zijn belang.

Zo moet ook de persoon of inrichting die de jongere huisvest, ervoor zorgen dat de contacten met het gezin van herkomst gehandhaafd en bevorderd worden, behalve wanneer die contacten de jongere in zijn ontplooiing schaden.

VII. Adoptie - Artikel 21

A. Op federaal niveau

Met het oog op de nakende ratificatie van het Verdrag dd. 29 mei 1993 van Den Haag betreffende de Internationale Samenwerking en de Bescherming van Kinderen en de samenwerking op het vlak van de Interlandelijke Adoptie zijn werkzaamheden verricht om de Belgische adoptiewetgeving diepgaand te hervormen.

Dit Verdrag heeft drie doelstellingen : waarborgen invoeren opdat interlandelijke adopties plaatsvinden in het hoogste belang van het kind en met inachtneming van de rechten die het naar luid van het internationaal recht geniet, een samenwerkingsregeling tussen de verdragsluitende Staten invoeren om de naleving van die waarborgen te verzekeren en aldus ontvoering en verkoop van of handel in kinderen te voorkomen, alsook de erkenning van overeenkomstig het Verdrag tot stand gebrachte adopties in de verdragsluitende Staten te waarborgen. Het Verdrag strekt ertoe die doelstellingen te verwezenlijken door in elke Staat centrale autoriteiten op te richten en door strikte adoptievoorwaarden te bepalen.

De hiervoren bedoelde hervorming van het Belgische recht is vooral erop gericht de voorschriften van het Verdrag van 's-Gravenhage zo goed mogelijk om te zetten, alsook de gepaste omstandigheden te scheppen voor de toepassing ervan door te voorzien in de nodige juridische en administratieve aanpassingen. Er is evenwel bepaald dat alle kinderen dezelfde waarborgen moeten genieten, ongeacht of hun adoptie al dan niet tot het toepassingsgebied van het Verdrag behoort.

In het verdrag wordt bijzondere aandacht geschonken aan de controle omtrent de kwalificaties en de geschiktheid van kandidaat-adoptieouders om te adopteren. Zulks geschiedt door de invoering van een individuele erkenningsprocedure. Er is gepland een dergelijke erkenning in het Belgische recht als fundamentele adoptievoorwaarde in te voeren, ongeacht of het gaat om een interlandelijke adoptie die al dan niet in het kader van het

Verdrag plaatsvindt, dan wel om een adoptie in België zonder dat het kind naar een ander land wordt overgebracht of daarvandaan komt.

Tegelijk is de hervorming erop gericht bepaalde leemten in de huidige wetgeving aan te vullen, een aantal problemen voortvloeiend uit de toepassing ervan op te lossen, alsook bepaalde aspecten van de procedure of de wijze waarop de adoptie zelf is opgevat, te actualiseren of te vereenvoudigen.

Zo wordt onder meer overwogen de adoptieakte en de homologatieprocedure af te schaffen en een procedure in te voeren waarbij de adoptie in der minne wordt uitgesproken in geval van akkoord tussen de personen die hun instemming moeten geven of in het kader van een geschil wanneer die instemming wordt geweigerd, de leeftijd waarop het kind met zijn adoptie moet instemmen, te verlagen tot 12 jaar, alsmede een nieuwe adoptie na een volle adoptie mogelijk te maken.

B. In de Franse Gemeenschap

In de Franse Gemeenschap is werkelijke controle van de adoptie-instellingen problematisch gebleken, vooral wanneer zij zich bezighouden met interlandelijke adopties, hetgeen voor de meeste ervan het geval is. Nadat kandidaat-adoptanten en adoptieouders bij de algemeen afgevaardigde voor de rechten van het kind klachten over bepaalde instellingen hebben geformuleerd, heeft de bevoegde minister de erkenning van verschillende ervan ingetrokken. Met het oog op de nakende ratificatie van het Verdrag van 's-Gravenhage door België wordt ook overwogen de regelgeving terzake te hervormen.

C. In de Vlaamse Gemeenschap

De Vlaamse regering heeft onlangs het Verdrag van 's-Gravenhage betreffende de Internationale Samenwerking en de Bescherming van Kinderen en de samenwerking op het vlak van de Interlandelijke Adoptie geratificeerd. *Kind en Gezin* is voor Vlaanderen als centrale autoriteit aangewezen.

Bovendien heeft het Vlaams Parlement in juli 1997 een decreet inzake interlandelijke adoptie goedgekeurd, dat inzonderheid betrekking heeft op de voorbereiding van kandidaat-adoptanten, op de principiële instemming, op de selectie, op de *matching*, alsook op de nazorg.

Een federale werkgroep werkt thans de wijzigingen uit die in sommige bepalingen van het Burgerlijk Wetboek moeten worden aangebracht. De nieuwe wetgeving moet op federaal niveau worden besproken, waarbij het begrip principiële instemming wordt ingevoerd. De nieuwe Vlaamse regelgeving zal slechts vanaf dat tijdstip volledige uitwerking kunnen hebben.

De bevoegdheidsverdeling in België zorgt voor complicaties op het stuk van de adoptie. De algemene voorwaarden om te kunnen adopteren en geadopteerd te worden zijn bepaald in de nationale wet (Burgerlijk Wetboek). Alles wat te maken heeft met voorbereiding, selectie, *matching* en nazorg valt daarentegen onder het begrip bijstand aan personen en bijgevolg onder de bevoegdheid van de Gemeenschappen. Alle betrokken overheden spannen zich wel in om de regelgeving zo goed mogelijk op elkaar af te stemmen, maar een en ander is geen sinecure. Hoe dan ook is een geleidelijke mentaliteitswijziging merkbaar : adoptie wordt niet

langer beschouwd als een wondermiddel en het belang voor elk kind om in het eigen gezin op te groeien, wordt niet meer onderschat. Adoptie wordt steeds meer een ultimum remedium.

Cijfers omtrent adoptie gaan als bijlage.

D. In de Duitstalige Gemeenschap

Met het oog op de nakende ratificatie van het Verdrag van 's-Gravenhage dd. 29 mei 1993 betreffende de Internationale Samenwerking en de Bescherming van Kinderen en de samenwerking op het vlak van de Interlandelijke Adoptie overweegt de Duitstalige Gemeenschap een samenwerkingsakkoord te sluiten met de twee andere gemeenschappen van het land.

De regering van de Duitstalige Gemeenschap bereidt de regelgeving terzake voor en gaat de betrokken diensten eerlang belasten met de selectie en opleiding van de toekomstige adoptieouders.

VIII. Wederrechtelijke overbrenging en niet doen terugkeren van kinderen - Artikel 11

-

Op federaal niveau

Een ontwerp van wet houdende goedkeuring van het Verdrag van 's-Gravenhage dd. 25 oktober 1980 inzake de burgerlijke aspecten van internationale ontvoering van kinderen wordt binnenkort bij het Parlement ingediend.

IX. Geweld en verwaarlozing (Artikel 19), inzonderheid lichamelijk en geestelijk herstel en reïntegratie in de maatschappij (Artikel 39)

A. Op federaal niveau

In het Belgisch Strafwetboek wordt het kind nog beschouwd als de persoon op wie het ouderlijk gezag wordt uitgeoefend, ten aanzien van wie respect verschuldigd is. Vandaag wordt het kind erkend als een persoon met rechten en plichten.

Dit begrip moet uitdrukkelijk worden gehuldigd in het Strafwetboek, dat de fundamentele waarden van een maatschappij weerspiegelt. In een voorontwerp van wet wordt voorgesteld de bepalingen in het Strafwetboek betreffende de bescherming van minderjarigen te herzien om ze aan de huidige eisen aan te passen.

De meest relevante wijzigingen hebben betrekking op aanranding van de eerbaarheid en op verkrachting. Beide misdrijven zijn samengebracht in een hoofdstuk «Aantasting van de seksuele integriteit». Vanzelfsprekend wordt niet de seksualiteit strafbaar gesteld maar misbruik ervan en er is dan ook rekening gehouden met beide actoren van de relatie, dader en slachtoffer.

Er moest een referentieleeftijd worden vastgesteld, in casu 14 jaar. Het gaat in geen geval om seksuele meerderjarigheid maar veeleer om een regeling dat erop is gericht de jongere tot een bepaalde leeftijd maximale bescherming te bieden. Daarom bestaat in het ontwerp ten aanzien van de jongere een onweerlegbaar vermoeden dat geen toestemming werd gegeven (zie ook eerste deel, I, 5).

B. In de Franse Gemeenschap

In verband met mishandeling heeft de Franse Gemeenschap nieuwe decreten uitgevaardigd. Het decreet van 29 april 1985 betreffende de bescherming van de mishandelde kinderen is opgeheven en vervangen door het decreet van 16 maart 1998 inzake hulpverlening aan mishandelde kinderen.

Het absolute recht van een mishandeld kind op hulpverlening, alsook de verplichting voor eenieder die zich beroepsmatig met kinderen bezighoudt om hem bijstand te verlenen, wordt in deze tekst als fundamenteel beschouwd. Zo wordt daarin bepaald dat alle psycho-medisch-sociale actoren uit de kindersector hulp moeten verlenen aan mishandelde kinderen, alsook aan kinderen van wie wordt vermoed dat zij worden mishandeld.

Het decreet voorziet in de coördinatie van de opsporing en in de verbetering van de opvang bij mishandeling door per gerechtelijk arrondissement een Coördinatiecommissie op te richten teneinde de uitwisseling tussen de actoren op het terrein te harmoniseren en te bevorderen. Het decreet bepaalt tevens dat een Vaste Commissie voor Kindermishandeling moet worden ingesteld. Naar luid van het decreet blijven de huidige multidisciplinaire teams erkend door de *Office de la Naissance et de l'Enfance* bestaan en worden andere diensten, op grond van de opgedane ervaring, erkend als team *SOS-Enfants*. Het decreet voorziet ook in een opleiding over de aanpak van het verschijnsel kindermishandeling voor alle actoren uit de kindersector, waarbij de nadruk wordt gelegd op de rol die de psycho-medisch-sociale centra en de centra voor medisch schooltoezicht terzake kunnen spelen.

Ten slotte wordt bij het decreet de dienst *Écoute-Enfants* van de Franse Gemeenschap opgericht, waarvan de voornaamste taak bestaat in hulpverlening aan kinderen door middel van telefonische opvang. Het gratis telefoonnummer is 103.

In februari 1997 heeft de minister-president van de Franse Gemeenschap een samenwerkingsprotocol goedgekeurd dat vertegenwoordigers van de teams *SOS-enfants* en de adviseurs voor hulpverlening aan de jeugd samen hebben uitgewerkt. Dit protocol is bezorgd aan alle teams *SOS-enfants*, alsook aan alle diensten voor hulpverlening aan de jeugd die ter beschikking van de adviseurs zijn gesteld teneinde als leidraad te dienen in geval van kindermishandeling.

De *Office de la Naissance et de l'Enfance* heeft in het kader van zijn regelgevingen betreffende kinderopvang ervoor gewaakt dat het moreel gedrag van volwassenen die in contact staan met kinderen volledig wordt gewaarborgd. Zo wordt geëist dat onthaalmoeders een bewijs van goed zedelijk gedrag voorleggen met betrekking tot iedere persoon boven 18 jaar die deel uitmaakt van haar gezin of die vaak in contact met de kinderen komt. Deze regelgeving, die reeds van kracht is in gesubsidieerde opvangcentra, is uitgebreid tot

thuismoeders alsmede tot directrices van kindertehuizen (Besluit van de Regering van de Franse Gemeenschap van 23 september 1994).

De campagne *Article 34* is in de Franse Gemeenschap in de lente van 1994 opgestart op initiatief van de algemeen afgevaardigde voor de rechten van het kind. Zij is genoemd naar het artikel uit het Internationaal Verdrag inzake de rechten van het kind waarin mishandeling en seksuele exploitatie worden veroordeeld. Die campagne omvatte ook een petitie met een twintigtal precieze eisen onderverdeeld in drie grote categorieën :

- preventie, waaraan voorrang moet worden verleend;
- wetgevende hervormingen, zowel op het vlak van de procedure als van de straffen;
- concrete maatregelen die moeten worden toegepast om de behandeling van het verschijnsel te bevorderen.

Met betrekking tot de preventie, een communautaire bevoegdheid, zijn resultaten geboekt en verschillende acties ondernomen.

Zo kan met betrekking tot de preventie- en bewustmakingscampagnes gewag worden gemaakt van verschillende campagnes die erop zijn gericht kinderen een vorming te geven op het stuk van de persoonlijke veiligheid. Bij deze campagnes hebben onder meer de brochure *Ta sécurité, toi aussi, pense-y !* en het prentenboek *Mimi, Fleur de cactus*, waarbij een kaart met nuttige gegevens is gevoegd, als uitgangspunt gediend.

Zij zijn erop gericht bij kinderen veiligheidsreflexen aan te kweken waardoor zij zoveel mogelijk risicosituaties kunnen voorkomen en zo gepast mogelijk kunnen reageren bij gevaar. De diverse brochures zijn massaal onder de kinderen verspreid. Deze lang voor de dramatische gebeurtenissen van 1996 gelanceerde campagnes zijn voortgezet en daarna zelfs uitgebreid.

In juni 1998 is een nieuw instrument gecreëerd om ouders en vaklieden uit de kindersector te helpen een antwoord te geven op de talrijke vragen van kinderen rond pedofilie en kinderontvoeringen. In die optiek is het sprookje *Zoé, petite princesse* geschreven. Het is een sprookje over adoptie, kinderverdwijningen en kinderrechten in het algemeen. Het strekt ertoe volwassenen de mogelijkheid te bieden met kinderen die zulks wensen over dergelijke onderwerpen, waarrond niet langer een taboe mag heersen, te praten zonder hen angst aan te jagen of in overbescherming te vervallen.

Op het einde van het sprookje worden kinderen in een voor hen bestemd gidsje herinnerd aan de gratis telefoonlijn van *Écoute-Enfants*, waar vaklieden in continudienst beschikbaar zijn om naar kinderen te luisteren en hen te helpen zonder dat zij hun identiteit moeten bekendmaken.

Bovendien bevat het werk een dossier voor volwassenen die wensen te antwoorden op vragen waarmee kinderen zitten. In deze *Petit guide à l'usage des parents et de professionnels du secteur de l'enfance* worden nuttige inlichtingen gegeven omtrent bepaalde rechten van het kind die vastgesteld zijn in het Internationaal Verdrag inzake de rechten van het kind, alsook in bepaalde bijzondere nationale wetten en wetten van de Franse Gemeenschap. Ook worden nadere gegevens, onder meer het adres, verstrekt van de diensten en instanties die hulp kunnen bieden aan kinderen en gezinnen. Dankzij de steun van een private partner zijn 18.000 exemplaren kosteloos ter beschikking gesteld van mensen die op professionele basis met kinderen werken en die aan de hand van het sprookje een vormingswerk wensen te realiseren.

In het kader van de campagne *Article 34* zijn ten behoeve van drie verschillende doelgroepen, te weten de kinderen zelf, de vaklieden uit de kindersector en het grote publiek, verscheidene

hulpmiddelen op het stuk van de bewustmaking en de informatieverstrekking zoals affiches, folders en brochures uitgewerkt.

Met betrekking tot kinderen is aan de hand van affiches een ruime bewustmakingscampagne gevoerd met als centraal thema *Ne reste pas seul*. Het doel ervan bestaat erin aan kinderen duidelijk te maken dat zij over hun problemen moeten durven praten met vaklieden of met mensen uit hun omgeving. De campagne, met als algemene boodschap *Un enfant n'est pas un partenaire sexuel*, is naargelang de doelgroep geïllustreerd met tekeningen voor kinderen of voor adolescenten. Tenslotte wordt op de affiche het telefoonnummer van de dienst *Écoute-Enfants* vermeld, dat jongeren gratis kunnen bellen. Deze campagne is vooral gevoerd in scholen maar ook in alle inrichtingen voor kinderopvang (sector voor opvang van jonge kinderen, sector voor hulpverlening aan de jeugd, jeugdsector, ...).

Deze uitnodiging voor kinderen en jongeren om te praten over het misbruik waarvan zij het slachtoffer zijn geweest, moet gepaard gaan met de nodige informatieverstrekking, met een bewustmaking en een opleiding van de vaklieden uit de kindersector die zij in vertrouwen kunnen nemen of die probleemsituaties kunnen onderkennen. Er kan niet genoeg worden onderstreept dat deze opleiding voor vaklieden die in contact met kinderen staan, van het grootste belang is om hun luistervaardigheid en de wijze waarop zij de kinderen opvangen, te verbeteren. Een dergelijke bewustmaking heeft de Franse Gemeenschap van België ertoe gebracht zich vooreerst te richten tot de vaklieden uit de kindersector.

De campagne heeft tot doel bij die vaklieden een gepaste houding te ontwikkelen ten aanzien van kinderen die melding maken van seksueel misbruik of van wie wordt vermoed dat zij het slachtoffer van dergelijk misbruik zijn geweest. Elke hulpverlener heeft een folder ontvangen, en op verzoek kan een brochure met meer nadere gegevens worden verkregen. Sedert de dramatische gebeurtenissen die in augustus 1996 ons land hebben geschokt, bestaat bij vaklieden uit de kindersector steeds meer vraag naar informatie en opleidingen. Zo is de brochure meermaals herdrukt en zijn op initiatief van de crisiscel opgericht door het *Comité d'accompagnement de l'enfance maltraitée* van de Office de la Naissance et de l'Enfance reflectie- en opleidingsessies georganiseerd ten behoeve van de personeelsleden van de psycho-medisch-sociale diensten van de ONE, van de openbare en private diensten uit de sector belast met hulpverlening aan de jeugd, van de psycho-medisch-sociale centra en van de centra voor medisch schooltoezicht.

Aldus hebben bijna 400 personeelsleden van de psycho-medisch-sociale centra en van de centra voor medisch schooltoezicht een specifieke opleiding gekregen om mishandelingsituaties aan te pakken. Bovendien is aan elke school in de Franse Gemeenschap gevraagd een persoon aan te wijzen om gegevens te ontvangen die nodig zijn om gepast op gevallen van mishandeling te reageren.

Aangezien informatieverstrekking aan toekomstige vaklieden uit de kindersector net zo onontbeerlijk is, is met de minister bevoegd voor het hoger onderwijs overeengekomen om onder de laatstejaarsstudenten in die sectoren zoals regenten, onderwijzers, maatschappelijk werkers, opvoeders, verpleegkundigen een brochure te verspreiden.

Het is ook wenselijk gebleken de ouders en de bevolking in het algemeen bewust te maken van en voor te lichten omtrent die problematiek. Daartoe zijn een bewustmakings- en voorlichtingsbrochure alsmede een affiche uitgegeven met de financiële steun van de minister van Justitie. De affiche nodigt ertoe uit zich de voorlichtingsbrochure omtrent seksueel misbruik van kinderen te verschaffen.

Deze brochure is een rijke bron van informatie : definities, adressen van diensten gespecialiseerd in de opvang van misbruikte kinderen, structuur van de sector voor hulpverlening aan de jeugd, gerechtelijke procedures ... Na de gebeurtenissen van augustus 1996 is de vraag naar die brochure uiteraard opnieuw toegenomen, zelfs in die mate dat de oorspronkelijke voorraad van 50.000 exemplaren al gauw uitgeput was. Dankzij nieuwe steun van het ministerie van Justitie en particuliere partners zijn meer dan 100.000 exemplaren van de brochure *Article 34* herdrukt en verspreid, onder meer in de diensten van de Franse

Gemeenschap (hulpverlening aan de jeugd, forensische welzijnszorg en teams *SOS-Enfants van de ONE*, in de gerechtsgebouwen door toedoen van de justitieassistenten en van de privé-partners. Zodoende zal iedereen ongetwijfeld meer inzicht krijgen in het verschijnsel seksueel misbruik van kinderen en raad ontvangen omtrent de houdingen die moeten worden aangenomen om kinderen te beschermen en te helpen.

Er moet worden onderstreept dat al die hulpmiddelen tot stand zijn gekomen onder toezicht van wetenschappelijke begeleidingscomités waarvan onder meer belangrijke personen uit de universitaire en de gerechtelijke wereld, alsook van de diensten voor opvang van mishandelde kinderen deel uitmaakten.

In de petitie ter bestrijding van pedofilie werd voorts geëist dat de groene telefoonlijn van *Écoute-Enfants* die kinderen rechtstreeks kunnen bellen, zou worden uitgebreid tot de gehele Franse Gemeenschap.

Deze eis was des te belangrijker dat het wetenschappelijk begeleidingscomité van de campagne *Article 34* erop had aangedrongen dat het telefoonnummer vermeld op de affiches voor kinderen zou verwijzen naar een dienst met de volgende kenmerken : een enkele centrale dienst, een professioneel beheerde dienst, een gratis toegankelijke continuïteit. Om die reden is gekozen voor de groene telefoonlijn van *Écoute-Enfants*, die al aan twee van die kenmerken beantwoordde aangezien zij kosteloos is en professioneel wordt beheerd.

Écoute-Enfants is een dienst waar telefonisch niet alleen vragen van kinderen en adolescenten worden beantwoord, maar ook van eenieder die bezorgd is over zichzelf of over anderen. Dankzij een partnerschap met de Franse Gemeenschap werkt deze dienst sedert 1 oktober 1996 continu.

Er is een nieuwe stap gezet met het oog op de officiële inrichting van deze dienst aangezien het decreet inzake hulpverlening aan mishandelde kinderen voorziet in een telefonische opvang voor kinderen. Deze dienst moet continu bereikbaar zijn zodat kinderen die zich in een moeilijke situatie bevinden, alleen staan of in gevaar zijn op een ogenblik dat zij geen beroep kunnen doen op een volwassene uit hun omgeving, kunnen telefoneren naar gekwalificeerde hulpverleners. Als laatste verbetering is het telefoonnummer vereenvoudigd tot 103.

Naast de terzake reeds genomen initiatieven komt de opleiding van de vaklieden die in contact staan met kinderen meer aan bod in het decreet inzake hulpverlening aan mishandelde kinderen aangezien uitdrukkelijk is bepaald dat deze problematiek verplicht deel uitmaakt van de basisopleiding van interveniënten in de kindersector.

De campagne *Article 34* heeft voorts geleid tot de invoering van een regeling inzake toezending van vonnissen en berichten van vervolging tussen de gerechtelijke overheden en de Franse Gemeenschap teneinde te voorkomen dat personen vervolgd of veroordeeld wegens zedenfeiten met kinderen in het kader van hun beroep verder rechtstreeks met kinderen in contact kunnen komen.

Overigens is de reglementering inzake de preventieve schorsing van onderwijspersoneel in de Franse Gemeenschap in die zin gewijzigd dat automatisch in preventieve schorsing wordt voorzien bij tenlasteleggingen betreffende zedenfeiten ten aanzien van kinderen.

C. In de Vlaamse Gemeenschap

De in § 277 vermelde artikelen 36, 1° en 2°, en 37 van de wet van 1965 zijn niet meer van toepassing (cf. supra). Overeenkomstig de bepalingen van de decreten inzake bijzondere

jeugdbijstand (artikelen 22 e.v.) kan de jeugdrechtbank een afdwingbare pedagogische maatregel nemen ten aanzien van een minderjarige in een problematische opvoedingssituatie.

In de periode 1991-1996 steeg het aantal gemelde gevallen bij de *Vertrouwenscentra Kindermishandeling* met 92 %. Meer dan 25.000 kinderen, herhaalde meldingen niet inbegrepen, richten zich tot die centra wegens een acuut probleem, een risico op mishandeling of een noodsituatie waarmee zij worden geconfronteerd, waarbij het probleem niet duidelijk kan worden afgebakend. De stijging heeft zich in 1997 voortgezet (zie de cijfers die als bijlage gaan). Uit die stijging blijkt dat kindermishandeling steeds meer bespreekbaar wordt (niet noodzakelijkerwijs dat het probleem zich steeds meer voordoet) en dat mensen vaker de moed vinden om het taboe te doorbreken en bij derden hulp te zoeken. Deze cijfers tonen tevens aan dat deze centra gemakkelijk toegankelijk zijn, zulks omdat ook mensen met niet meer dan vermoedens aldaar terecht kunnen en dat hulpverlening wordt geboden door een vertrouwenspersoon, hetgeen zelfs daders ertoe aanzet, zich persoonlijk aan te melden.

In Vlaanderen treden verschillende actoren op met betrekking tot preventie, opsporing en hulpverlening bij kindermishandeling. Om de bestaande diensten nog te versterken en hun activiteiten beter op elkaar af te stemmen, heeft de Vlaamse regering in 1997 een actieplan inzake preventie en hulpverlening uitgewerkt, waarbij in totaal bijkomend 140 miljoen frank voor deze problematiek is vrijgemaakt. In dit plan wordt de sleutelrol van de *Vertrouwenscentra* beklemtoond. Er is ook financiële steun voor andere sectoren, zoals de *Centra voor Algemeen Welzijnswerk* (slachtofferhulp, daderhulp en forensisch welzijnswerk ...) en de *Centra voor Geestelijke Gezondheidszorg*, die zorgen voor de behandeling en begeleiding van slachtoffers en hun gezinnen.

Bij *Kind en Gezin*, dat bevoegd is inzake kindermishandeling, inzonderheid voor preventie en hulpverlening, alsook de erkennende en subsidiërende instantie is van de *Vertrouwenscentra*, is sedert 1996 in de Afdeling *Positie van het Kind* een gespecialiseerd ambtenaar aangesteld. Intens overleg met de *Vertrouwenscentra Kindermishandeling* en het zoeken naar een afdoend antwoord op de fundamentele vragen van de bevolking hebben het mogelijk gemaakt terzake een beleidsvisie uit te werken. In 1997 is het budget voor de zes *Vertrouwenscentra* verhoogd van 60 naar 81,64 miljoen frank.

De *Centra voor Geestelijke Gezondheidszorg* hebben inzonderheid als opdracht patiënten met psychische stoornissen die extra muros behandeld kunnen worden, rechtstreeks hulp te verlenen, met inbegrip van de diagnosestelling. In steden en gemeenten waar verschillende centra zijn erkend, is in overleg met de overige centra een zekere specialisatie mogelijk. Zo houden thans zes centra op een totaal van 84 zich uitsluitend bezig met minderjarigen, met dien verstande dat bij een gezinstherapeutische benadering ook volwassenen in aanmerking komen. Daarnaast werkt in een vijftigtal centra een deel van het personeel met minderjarigen (kinder- en jongerenteams). Minderjarigen vertegenwoordigen een vierde van het totaal aantal patiënten in de *centra voor geestelijke gezondheidszorg* (cijfers voor 1994-1996 : zie bijlage). In het kader van voornoemd actieplan is aan de 19 netwerken van *centra voor geestelijke gezondheidszorg* 80 miljoen extra toegewezen. Het is de bedoeling de hulpverlening aan slachtoffers van kindermishandeling te verruimen en kwalitatief te verbeteren.

Inzake preventie en hulpverlening mag de rol van de *Comités voor Bijzondere Jeugdzorg* en het *Medisch Schooltoezicht* niet over het hoofd worden gezien.

De Vlaamse regering heeft bovendien krachtige impulsen gegeven om samenwerkingprotocollen te sluiten tussen de voorzieningen van de verschillende sectoren en om regionaal overleg te plegen inzake welzijnswerk. Intussen is een kaderprotocol gesloten met betrekking tot de samenwerking tussen de *Vertrouwenscentra* en de netwerken van centra voor geestelijke gezondheidszorg.

Voorts heeft de Vlaamse regering op 17 februari 1998 het samenwerkingsakkoord tussen de Staat en de Vlaamse Gemeenschap inzake slachtofferzorg geratificeerd. Dit akkoord moet een

vlotte overgang waarborgen van de slachtofferbejegening door de politiediensten en de justitiële diensten naar de diensten van de Gemeenschap belast met slachtofferhulp.

De Vlaamse Gemeenschap erkent en subsidieert in elk arrondissement een autonoom centrum voor algemeen welzijnswerk, dat slachtofferhulp als bijkomende taak kreeg toegewezen in het kader van het decreet betreffende het Algemeen Welzijnswerk van 18 december 1997 (cf. supra). Deze centra zorgen voor de steun en hulpverlening aan slachtoffers.

Overeenkomstig het samenwerkingsakkoord worden de gegevens met betrekking tot de meeste slachtoffers aan de hand van een doorverwijzingsformulier toegezonden aan de centra voor algemeen welzijnswerk. Vervolgens neemt een vrijwilliger van het centrum contact met de slachtoffers. Het is immers aangetoond dat de inschakeling van vrijwilligers een geschokt vertrouwen in mens en maatschappij sneller herstelt dan wanneer professionele hulpverleners of politiediensten worden ingezet.

Aangezien slachtoffers niet spontaan hulp vragen en politieambtenaren niet altijd op de hoogte zijn van de werking van de welzijns- en gezondheidsdiensten, is gezocht naar een gepast verwijzingsmodel dat zo eenvormig mogelijk wordt aangewend op verzoek van de politiediensten, van de magistratuur en van centra voor slachtofferhulp erkend door de Vlaamse Gemeenschap.

In het samenwerkingsakkoord is bepaald dat de bevoegde politiedienst bij vaststelling van de feiten of neerlegging van een klacht een formulier moet invullen en bezorgen aan het centrum voor slachtofferhulp van het gerechtelijk arrondissement. Wanneer het slachtoffer niet akkoord gaat met een dergelijke rechtstreekse verwijzing, bezorgt de politiedienst een brochure met het adres en het telefoonnummer van het dichtstbijzijnde centrum voor slachtofferhulp. Betrokkene kan dan later nog contact nemen met het centrum indien hij zulks wenst.

In spoedeisende gevallen kan de politieambtenaar slachtoffers zoals vrouwen en kinderen die het slachtoffer werden van ernstig geweld of van mensenhandel, verwijzen naar residentiële opvangcentra. Een verwijzing door toedoen van de Vertrouwenscentra Kindermishandeling is wenselijk indien het gaat om een minderjarig slachtoffer van mishandeling of om seksueel geweld binnen de familie.

In het samenwerkingsakkoord wordt ook voorzien in de noodzakelijke overlegstructuren om de gemaakte afspraken in de praktijk te brengen en te zorgen voor de follow-up ervan.

In elk gerechtelijk arrondissement wordt de samenwerking gewaarborgd door de arrondissementele raad, waarvan de plaatselijke actoren die zich bezig houden met slachtoffers van misdrijven deel uitmaken.

Daarentegen vereist de samenwerking tussen de vaklieden van de verschillende justitiële en politieke diensten alsook van de welzijnsdiensten, dat een welzijnsteam voor slachtofferzorg wordt opgericht. Dit team moet de samenwerking op het terrein in alle bijzonderheden concretiseren. Het zogenaamde «case management» kan bij maatschappelijk werk als methode worden gebruikt om een dossier waarin verschillende diensten en personen gelijktijdig optreden zo efficiënt mogelijk te behandelen.

Het *Nationaal Forum voor het Slachtofferbeleid* heeft opdracht gekregen het samenwerkingsakkoord om de twee jaar te evalueren en daarover verslag uit te brengen bij de bevoegde ministers.

Door te voorzien in een aanspreekpunt bij de administratie van *Gezin en Maatschappelijk Welzijn* van de Vlaamse Gemeenschap wordt de permanente dialoog en de samenwerking met de administraties van de federale ministeries van Binnenlandse Zaken en van Justitie vergemakkelijkt.

In het licht van dit samenwerkingsakkoord zijn in 1997 de centra voor algemeen welzijnswerk erkend waaraan nog geen erkenning was verleend voor een opdracht inzake slachtofferhulp. Het totale aantal voor deze opdracht gesubsidieerde werknemers is verhoogd van 15 naar 36,5.

Op verzoek van de minister van Onderwijs heeft de v.z.w. Limits (OSGW Consultancy) in november 1997 een informatiecel *Ongewenst Seksueel Gedrag* opgericht. Het project heeft betrekking op alle vormen van ongewenst seksueel gedrag in het onderwijs, derhalve niet alleen in de relatie kind-leerkracht, maar ook ongewenst gedrag in de relatie tussen volwassenen.

De volgende vier aspecten komen daarin aan bod :

- telefonische opvang op drie halve dagen per week door drie seksuologen van de v.z.w. Limits;
- advies en informatie verstrekt op verzoek van alle actoren betrokken bij het onderwijs (leerkrachtenkorps, directie, ouders en leerlingen);
- informele klachtenbehandeling indien de directie van de school uitdrukkelijk daarom vraagt en daarmee akkoord gaat;
- een draaiboek ten behoeve van de scholen en alle onderwijsparticipanten dat kan worden gehanteerd in crisissituaties.

Met betrekking tot lichamelijke weerbaarheidstrainingen moet worden verwezen naar het project *Refleks Weerbaarheidscentrum*. Dit centrum heeft inzonderheid met de hulp van de Koning Boudewijnstichting een integrale aanpak uitgewerkt ten behoeve van het basisonderwijs. *Refleks* gaat daarbij veel verder dan het louter fysieke aspect van de weerbaarheid en blijft een integrale benadering voorop stellen. *Refleks* wil de weerbaarheid van kinderen op lange termijn stimuleren, de vertrouwensband met volwassenen bevorderen en de signaalgevoeligheid van volwassenen verhogen. De contactpersoon van de v.z.w. Limits verwijst dan ook geregeld naar dat centrum.

De Vlaamse overheidsinstantie *Vlaams Fonds voor de Sociale Integratie van Personen met een Handicap* heeft zich in de werkgroep *Kinderrechten* (cf. supra, eerste deel) ertoe verbonden een actieplan uit te werken in verband met de preventie van en de bijstand in geval van seksueel misbruik van gehandicapte kinderen binnen de instellingen. Het is voornamelijk dankzij een klachtprocedure en een gebruikersraad dat gehandicapte kinderen, in de meeste gevallen door tussenkomst van hun wettelijke vertegenwoordigers, wantoestanden aan het licht kunnen brengen, aanklagen of trachten te voorkomen (cf. supra).

Wat radio en televisie betreft, kan in dat verband worden verwezen naar hetgeen is gesteld met betrekking tot artikel 17 (cf. supra, vierde deel, IV).

D. In de Duitstalige Gemeenschap

In de Duitstalige Gemeenschap bestaan twee interdisciplinaire werkgroepen die gevallen van mishandeling behandelen en die een betere bescherming van kinderen beogen. Deze groepen maken deel uit van de Raad voor jeugdbijstand en de leden ervan komen uit verschillende maatschappelijke diensten voor gezinswerking (ouders, kinderen of adolescenten).

- De groep *Arbeitsgruppe zur Vernetzung von Kinderschutz* (Werkgroep voor geïntegreerde kindbescherming) werkt aan de verbetering van de opsporing van gevallen van mishandeling, van de opvang van de betrokkenen en van de coördinatie tussen de interveniënten in gevallen die zich in de verschillende maatschappelijke diensten voordoen. De groep geeft de voorkeur aan een werking binnen een netwerkstructuur, veeleer dan aan de oprichting van steeds meer gespecialiseerde instellingen. Sedert 1992 biedt de groep begeleiding aan vaklieden die bij hun werk worden geconfronteerd met gevallen van kindermishandeling teneinde de personen welke met die problematiek worden geconfronteerd, op gepaste wijze verder te kunnen helpen.

- De groep *Berufsübergreifende Vorbeugung von Kindesmißhandlung* vormt een interdisciplinair platform waar de vertegenwoordigers van de maatschappelijke diensten, van het onderwijs en van de ordediensten op het stuk van de preventie werken : wederzijdse informatieverstrekking, coördinatie van bijzondere initiatieven, gemeenschappelijk overleg, gemeenschappelijke initiatieven en evaluatie. Deze groep is in oktober 1996 door het ministerie opgericht.

X. Periodieke evaluatie van de plaatsing - Artikel 25

A. Op federaal niveau

Artikel 60 van de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming is gewijzigd bij de wet van 2 februari 1994.

De jeugdrechtbank kan in het belang van de minderjarige de maatregelen op ieder tijdstip wijzigen, zowel ten aanzien van de personen die over hem het hoederecht uitoefenen als van de minderjarige zelf.

Thans is bepaald dat de maatregelen die op grond van een vonnis ten aanzien van de minderjarige zijn genomen, opnieuw moeten worden onderzocht vóór het verstrijken van een termijn van een jaar te rekenen van de dag waarop de beslissing definitief is geworden.

Bovendien moeten de bevoegde instanties driemaandelijks aan de jeugdrechtbank een evaluatieverslag toezenden over de minderjarige ten aanzien van wie een bewaringsmaatregel in gesloten opvoedingsregime is genomen.

B. In de Franse Gemeenschap

Punt 289 van het eerste rapport moet worden herzien in het licht van hetgeen is gesteld bij de bespreking van artikel 20.

C. In de Vlaamse Gemeenschap

In § 290 van het eerste rapport is erop gewezen dat hoofdstuk IV van de decreten inzake bijzondere jeugdbijstand, gecoördineerd op 4 april 1990, nog niet in werking was getreden. Sedert 27 september 1994 zijn de betrokken decreten in hun geheel van toepassing in Vlaanderen.

D. In de Duitstalige Gemeenschap

Een eerste plaatsing is altijd voorlopig en de beslissing moet uiterlijk na een jaar worden herzien. Maatregelen tot verlenging van een plaatsing in een instelling moeten tweejaarlijks worden herzien.

Ouders, alsook jongeren vanaf de leeftijd van twaalf jaar, hebben steeds het recht een vordering in te stellen ter betwisting van de plaatsing.

Zesde deel

GEZONDHEID EN WELZIJN

I. Overleven en ontwikkeling - Artikel 6, § 2

In de Vlaamse Gemeenschap

In het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap is ten behoeve van de schoolgaande jeugd een werkgroep opgericht belast met de problematiek van de veiligheid in de omgeving van de school. Er is een brochure uitgewerkt waarin de beginselen terzake zijn uiteengezet. Een tiental schoolomgevingen zijn reeds volgens die beginselen ingericht en een vijftiental andere worden de komende twee jaar ingericht. Ook worden oversteekplaatsen in de nabijheid van scholen beter beveiligd.

Voorts is in samenwerking met de federale overheid een campagne op touw gezet om kinderen aan te moedigen tijdens het fietsen een fietshelm te dragen. Ongeveer 16.000 kinderen uit het basisonderwijs hebben daaraan deelgenomen.

Ten slotte heeft de Vlaamse Vervoersmaatschappij De Lijn in de opleiding van haar personeelsleden bijzondere aandacht voor kinderen («anticipatief en defensief rijden»).

II. Gehandicapte kinderen - Artikel 23

A. Op federaal niveau

De erkenning van de eigenheid van een mentaal of lichamelijk gehandicapt kind in omstandigheden waarin zijn autonomie kan worden gestimuleerd en zijn actieve deelname aan het maatschappelijk leven kan worden vergemakkelijkt, vormt een programmapunt van het rapport van februari 1998 van de *raad van advies inzake revalidatie*, een adviesorgaan in het kader van de verplichte ziekteverzekering.

Dit document, dat hoofdzakelijk de functionele revalidatie betreft, gaat uit van bepaalde beginselen gegrond op de identiteit van het kind. Een dergelijk kind is in tegenstelling tot hetgeen vaak wordt gedacht, geen «kleine» volwassene, die lichamelijk of mentaal gehandicapt is, maar een kind in volle groei en ontwikkeling, dat een fundamentele relatie heeft met zijn ouders of met zijn opvoeders. Het verwerft kennis en doorloopt cruciale levensfasen waarvan de invloed zich levenslang doet gelden. Het officieel standpunt van bovenvermelde raad bestaat erin dat de handicap bij zijn ontwikkeling op alle vlakken van het menselijk functioneren tot uiting komt en dan ook hulpverlening op al die vlakken rechtvaardigt.

De laatste jaren zijn in het kader van de ziekteverzekering bijzondere vormen van zorgverstrekking uitgewerkt .

Hoewel psychische problemen bij adolescenten in feite inherent zijn aan die levensfase, kan een aantal van de betrokken adolescenten zodanig zware problemen hebben dat zij in psychiatrische instellingen voor volwassenen belanden, met het risico dat zij voor hun verdere leven gebrandmerkt zijn. Voor hen is in een stedelijk milieu een eerste residentiële therapeutische cel opgericht, onafhankelijk van de psychiatrische instelling. Er wordt gepoogd hen zo snel mogelijk te resocialiseren, wat voor schoolgaande kinderen erg belangrijk is.

Daarnaast is veel aandacht besteed aan mishandelde kinderen die uit hun milieu moeten worden verwijderd. Er wordt geprobeerd deze kinderen, die trauma's hebben opgelopen, herop te voeden in een geest van resocialisatie of van integratie in een nieuwe gezinsomgeving, zulks buiten het ziekenhuis, in een milieu dat zo nauw mogelijk aansluit bij de normale leefomgeving van het kind (school, vrienden), waarbij indien mogelijk geleidelijk de ouders worden betrokken.

Verlamde kinderen ten slotte komen veelal terecht in een gespecialiseerd revalidatiecircuit, zowel wat de school als het werk betreft, zelfs indien zij normaal begaafd zijn. De laatste jaren zijn de bijdragen van de ziekteverzekering verhoogd voor bepaalde initiatieven gericht op reïntegratie in de normale leefomgeving, hetgeen kinderen en ouders zo sterk wensen, zodat de kansen daarop dankzij een opvang van hoge kwaliteit optimaal zijn.

Ten behoeve van gehandicapte kinderen zijn tevens specifieke maatregelen genomen, die bestaan in een verhoging van de verzekeringstegemoetkoming, van de sociale franchise en van de tegemoetkoming in het kader van chronische ziekten.

Sedert 1 juli 1997 krijgen gehandicapte kinderen een hogere kinderbijslag en kunnen zij het recht op voorkeursvergoedingen genieten indien het bruto belastbaar inkomen van het gezin waarvan zij deel uitmaken lager ligt dan een bepaald maximumbedrag (thans 465.211 BEF plus 86.123 BEF per persoon ten laste). Deze kinderen hebben ook recht op de sociale franchise, wat betekent dat zij over een bepaald kalenderjaar voor ten hoogste 15.000 BEF persoonlijke bijdragen moeten betalen.

In het kader van de maatregelen ten gunste van chronisch zieken kan aan die kinderen een forfaitaire bijdrage van 10.000 BEF worden toegekend indien zij in 1997 en 1998 voor 10.000 BEF remgeld hebben moeten betalen.

B. In de Franse Gemeenschap

Er zijn grote inspanningen geleverd om de integratie van gehandicapten in de bestaande structuren te bevorderen zodat zij aan vrijetijdsbesteding kunnen doen, alsook aan het culturele leven kunnen deelnemen.

Bepaalde jeugdverenigingen zorgen voor een specifieke begeleiding van gehandicapte jongeren. Zij zetten zich ook in om jonge gehandicapten in te lichten over hun rechten en proberen hen te begrijpen.

In het Waalse Gewest wordt de werking van de diensten voor vroegtijdige hulpverlening aan gehandicapte kinderen geregeld bij het decreet van 12 juli 1990.

In het besluit van de Waalse regering dd. 13 april 1995 worden de normen bepaald waaraan diensten moeten voldoen om te kunnen worden erkend en een derhalve periodiek uitgekeerde subsidie te ontvangen. Veeleer dan als een reglementaire bepaling wordt die maatregel door de leidinggevende personen van de diensten beschouwd als een bijkomende en essentiële erkenning van de kwaliteit van hun optreden.

Bij het decreet dd. 6 april 1995 betreffende de integratie van gehandicapte personen in Wallonië worden een aantal beginselen bepaald, inzonderheid met betrekking tot de mogelijkheden voor opvang en huisvesting op het stuk van daginstellingen, van internaten of semi-internaten (die geschikt zijn om kinderen die geen onderwijs kunnen volgen of leerplichtige kinderen op te vangen).

Krachtens diezelfde bepalingen kan het Gewest een deel van de kosten voor schoolonderwijs onder bepaalde voorwaarden op zich nemen zodra de kinderen in het gewoon onderwijs zitten. Hetzelfde geldt voor bepaalde prestaties op het stuk van materiële bijstand die gericht zijn op de bevordering van de autonomie van het gehandicapte kind en van zijn integratie in de maatschappij.

Een besluit van het College van de Franse Gemeenschapscommissie dd. 25 januari 1996 regelt de toekenning van individuele hulp in de vorm van materiële goederen ter bevordering van de autonomie en van de integratie van personen met een handicap.

Zo kan een gehandicapte die studeert of een door de openbare overheid erkende opleiding volgt individuele hulp in de vorm van materiële goederen ontvangen (er moet worden beklemtoond dat de situatie van de nog niet aan de leerplicht onderworpen kinderen daarmee wordt gelijkgesteld).

Bepaalde kinderen hebben tijdens hun schooljaren medische, maatschappelijke of opvoedkundige begeleiding of opvoedkundige opvang nodig wanneer zij wegens hun handicap niet naar school kunnen gaan. In bepaalde gevallen wordt die begeleiding aangevuld met een vorm van huisvesting.

De Franse Gemeenschapscommissie erkent verschillende voorzieningen en subsidieert het personeel, de werking, de infrastructuur en de kosten ervan (die gepaard gaan met de aanwezigheid en het vervoer van gehandicapten) :

Internaten

Zij zorgen voor de huisvesting en opvoeding, alsmede de maatschappelijke, medische, paramedische en psychologische begeleiding van gehandicapte kinderen, met de hulp van een multidisciplinair team. De follow-up geschiedt in samenwerking met de familie, met een gewone onderwijsinstelling, met een instelling voor buitengewoon onderwijs of met andere partners extra muros. Opvang in een internaat is mogelijk van 0 tot 21 jaar.

Semi-internaten

Ook hier worden kinderen van 0 tot 21 jaar opgevangen maar alleen overdag naar rata van vijf dagen per week. Zij zorgen voor individuele medische, psychologische, paramedische en maatschappelijke begeleiding. Met het oog op een optimale integratie en opvoeding van het kind bestaan nauwe banden tussen het semi-internaat en de familie, de school, de huisarts en andere gespecialiseerde diensten extra muros. Bovendien bestaan er semi-internaten waarvan de activiteiten in het bijzonder zijn aangepast aan kinderen die geen school kunnen lopen.

Diensten voor plaatsing in een gezin

De diensten voor plaatsing in een gezin bieden een derde vorm van opvang. Het gaat om opvang door een gezin dat vrijwillig voorstelt het gehandicapte kind een gezellige thuis te bieden. De diensten voor plaatsing in een gezin, samengesteld uit professionele hulpverleners uit de psycho-medisch-sociale sector zorgen voor het welzijn van het gehandicapte kind in het opvanggezin, alsook voor een band met de andere diensten waar het kind regelmatig naartoe gaat (semi-internaat, gewone onderwijsinstelling of instelling voor buitengewoon onderwijs). Die contacten maken het mogelijk de behandeling en de opvoeding van de gehandicapte kinderen te coördineren. Voornoemde gezinnen zorgen voor de huisvesting, het onderhoud en de opvoeding van de kinderen die zij opvangen. Elk gezin biedt onderdak aan ten hoogste vijf kinderen.

De Franse Gemeenschapscommissie subsidieert de diensten voor vroegtijdige hulpverlening, die als algemene opdracht hebben :

- met de steun van een multidisciplinair team gepersonaliseerde opvoedkundige, psychologische en maatschappelijke hulpverlening bieden aan het gehandicapte kind bij hem thuis of op de verschillende plaatsen waar zijn leven zich afspeelt;
- zodra de handicap bekend is, de familie psychologische en maatschappelijke bijstand verlenen waardoor zij het gehandicapte kind in optimale omstandigheden kan opvangen;
- opvoedkundige en technische adviezen verstrekken om het leven van het kind te organiseren en zijn integratie in zijn gezin en later in de schoolomgeving te regelen;
- de voorschoolse en schoolse begeleiding voortzetten door overleg met en opleiding van het onderwijspersoneel;
- in samenwerking met een functioneel revalidatiecentrum de preventie en opsporing bevorderen van gebreken van allerlei aard, zulks voor, tijdens en na de zwangerschap, alsook indien nodig het gezin doorverwijzen naar een dienst voor medische begeleiding.

Het optreden van de hulpverleningssector van de Franse Gemeenschapscommissie met betrekking tot de jeugdbescherming maakt deel uit van een algemeen maatschappelijk beleid. Zo kan gewag worden gemaakt van het globaal maatschappelijk optreden van de gelijknamige centra.

De centra voor gezinsplanning, die bevoegd zijn voor alle zaken betreffende het affectief en seksueel leven, moeten eveneens een rol spelen (preventie van geweld tussen partners, huwelijksadvies, ...). Hun optreden ten aanzien van gezinnen komt natuurlijk ook de kinderen ten goede. Een centrum voor gezinsplanning treedt specifiek op ten aanzien van slachtoffers van sekten. De diensten voor hulpverlening aan gezinnen kunnen gezinnen in moeilijkheden bijstaan (alleenstaande ouders, ernstig zieke kinderen ...). De programma's *Insertion sociale et Cohabitation*, die eveneens door de Franse Gemeenschapscommissie worden beheerd, maken het mogelijk verschillende verenigingen bij te staan die zich tot de minstbedeelde bevolkingsgroepen richten. Bepaalde programma's, zoals *Été Jeunes*, dat vooral gericht is op jongeren van 12 tot 18 jaar, zijn specifiek voor jongeren bestemd.

C. In de Vlaamse Gemeenschap

In de Vlaamse Gemeenschap streeft het geïntegreerd onderwijs ernaar leerlingen met een handicap of met moeilijkheden op het stuk van onderwijs of opvoeding te integreren in het gewoon onderwijs met de hulp van een school voor buitengewoon onderwijs. Het geïntegreerd onderwijs kan worden beschouwd als een middel tot samenwerking tussen het gewoon en het buitengewoon onderwijs. Een van de toelatingsvoorwaarden is dat de betrokken leerling een getuigschrift van het buitengewoon onderwijs heeft (zie de cijfers die als bijlage gaan).

In het kader van de *zorgverbreding* wordt gepoogd kinderen uit kansarme milieus zo goed mogelijk te begeleiden bij de overgang van het kleuter- naar het basisonderwijs. Het blijkt immers dat zij gemakkelijker in het buitengewoon onderwijs terechtkomen dan andere.

In het decreet van 24 mei 1984 tot oprichting van *Kind en Gezin* wordt bij de taken van die instantie onder meer ook de zorg voor de ontwikkeling van gehandicapte en zieke kinderen vermeld, alsmede intense aandacht voor de preventie ter zake. Binnen de preventieve kindverzorging wordt thans een specifiek aanbod ten behoeve van ouders met gehandicapte kinderen uitgewerkt.

Het decreet van 27 juni 1990 houdende oprichting van een *Vlaams Fonds voor Sociale Integratie van Personen met een Handicap* bevat geen specifieke bepalingen ten aanzien van gehandicapte kinderen, behalve bijkomende ondersteuning inzake onderwijs (individuele plaatsingen worden vergoed indien zij noodzakelijk zijn. In medisch-pedagogische instituten en semi-internaten wordt een opvoeding verstrekt aan kinderen die geen onderwijs kunnen volgen). Het bevat evenmin specifieke bepalingen inzake individuele materiële bijstand (hetzij door prestaties specifiek gericht op kinderen, te weten betaling van de kosten voor buggy's, rolstoelen, fietsen en tandems, aangepaste stoelen en tafels, hetzij door bijzondere aandacht voor bepaalde doelgroepen, inzonderheid voor autistische kinderen).

Op collectief vlak zijn de volgende categorieën van voorzieningen specifiek op kinderen gericht

- internaten voor minderjarigen (60 voorzieningen met 5.033 plaatsen);
- semi-internaten voor minderjarigen (57 voorzieningen met 3.508 plaatsen);
- centra voor observatie, oriëntatie en psychologische of pedagogische begeleiding van gehandicapten (6 centra met 327 plaatsen);
- diensten voor plaatsing in gezinnen (12 diensten);

- revalidatiecentra (143 centra waarvan 25 specifiek bestemd zijn voor kinderen met ontwikkelingsproblemen en 2 psychiatrische centra voor kinderen).

Voorts waarborgen de *inspraakbesluiten* de rechten van gehandicapten aan wie hulp wordt verleend in het kader van de regelgeving van het Fonds. Deze besluiten garanderen meer inspraak en rechtszekerheid voor de gebruikers en hun familieleden :

- elke voorziening waar personen met een handicap gebruik maken van een gezamenlijke infrastructuur (met uitzondering van de beschutte werkplaatsen, de diensten voor plaatsing in gezinnen en de ambulante diensten) moet beschikken over een huishoudelijk reglement waarin de wederzijdse rechten en plichten van de voorziening en van de gebruikers ervan zijn bepaald. Dit huishoudelijk reglement moet hoe dan ook een aantal bepalingen bevatten, inzonderheid betreffende de wijze waarop klachten, suggesties en opmerkingen kunnen worden geformuleerd, inzake de manier waarop zij door de voorziening moeten worden behandeld, alsmede omtrent de omstandigheden die aanleiding hebben gegeven tot heroriëntering of ontslag uit de voorziening;
- elke voorziening voor opvang, behandeling of begeleiding van personen met een handicap (met uitzondering van de beschutte werkplaatsen en de ambulante diensten) moet met de gebruiker een protocol van verblijf, opvang, behandeling of begeleiding sluiten waarin op individuele basis de nadere regels omtrent de te verstrekken dienstverlening worden vastgesteld. Dit protocol moet inzonderheid het individueel behandelingsplan of het dienstverleningsaanbod bevatten;
- elke voorziening (met uitzondering van de beschutte werkplaatsen) moet voorzien in een klachtenprocedure en daartoe over een klachtencommissie beschikken waarin ook de gebruikers vertegenwoordigd zijn. Klachten kunnen worden ingediend over de diverse aspecten van de dienstverlening, zoals opvang, behandeling of begeleiding. Concreet kan een en ander ook over fysieke of morele mishandeling gaan. Indien de afhandeling van de klacht de gebruiker nog steeds geen voldoening schenkt, kan hij zich schriftelijk wenden tot de leidend ambtenaar van het *Vlaams Fonds*;
- bij langdurig verblijf (langer dan twee jaar) moet elke voorziening de gebruikers inspraak verlenen, hetzij individueel (voorafgaand overleg bij wijziging van de te verlenen diensten), hetzij collectief via een gebruikersraad en een afgevaardigde van die raad, welke als waarnemer deelneemt aan de vergaderingen van de raad van bestuur van de inrichtende macht van de voorziening;
- op individueel vlak is er het recht op informatie. De gebruiker of zijn wettelijke vertegenwoordiger heeft het recht volledig en nauwkeurig te worden ingelicht over alle aangelegenheden van opvang, behandeling en begeleiding die de gebruiker aanbelangen.

De collectieve inspraak kan worden gewaarborgd door de gebruikersraad. Een dergelijke raad moet worden opgericht in tehuizen voor volwassen gehandicapten, in de medisch-pedagogische instituten, in de semi-internaten en in dagcentra, zulks voor elke afzonderlijke, zelfstandige en operationele eenheid van een voorziening. Elke gebruikersraad moet ten minste drie leden tellen, die onder de gebruikers worden gekozen door deze laatsten of door hun wettelijke vertegenwoordigers, zulks voor een termijn van vier jaar.

Cijfers over het aantal minderjarigen dat in de periode 1994-1998 (tot en met 23/11/98) op een gunstige beslissing kon rekenen, gaan als bijlage bij dit rapport. Er moet nader worden gesteld dat een gunstige beslissing niet noodzakelijkerwijs de effectieve opvang of begeleiding van de betrokkene impliceert.

Overigens heeft de Vlaamse Vervoersmaatschappij *De Lijn* bussen en trams met verlaagde vloer aangekocht. Steeds vaker zijn oversteekplaatsen voor voetgangers toegerust met accommodatie ten behoeve van blinden en slechthzienden (rubberen bekleding, geluidssystemen). Tevens beschikt de Vlaamse Huisvestingsmaatschappij over sociale woningen die specifiek voor gehandicapten zijn ontworpen. Indien een kandidaat-huurder of een lid van zijn gezin een bepaalde handicap heeft en de beschikbare woning speciaal is toegerust voor de huisvesting van een gezin met een of meer gehandicapte personen, geniet hij absolute voorrang voor die woning.

III. Gezondheid en medische voorzieningen - Artikel 24

A. Op federaal niveau

Hoewel zulks niet rechtstreeks voortvloeit uit het Verdrag inzake de Rechten van het Kind vormt de concrete toepassing van de in artikel 24 van het Verdrag omschreven rechten een essentieel element van het federaal beleid betreffende gezondheidszorg. Een en ander komt trouwens tot uiting in de goedkeuring op 20 augustus 1996 van de besluiten betreffende neonatale en perinatale zorg.

In het kader van de *Nationale Raad voor ziekenhuisinstellingen* werkt een ad hoc-werkgroep moeder-kindverzorging een ontwerp uit waarin inzonderheid de kwaliteitsnormen van de ziekenhuisuitrusting bestemd voor kinderen worden vastgesteld.

Onlangs zijn diverse maatregelen genomen om de toegang tot de ziekteverzekering nog te vergemakkelijken. Vanaf 1 januari 1998 wordt de hoedanigheid van *kind - persoon ten laste* van een rechthebbende op gezondheidszorg toegekend aan elk kind jonger dan 25 jaar dat zonder betaling van een bijdrage geen rechthebbende kan zijn : enkel de leeftijdsvoorwaarde blijft bestaan. Indien een kind zulks wenst, kan het evenwel de hoedanigheid van gehandicapte rechthebbende of in België verblijvende rechthebbende invoeren.

De toegang tot de gezondheidszorg wordt aldus gewaarborgd aan kinderen, ook aan die van wie de ouders niet in orde zijn met de ziekteverzekering.

Bovendien zijn de laatste jaren in het kader van de verplichte ziekteverzekering verschillende specifieke maatregelen genomen :

- met betrekking tot wiegendood is tijdens de laatste jaren op verschillende niveaus opgetreden. Er is een hiërarchische structuur opgezet tussen de instellingen die zich met die problematiek bezighouden, met enerzijds de referentiecentra en anderzijds de plaatselijke centra die hun medewerking moeten verlenen. De ziekteverzekering steunt dat beleid door alle interventies inzake monitoring ten huize te beperken tot de referentiecentra. De gegevens in verband met monitoring ten huize, die volledig wordt terugbetaald, worden regelmatig bijgewerkt en het jaarlijkse aantal baby's dat in België onder monitoring wordt geplaatst, wordt vanuit dit oogpunt op kritische wijze beoordeeld;

- er zijn systemen uitgewerkt voor intensieve begeleiding van suikerzieke vrouwen die zwanger willen worden of het zijn, alsmede voor zwangerschapsdiabeticae, teneinde hen te helpen een permanente normoglycemie te verkrijgen. De terbeschikkingstelling

van het nodige materiaal om het glucosegehalte te controleren en de intensieve en gespecialiseerde begeleiding door artsen met de vereiste opleiding en een permanente ervaring in diabetologie, alsook door een team van opvoeders en diëtisten gespecialiseerd in diabetes worden integraal door de verzekering vergoed. Er wordt voorzien in gratis draagbare insulinepompen met de noodzakelijke gespecialiseerde begeleiding;

- voor suikerzieke kinderen is een regeling uitgewerkt op grond van gespecialiseerde teams, waarbij behalve in een opleiding over diabetes en in verstrekking van het nodige materiaal met het oog op self-monitoring, tevens wordt voorzien in een gespecialiseerde begeleiding thuis en op school. Ook in dat geval wordt het materiaal gratis verstrekt;

- ten aanzien van kinderen die lijden aan stofwisselingsziekten, aan mucoviscidose en aan neuromusculaire aandoeningen hebben de bevoegde instanties in 1998 beslist multidisciplinaire centra op te richten en te financieren, waar alle nodige kennis over dergelijke aandoeningen wordt gebundeld;

- bij stofwisselingsziekten komt de verplichte ziekteverzekering, onder toezicht van de referentiecentra, voortaan tussenbeide in de kosten voor medisch verantwoorde voeding die inzonderheid patiënten met fenylketonurie voor hun normale ontwikkeling nodig hebben;

- met betrekking tot mucoviscidose bestaat het voornemen de geneesmiddelen waarvoor de ziekteverzekering tussenbeide komt, uit te breiden tot in vet oplosbare vitamines, hetgeen een veralgemeende preventie vormt tegen de gevolgen van slechte absorptie die eveneens kenmerkend is voor deze ziekte;

- mucoviscidosepatiënten krijgen de diverse noodzakelijke behandelingen met antibiotica zo veel mogelijk thuis, zelfs in intraveneuze vorm, of eventueel ambulante toegediend. De betrokken referentiecentra moeten bij thuisverzorging de patiënten begeleiden om resistentie tegen geneesmiddelen te voorkomen;

- kinderen met aids worden al te vaak aan hun lot overgelaten zonder de nodige geneeskundige begeleiding. Zowel met betrekking tot ambulante als tot residentiële gespecialiseerde multidisciplinaire voorzieningen zijn overeenkomsten gesloten. Zij bieden een intensieve begeleiding aan die kinderen, alsook aan hun ouders of aan de personen die voor hen zorgen.

Tenslotte zijn op het stuk van geneesmiddelen en medisch materiaal sedert 1995 verschillende maatregelen genomen ten gunste van kinderen :

- audiciens : een kind dat voor de leeftijd van drie jaar een hoorapparaat heeft gekregen, kan een bijkomend apparaat van een ander type krijgen voor de vernieuwingstermijn verstrijkt;

- implantaten : bij oorimplantaten in het slakkenhuis bestemd voor kinderen is de elektrische stimulatieproef niet langer verplicht en kan het college van geneesheren-directeuren uitzonderlijk toestemming verlenen voor een vervanging om dringende redenen;

- bandagisten en orthopedisten : voor kinderen tot de leeftijd van 18 jaar is de vernieuwingstermijn voor orthopedische schoenen sedert 1 februari 1993 teruggebracht van 1 jaar tot 9 maanden.

B. In de Franse Gemeenschap

In de Franse Gemeenschap wordt de gezondheidszorg geregeld bij het decreet van 14 juli 1997 (waarvan een samenvatting als bijlage gaat). Overeenkomstig dat decreet heeft de regering op 28 juli 1998 een vijfjarenprogramma goedgekeurd waarin de krachtlijnen worden vastgelegd van het beleid inzake gezondheidsbevordering, alsook van dat betreffende preventieve geneeskunde beschouwd in alle aspecten ervan. Actieprogramma's ten gunste van borelingen, van jonge kinderen en van de schoolbevolking in het algemeen worden als prioritair beschouwd en moeten voorrang krijgen.

De *Office de Naissance et de l'Enfance* moet ervoor waken dat elk kind vanaf de geboorte adequaat wordt gevolgd, hetzij in het kader van consulten bij de *ONE*, hetzij elders.

Omdat bevallen vrouwen steeds korter in de kraaminrichting verblijven, moeten zij bijzonder nauwlettend worden gevolgd zodra zij weer thuis zijn (huisbezoek door medisch-sociale werkers) en is een doeltreffende coördinatie met de betrokken vaklieden (inzonderheid verpleegkundigen-vroedvrouwen) noodzakelijk.

De voornaamste doelstellingen zijn :

het sterftcijfer bij zuigelingen en kinderen verlagen. Deze doelstelling maakt deel uit van de prioritaire preventieprogramma's en komt meer algemeen tot uiting in de organisatie van de preventieve follow-up bij prenataal consult, alsook in het kader van consult voor kinderen. Concreet worden voorlichtingscampagnes inzake gezondheid opgezet rond de slaap van zuigelingen en ter preventie van wiegendoed, alsook van ongevallen thuis. Overigens wordt bijzondere aandacht besteed aan de preventie van vroeggeboorte en van laag geboortegewicht. Andere routineacties vinden vanuit hetzelfde oogpunt plaats. In dit verband kan onder meer gewag worden gemaakt van campagnes inzake vaccinatie, ter bevordering van een gezonde voeding en ter voorkoming van roken bij aanstaande moeders. Voor alle kinderen die bij de *ONE* worden gevolgd (geïnformatiseerde databank van de *ONE*) wordt een routine-evaluatie uitgevoerd van de indicatoren inzake vroeggeboorte, laag geboortegewicht, roken bij zwangere vrouwen, voeding van zuigelingen, vaccinaties, alsmede overlijdens, daaronder begrepen wiegendoed en ongevallen thuis;

aan alle kinderen geneeskundige bijstand waarborgen. Het betreft een routineactie dat via alle *ONE*-consulten geschiedt. Een eerste contact vindt plaats wanneer de medisch-maatschappelijk werker thuis langs komt om zich ervan te vergewissen dat aan preventieve begeleiding wordt gedaan;

ziekte, ondervoeding, risico's op milieuvervuiling ... bestrijden door gebruik te maken van gemakkelijk beschikbare technieken. Bij de activiteiten van *Éducation à la Santé* wordt rekening gehouden met de middelen die beschikbaar zijn voor alle ouders, ook de meest behoeftige. Voor meer periodiek voorkomende moeilijkheden of problemen worden meer specifieke acties ondernomen, bijvoorbeeld in verband met loodvergiftiging (saturnisme), CO-vergiftigingen (vooral in de winter), tuberculosepreventie ...;

moeders de passende prenatale en postnatale verzorging waarborgen. Het optreden van de *Office de la Naissance et de l'Enfance* vult terzake de privéinitiatieven aan. Daarbij moet worden aangestipt dat de *ONE* ongeveer 25 % van de prenatale consulten in de Franse Gemeenschap voor zijn rekening neemt. De *ONE* biedt een ruime waaier aan consulten : perinatale centra, wijkconsulten, consulten in het ziekenhuis ... Deze diensten worden zeer druk bezocht door zwangere vrouwen uit de meest kansarme bevolkingsgroepen. Kenmerkend voor het initiatief van de *ONE* terzake zijn de tenuitvoerlegging van prioritaire programma's (prioritaire doelstellingen), alsmede de uitwerking van een praktische gids ten behoeve van geneesheren en medisch-maatschappelijke werkers. Een herziening van het

zwangerschapsboekje staat op de agenda. Naast de informatie over het programma voor prenatale begeleiding zal dit boekje ook de gegevens bevatten in verband met alle sociale maatregelen rond de geboorte, alsook voorlichtingsteksten over gezonder leven;

informatie verstrekken over de gezondheid en de voeding van het kind ... Aan die doelstellingen wordt tegemoet gekomen door de geleidelijke toepassing van prioritaire programma's, zoals programma's over gezonde voeding en ter bevordering van borstvoeding. Al die programma's zijn samengebracht in de *Guide de Médecine Préventive du nourisson et du jeune enfant*;

de ouders raad geven in het kader van de gezondheidscampagnes gegrond op de prenatale consulten van de ONE, zulks in het kader van een gecoördineerde actie met de bevoegde voorzieningen buiten de ONE. De ONE streeft steeds ernaar voor de zwangerschap een bezoek te brengen. Om de kwaliteit en toegankelijkheid van de diensten voor perinatale preventie te beoordelen heeft het een eigen databank met medisch-maatschappelijke gegevens opgezet. Bij zijn optreden in de praktijk, in nauw contact met de bevolking, verzamelt de medisch-maatschappelijke werker de gegevens over de volgehouden follow-up van moeders en kinderen, alsook de maatschappelijke informatie met betrekking tot het kind en zijn familie. De anonieme gegevens worden getoetst aan een geheel van maatschappelijke en demografische indicatoren;

de preventie versterken. In het schoolmilieu impliceert preventie de volgende partners : ouders, schoolgemeenschap en inrichtende machten. Daarnaast kan evenwel ook een nauwer overleg met de actoren buiten het schoolmilieu en met de plaatselijke overheden noodzakelijk zijn. De preventie zou al in de eerste schooljaren (vanaf de kleuterschool) moeten beginnen en een van de krachtlijnen vormen van de strijd tegen onrechtvaardigheid in de gezondheidszorg. Acties ter bevordering van gezond leven die passen in een globaal en coherent opvoedkundig project in de scholen krijgen voorrang.

De Franse Gemeenschapscommissie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest oefent geen enkele bevoegdheid inzake de rechten van het kind uit, maar maakt deel uit van een werkgroep rond seksuele delinquentie, inzonderheid die in verband met kinderen en adolescenten. Het voornemen bestaat in Brussel een gespecialiseerd centrum op te richten, dat inzonderheid met de *Diensten voor Geestelijke Gezondheidszorg* en de opvangdiensten voor kinderen moet samenwerken, zulks zowel voor opdrachten inzake secundaire en tertiaire preventie als voor curatieve opdrachten uitgevoerd door die instanties.

C. In de Vlaamse Gemeenschap

In 1996 is bij *Kind en Gezin* het strategisch plan *Preventieve Kinderzorg* ten uitvoer gelegd. Dit plan beoogt de geboden dienstverlening kwalitatief te verbeteren en de aandachtssfeer uit te breiden van het strikt medische tot het psychosociale. Voorts zijn begrippen als «groepswerking» voor kansarme gezinnen en «ouderparticipatie» meer centraal gesteld.

Voor ouders met kinderen van 0 tot 3 jaar worden verschillende diensten aangeboden, aangepast aan de individuele behoeften en vragen van elk gezin. Zo is een specifiek zorgaanbod uitgewerkt bovenop het basispakket, voor kansarme gezinnen, gezinnen waar een risico bestaat op kindermishandeling en gezinnen met andere individuele risicoindicatoren (postnatale depressie, meerlingen, gehandicapt kind, niet-geïntegreerde migrantenouders ...).

Het betreft in de eerste plaats de Consultatiebureaus voor het Jonge Kind, opgericht door diverse organiserende overheden, en erkend en gesubsidieerd door *Kind en Gezin*. De ouders kunnen er terecht voor een consult bij de geneesheer (of de kinderarts) en de verpleegkundige van *Kind en Gezin*. Terwijl de arts het medische aspect behandelt (groei, ontwikkeling, vaccinaties ...) geeft de verpleegkundige veeleer informatie van psychosociale en pedagogische aard. Het vaccinatieprogramma van *Kind en Gezin* voorziet in vaccins tegen polio (wettelijk verplicht), difterie, pertussis, tetanus, mazelen, bof, rubella, hersenvliesontsteking (infl. B) en hepatitis B. *Kind en Gezin* wenst het vaccinatieprogramma als zodanig niet op te leggen, maar ziet meer heil in duidelijke informatie voor en bewustmaking van de ouders door hen te wijzen op het nut van vaccins.

In regio's waar veel kansarme gezinnen wonen, zijn preventieve zorgcentra opgericht met een uitbreiding van de werkzaamheden tot groepswerking en andere activiteiten. Cijfers omtrent kansarmoede in Vlaanderen en de werkings sfeer van de consultatiebureaus gaan als bijlage.

Daarnaast zorgen de verpleegkundigen van *Kind en Gezin* ook voor begeleiding ten huize. Vaak hebben zij de pas bevallen moeders reeds in de kraaminrichting bezocht en hebben zij een afspraak gemaakt voor enkele huisbezoeken in de loop van de eerste levensmaanden van het kind. Indien nodig wordt de verpleegkundige in zijn werk bijgestaan door een intercultureel medewerker of door een persoon die ervaring bezit op het stuk van kansarmoede teneinde vraag en aanbod beter op elkaar te kunnen afstemmen. In de praktijk is gebleken dat die medewerkers een meerwaarde vormen voor de dienstverlening aan specifieke doelgroepen van migranten, daaronder begrepen de kansarme.

De verpleegkundigen werken in een team per regio (een zestigtal in Vlaanderen) en staan dagelijks ter beschikking in het regiohuis, waar ouders vragen kunnen stellen in verband met opvoeding, voeding, verzorging en dergelijke. *Kind en Gezin* verspreidt tevens algemene informatie in de vorm van brochures, video's, tijdschriften ...

De medische preventie wordt vervolgens voor schoolgaande kinderen overgenomen door het *Medisch Schooltoezicht* (MST). Het besluit van de Vlaamse regering van 30 juli 1985 vermeld in § 315 van het eerste rapport is nog steeds van toepassing. De Vlaamse Gemeenschap zorgt ervoor dat de erkende centra en de MST-teams een kwalitatief hoogstaande jeugdgezondheidszorg verstrekken. Het MST beperkt zich niet tot het klinisch onderzoek, maar zorgt in de eerste plaats voor de primaire, secundaire en tertiaire preventie. De scheiding tussen preventieve en curatieve gezondheidszorg is absoluut : geen enkel gezondheidscentrum of centrum voor medisch schooltoezicht mag afhangen van een gezondheidsvoorziening.

Bij het nieuwe decreet op de centra voor leerlingenbegeleiding (cf. supra) worden de PMS-centra en de centra voor medisch toezicht geïntegreerd. De opdrachtsomschrijving van het medisch schooltoezicht blijft onverkort gelden.

De Vlaamse Gemeenschap subsidieert een studie *Jongeren en Gezondheid*. Deze studie maakt deel van een internationaal onderzoek uitgevoerd onder toezicht van de *Wereldgezondheidsorganisatie*. Het doel ervan is meer inzicht te krijgen in gezondheidsgerelateerde houdingen en gedragingen van jongeren en de omgeving waarin zij zich ontwikkelen. Daarnaast is het de bedoeling een informaticasysteem up to date te houden in verband met de levensstijl en de gezondheid van jongeren. Deze gegevens kunnen door wetenschappers of door mensen op het terrein worden gebruikt om doelgericht te kunnen optreden.

Bovendien wordt een internationaal netwerk van experts in die materie gevormd en wordt een stimulans gegeven aan de verdere ontwikkeling van de opvoeding op het stuk van de gezondheid en van de bevordering ervan.

IV. Sociale zekerheid en diensten en instellingen voor kinderopvang (Artikel 26 - Artikel 18, § 3)

A. Sociale zekerheid

Op federaal niveau

In de regelgeving inzake kinderbijlagen, die erop is gericht aan gezinnen met kinderen een bijkomend inkomen te waarborgen, is het recht op kinderbijslag losgekoppeld van de beroepssituatie en de sociale toestand van de ouders. Overeenkomstig de huidige tendens om de rechten op sociale zekerheid te individualiseren, behoort het recht op kinderbijslag aan het kind toe.

Met betrekking tot de categorieën van rechthebbende kinderen zijn sedert 1 oktober 1997 nieuwe, meer realistische beginselen van toepassing. Die categorieën worden niet meer samengesteld op grond van het geldelijk statuut waaraan de bijslagtrekkende is onderworpen (statuut van werkgever, gewaarborgde gezinsbijslag, zelfstandigen, rijksambtenaren). Groepering in categorieën rond de bijslagtrekkende is de algemene regel geworden. Voor kinderen opgevoed door verschillende bijslagtrekkenden volstaat het dat in het rijksregister de naam van de bijslagtrekkende wordt vermeld en dat er tussen hen een wettelijk erkende band bestaat (gehuwd, samenwonend, verwant tot in de derde graad).

Teneinde te voorkomen dat het recht op kinderbijslag verloren gaat, is het aantal gevallen waarin de bijslag aan het kind zelf kan worden betaald, uitgebreid. Voortaan worden die bijlagen gestort wanneer het kind de leeftijd van zestien jaar (vroeger achttien) heeft bereikt en het een afzonderlijke hoofdverblijfplaats heeft of wanneer het zelf bijslagtrekkende is voor zijn eigen kinderen.

Meer algemeen beschouwd worden sommige bepalingen van de regelgeving aangepast naar aanleiding van de invoering van een nieuw begrip in het burgerlijk recht, te weten co-ouderschap of de gezamenlijke uitoefening van het ouderlijk gezag, zelfs wanneer de ouders niet samenwonen en ongeacht bij welke ouder het kind verblijft. Er is een juridische fictie gecreëerd teneinde ervoor te zorgen dat de kinderbijslag wordt toegekend alsof het om een enkel gezin zou gaan (volgens het beginsel vader rechthebbende, moeder bijslagtrekkende). Wanneer de ouders voor de exclusieve uitoefening van het ouderlijk gezag door een van hen hebben gekozen, wordt met de feitelijke situatie rekening gehouden.

De regels voor «coouderschap» zijn in 1998 nog verfijnd door het toepassingsgebied van de juridische fictie uit te breiden tot de ouder buiten het gezin van het kind enerzijds, en tot de ouder of alle andere potentiële rechthebbenden (nieuwe partner of grootouders bijvoorbeeld) anderzijds. Bovendien kan de vader, bij wie de kinderen feitelijk verblijven, aan de jeugdrechtsbank vragen hem als bijslagtrekkende aan te wijzen.

Een aantal wijzigingen zijn aangebracht ten gunste van geadopteerde kinderen en van onder pleegvoogdij gestelde kinderen. Zo wordt sedert 1 januari 1993 aan de adoptant een adoptiepremie toegekend ter vervanging van het beperkt recht op kraamgeld. Bovendien zijn de voorwaarden waaronder die premie wordt toegekend, verruimd : de adoptieakte moet niet langer worden opgemaakt binnen een jaar na de adoptie en de premie kan worden betaald, zelfs indien voor dat kind reeds kraamgeld is gestort. Tevens is het recht op kraamgeld onder bepaalde voorwaarden uitgebreid tot onder pleegvoogdij gestelde kinderen.

Bij meerlingen worden sedert 1 april 1995 alle kinderen voor toekenning van het kraamgeld geacht de eerste geboorterang te hebben. Er wordt niet langer gecontroleerd of zij de eerste kinderen van de vader en de moeder zijn : steeds wordt het hoogste kraamgeld uitbetaald.

De jongste jaren is de regelgeving inzake kinderbijslagen ook aangepast aan de bijzondere gevallen van verdwenen kinderen en van tegen hun wil afwezige kinderen over wie geen nieuws is en die waarschijnlijk niet zijn overleden na een catastrofe of een ongeval. In die gevallen kan de *Rijksdienst voor Kinderbijslag voor Werknemers* sedert 1 april 1996 onder bepaalde voorwaarden aan het gezin de kinderbijslag blijven betalen. Dat recht kan worden uitgeoefend gedurende een periode van vijf jaar na de verdwijning. Deze reglementering is ingevoerd met vijf jaar terugwerkende kracht en is ook van toepassing op ambtenaren.

In 1998 zijn tevens bijzondere maatregelen genomen om de afwezigheid van een ouder of echtgenoot te compenseren. Het recht op een bijkomende wezentoelage en dat van de langstlevende echtgenoot zijn in die zin uitgebreid dat aan de voorwaarde op grond waarvan zes maandelijkse toelagen moeten zijn geïnd uit hoofde van de afwezige, voortaan voldaan moet zijn in de loop van de twaalf maanden voorafgaand aan de feitelijke afwezigheid en niet in de loop van de twaalf maanden voorafgaand aan de officiële verklaring van afwezigheid.

In 1998 is met terugwerkende kracht tot 1 januari 1990 een wettelijke grondslag geschapen voor de toekenning van een bijkomende vergoeding voor invaliden aan werkneemsters met zwangerschapsverlof. De vereiste wachttijd van zes maanden kan de periodes van gewone werkonbekwaamheid en de periodes van zwangerschapsverlof omvatten. Tegelijk is aan werkneemsters met zwangerschapsverlof die geen kraamgeld hebben ontvangen, het recht op kinderbijslag en een toeslag toegekend.

B. Diensten en instellingen voor de bewaring van kinderen

1. Op federaal niveau

Tijdens de laatste vijf jaar heeft de *Rijksdienst voor kinderbijslag voor werknemers* actief meegewerkt aan de oprichting en de continuïteit van de diensten en van de infrastructuur inzake kinderbescherming. Het *Fonds voor collectieve uitrustingen en diensten* heeft aan kinderdagverblijven forfaitaire subsidies verleend op grond van het aantal dagen aanwezigheid van kinderen uit werknemersgezinnen (KB 25 september 1974), alsook forfaitaire tegemoetkomingen naar gelang van het aantal dagen dat zieke kinderen uit werknemersgezinnen voor 7 uur 's morgens en na 18 uur 's avonds moesten worden opgevangen (KB 17 juli 1991).

Sedert 1994 financiert het Fonds ook initiatieven op het vlak van buitenschoolse opvang. Het Fonds gebruikt de voor kinderopvang bestemde werkgeversbijdrage van 0,05 % die in het kader van interprofessionele akkoorden wordt toegekend, om initiatieven te financieren die erop zijn gericht kinderen op te vangen teneinde tegemoet te komen aan de behoeften van werkende ouders. Het gaat hier inzonderheid om :

- de buitenschoolse opvang van kinderen van 2,5 tot 12 jaar;
- de opvang van zieke kinderen van 0 tot 12 jaar;
- de flexibele opvang van kinderen van 0 tot 12 jaar;

- de urgentie-opvang van kinderen van 0 tot 3 jaar.

De wijzen van toekenning van deze subsidies zijn het laatst vastgesteld bij koninklijk besluit van 19 augustus 1997 en bij bijzonder reglement van 2 september 1997, dat dit besluit vergezelt.

De Rijksdienst heeft zodoende op autonome wijze of in samenwerking met andere instanties zijn bijdrage geleverd aan de ontwikkeling van opvanginfrastructuren, die aan werkende ouders de mogelijkheid bieden het probleem inzake de opvang van hun kinderen tegen een redelijke prijs op te lossen.

Voor kinderen van militairen van de *Belgische Strijdkrachten in Duitsland* waarborgt het departement Landsverdediging dezelfde basisdienstverlening en activiteiten als op federaal en communautair niveau (onderwijs, gezondheidszorg...). Met het oog op de levenskwaliteit binnen de militaire gemeenschap in Duitsland biedt de *Centrale Dienst voor sociale en culturele actie* de gezinnen een waaier van diensten aan (gezinshulp, sneeuw-, zee- en bosklassen, kinderoppas...).

2. In de Franse Gemeenschap

De *Office de la Naissance et de l'Enfance* heeft steeds ernaar gestreefd om gezinnen gevarieerde en aan hun behoeften aangepaste opvangmogelijkheden te bieden.

Er zijn verschillende partnerschapsregelingen uitgewerkt, onder meer met de gewesten en de federale overheid, teneinde tegemoet te komen aan de specifieke behoeften van ouders die zich in een professioneel reïntegratieproces bevinden of variabele werkuren hebben, alsook om tegemoet te komen aan de behoeften voor buitenschoolse opvang, waarbij wordt gestreefd naar een dienstverlening van hoge kwaliteit waarin het belang van het kind in aanmerking wordt genomen.

De opvangregelingen in de gesubsidieerde en niet-gesubsidieerde sectoren zijn op elkaar afgestemd om een ieder een kinderopvang van hoge kwaliteit te waarborgen (besluit van de Regering van de Franse Gemeenschap dd. 23 september 1994 tot vaststelling van de voorwaarden waaraan onthaalmoeders en directeurs van kindertehuizen moeten voldoen, alsook van de nadere regels van het medisch toezicht, artikel 6, § 13).

3. In de Vlaamse Gemeenschap

-

In § 333 van het eerste rapport is gebruik gemaakt van de term *pleeggezinnen*, die tot verwarring kan leiden. Beter zou zijn te spreken van *opvanggezinnen*. Er moet worden opgemerkt dat kinderopvang niet enkel toegankelijk is voor kinderen van werkende ouders. Ook werklozen kunnen van deze dienstverlening gebruik maken omdat kinderopvang niet uitsluitend mag worden beschouwd als een oplossing voor werkende ouders maar als een dienstverlening op zich voor kinderen (zie cijfers die als bijlage gaan).

De *Kinderopvangcentra* vermeld in § 334 van het eerste rapport zijn vervangen door *Centra voor Kinderzorg en Gezinsondersteuning*.

De regelgeving inzake kinderopvang is in 1997 gewijzigd (zie §§ 330 tot 336 van het eerste rapport). Voor opvang door particulieren is een striktere vorm van controle met talrijke strafbepalingen ingevoerd. Bij de uitwerking van het beleid inzake buitenschoolse opvang is de nadruk gelegd op overleg op lokaal niveau, op bijzondere inspanningen op opvoedkundig vlak, alsook op een verhoging van de leeftijdsgrens tot 12 jaar. *Kind en Gezin* regelt, subsidieert en controleert de opvang, zulks ongeacht de vorm ervan. In het kader van dit toezicht neemt de opvoedkundige kwaliteit van de opvang een centrale plaats in. Beoordelingsinstrumenten gegrond op de ervaring van het kind, worden op permanente wijze ontwikkeld. Het kind is de voornaamste betrokkene, zelfs indien ook met andere personen, zoals de ouders, rekening wordt gehouden.

De minister heeft in 1998 aan de Raad van Bestuur van *Kind en Gezin* een ontwerp van beleidsplan voorgesteld. De nadruk is hierbij onder meer gelegd op drempelverlaging voor kansarme kinderen, op het initiatief van ouderparticipatie en op permanente kwaliteitsverbetering.

4. In de Duitstalige Gemeenschap

De dienst begeleide gastmoeders telt thans 75 erkende thuismoeders die 250 kinderen in de 9 gemeenten van de Gemeenschap opvangen. In de verschillende vormen van collectieve kinderopvang tijdens de vakantie zijn in 1995 en 1996 meer dan 400 kinderen opgevangen. Eind 1994 is in Eupen een kinderdagverblijf geopend met een opvangcapaciteit van 15 plaatsen, die in 1999 wordt uitgebreid tot 18 plaatsen.

V. De levensstandaard artikel 27, § 1 tot 3

A. Op federaal niveau

Artikel 203 van het Burgerlijk Wetboek, waarin de rol van de vader en de moeder is omschreven, is gewijzigd bij de wet van 30 april 1995. Deze wet legt de verplichting op om naar evenredigheid van middelen te zorgen voor de huisvesting, het levensonderhoud, het toezicht, de opvoeding en de opleiding van de kinderen (zie hierboven).

B. In de Franse Gemeenschap

Ter aanvulling van het eerste rapport moet ook melding worden gemaakt van de initiatieven genomen ter ondersteuning van specifieke verenigingen of projecten die erop zijn gericht kansarmen op te leiden, bezig te houden en te begeleiden :

- Jeugdhuizen en -centra, waar in vergader- en ontspanningsruimte is voorzien, waarbij het basisbeginsel erin bestaat naar de behoeften en de vragen van de jongere te luisteren zodat daarop kan worden geantwoord op een wijze die participatie van de jongere inhoudt;

- De Franse Gemeenschap heeft verscheidene programma's en initiatieven uitgewerkt en ondersteund die erop zijn gericht kansarme kinderen tijdens de schoolvakantie bezig te houden:

- de actie *Eté jeunes*, in het kader waarvan culturele, sportieve, socio-educatieve activiteiten worden georganiseerd voor jongeren van 9 tot 18 jaar uit sociaal-economisch en cultureel zwakke milieus;

- de *contrats programmes d'aide à la création*, waarbij initiatieven van jeugdcentra worden gesteund met het oog op de bevordering van de cultuur als middel om jongeren te integreren;

- de actie *Quartier Libre*, die erop is gericht jongeren te helpen om zich te uiten, zulks als middel om een maatschappelijke breuk tegen te gaan. Dit programma richt zich bij voorrang tot jongeren van 12 tot 20 jaar en heeft vooral betrekking op gemeenten of wijken gelegen in *prioritaire actiezones* of op buurten met een sociale en culturele problematiek;

- recreatieprojecten voorgesteld door jeugdverenigingen met als doel jongeren te helpen om *Citoyens Responsables Actifs et Critiques* te worden.

Naar luid van het decreet van 14 juli 1997 houdende regeling tot bevordering van de gezondheid in de Franse Gemeenschap moet bovendien in het bijzonder rekening worden gehouden met bevolkingsgroepen die zich in een ongunstige maatschappelijke, sanitaire of economische toestand bevinden, alsook met culturele verschillen. De klemtoon ligt op plaatselijke acties die specifiek gericht zijn op die bevolkingsgroepen, in het bijzonder op de kinderen die deel ervan uitmaken.

C. In de Vlaamse Gemeenschap

Het *Vlaams Fonds voor Integratie Kansarmen*, waarvan onder meer sprake in § 370 van het eerste rapport, werd vervangen door het *Sociaal Impulsfonds* (decreet van 14 mei 1996, BS van 1 juni 1996). Het Sociaal Impulsfonds wendt een maximaal aantal middelen aan om de kwaliteit van het leven en van het leefmilieu in de steden en de gemeenten, inzonderheid in de minder begoede wijken ervan, te verbeteren, om de kansarmoede te bestrijden en het welzijn te bevorderen.

Om in aanmerking te komen voor een uitkering van het Fonds gelden drie criteria die rechtstreeks verband houden met de kinder- en jongerenproblematiek :

- het aantal kinderen van 0 tot en met 19 jaar die bij een alleenstaande ouder wonen;

- het aantal jongeren, dat in het kader van de Bijzondere Jeugdbijstand ambulante, semi-ambulante of residentiële zorg ontvangt;

- het aantal geboorten in kansarme gezinnen.

Uit een enquête blijkt dat kinderen de eerste slachtoffers zijn van armoede. Het waarborgen van sociaal-economische rechten voor volwassenen heeft dus rechtstreekse gevolgen voor de rechten van de kinderen. De Vlaamse regelgeving (decreet van 20 december 1996, besluiten van de Vlaamse regering van 16 september 1997) op grond waarvan een ieder in het Vlaamse Gewest recht heeft op een minimale levering van elektriciteit, gas en water, is voor de minderjarigen dan ook van essentieel belang.

Het *Vlaams fonds voor de integratie van kansarmen* (zie hierboven) houdt zich bezig met de toepassing van de aanbevelingen van het algemeen rapport over de armoede van 1994, dat voor de kansarme minderjarigen van uitermate groot belang is.

De Vlaamse Huisvestingsmaatschappij houdt ook specifiek rekening met kinderen door erop aan te dringen dat de slaapkamers akoestisch geïsoleerd worden van de rest van het gebouw teneinde nachtelijk slaapcomfort te waarborgen. Tevens wordt de nadruk gelegd op het belang van een akoestische isolatie tussen de woningen. Bovendien moeten balkon- en

trapleuningen een maximale veiligheid bieden voor kinderen. Wat de veiligheid betreft, moeten sociale woningen op doordachte wijze in de leefomgeving zijn geïntegreerd (scholen, kinderdagverblijven, winkels, diensten).

Voor de verhuur van een sociale woning gelden bepaalde voorrangregels, waarbij indien mogelijk rekening wordt gehouden met nieuwe «gezinsstructuren». Wanneer bijvoorbeeld de ouders hun kinderen in co-ouderschap opvoeden, wordt voor beide ouders rekening gehouden met het aantal personen dat in aanmerking komt voor de vaststelling van de rationele bezetting. Dit beginsel geldt ook voor kinderen die afwisselend bij beide ouders wonen, zoals kinderen die enkel tijdens het weekeinde bij hun ouders verblijven.

Om maatschappelijke redenen kan een minderjarige volgens een bepaalde procedure ook een sociale woning huren.

D. In de Duitstalige Gemeenschap

Sedert de goedkeuring van het decreet van 9 mei 1994 op de woningen voor noodopvang heeft de regering 56 woningen erkend die begin 1998 huisvesting boden aan 144 mensen (kinderen inbegrepen) en waarvan de huurprijs aangepast was aan het lage inkomen van deze gezinnen. Het ministerie van de Gemeenschap heeft de aankoop, de renovatie en de huurprijs van deze woningen bestemd voor gezinnen met lage inkomens gesubsidieerd.

Er is een werkgroep ter voorbereiding van een sociaal rapport (vergelijkbaar met het rapport over de armoede) opgericht die ermee wordt belast gegevens te verzamelen omtrent de maatschappelijke toestand in de Duitstalige Gemeenschap en die ook advies moet uitbrengen over maatschappelijke kwesties. Deze werkgroep heeft zich in 1997 en 1998 vooral bezig gehouden met de toestand van eenoudergezinnen. Thans wordt hierover een enquête verricht.

Zevende deel

OPVOEDING, VRIJE TIJD, CULTURELE ACTIVITEITEN

I. Opvoeding, daaronder begrepen opleiding en beroepskeuze - Artikel 28

A. In de Franse Gemeenschap

De doelstellingen van het onderwijs zijn duidelijk omschreven in het decreet van 24 juli 1997 houdende vaststelling van de prioritaire taken van het onderwijs.

1. Gelijkheid van alle kinderen op school

De Franse Gemeenschap verbiedt en veroordeelt alle maatregelen die kunnen leiden tot het ontstaan van een hiërarchie tussen schoolinrichtingen of tussen vormen van onderwijs (art. 10 van het decreet). Zij streeft ernaar meisjes en jongens dezelfde toegang te verschaffen tot alle opleidingen.

2. Kosteloosheid (art. 100 van het decreet)

De leerplicht, tenminste in deeltijds verband, bestaat tot de leeftijd van 18 jaar. Tijdens de duur van de leerplicht is het onderwijs voor alle Belgische en niet-Belgische kinderen kosteloos.

De toegestane kosten tijdens de schooljaren worden vastgesteld bij het decreet van 24 juli 1997 dat de prioritaire taken bepaalt van het basisonderwijs en van het secundair onderwijs en de structuren organiseert die het mogelijk maken ze uit te voeren. Niet-betaling van deze kosten kan geen aanleiding geven tot weigering van een inschrijving of tot uitsluiting.

Om aan iedereen toegang te verschaffen tot het hoger onderwijs kunnen studiekredieten ontvangen in het kader van het algemeen secundair of technisch onderwijs in het hoger onderwijs gevaloriseerd worden (art. 33 van het decreet).

Verscheidene maatregelen van het decreet houdende vaststelling van de onderwijstaken hebben betrekking op de verbetering van de kwaliteit van het schoolsysteem en zijn erop gericht het aantal jongeren dat vroegtijdig de school verlaat, drastisch te verlagen. Het gaat hierbij om maatregelen die ertoe strekken de regels van het opvoedkundig systeem te verduidelijken, de leerplicht te doen naleven en doubleren te beperken (onder meer om het aantal leerlingen te verminderen dat de leeftijd heeft bereikt waarop zij niet langer leerplichtig zijn zonder het hele leerprogramma te hebben doorlopen).

3. Toegang tot het onderwijs

Alle scholen zijn gemengd. Zij zijn zonder enige vorm van discriminatie toegankelijk voor alle jongens en meisjes, die alle opleidingen kunnen volgen.

Teneinde tegemoet te komen aan de educatieve behoeften van gehandicapte kinderen die geen gewoon onderwijs kunnen volgen, wordt in het kleuter- en basisonderwijs, alsook in het secundair onderwijs voorzien in buitengewoon onderwijs (wet van 6 juli 1970).

De onderwijssector werkt samen met de psycho-medisch-sociale centra op het stuk van de begeleiding van leerlingen. Die centra zorgen voor de psychologische, psycho-pedagogische, medische en maatschappelijke begeleiding van de leerlingen.

4. Hulp aan kansarme kinderen

Deze hulp komt in verschillende vormen tot uiting :

- In het decreet van 30 juni 1998 dat erop gericht is alle leerlingen gelijke kansen op sociale emancipatie te geven, inzonderheid door de invoering van maatregelen voor positieve discriminatie (waarvan de tekst als bijlage gaat), wordt een onderscheid gemaakt tussen prioritaire instellingen en vestigingen op grond van hoofdzakelijk sociaal-economische criteria zoals woonomstandigheden, gezinsinkomen, het aantal werklozen en het aantal gezinnen met een bestaansminimum. Het immigratiecriterium wordt slechts in aanmerking genomen tot staving van de vorige criteria. Aan de prioritaire scholen worden bijkomende personele en materiële middelen toegekend, niet alleen om de personeelsformatie uit te breiden en te kunnen beschikken over

ombudsmannen en maatschappelijk werkers, alsook te kunnen voorzien in taalaanpassingsklassen en het aantal leerlingen per klas te kunnen verkleinen, maar ook om materiaal aan te kopen met het oog op de verbetering van de leefomgeving, om bibliotheken op te richten en aan te vullen en leerlingen de mogelijkheid te bieden aan culturele en sportieve activiteiten deel te nemen;

- In het basisonderwijs bestaan hulpprogramma's gericht op het aanleren van het Frans als eerste vreemde taal;

- In het secundair onderwijs worden in kansarme buurten projecten uitgevoerd die gericht zijn op de verbetering van de relatie tussen onderwijswereld, ouders en wijk;

- De interculturele pedagogiek moet worden bevorderd om op school en in klassen te kunnen omgaan met de culturele verschillen.

De regering van de Franse Gemeenschap heeft ook partnerschapsakkoorden gesloten met Griekenland, Italië, Marokko, Portugal en Turkije waardoor scholen die dit wensen, kunnen beschikken over leerkrachten uit die landen (*Programme langues et cultures d'origine L.C.O.*).

- Om het afhaken op school tegen te gaan en het beginsel van het *recht van het kind op onderwijs* beter toe te passen, is een systeem van steekkaarten met streepjescode ingevoerd. De inspecteur verwijst leerlingen uit het basisonderwijs die een aantal dagen ongerechtvaardigd afwezig zijn, dan ook door naar de adviseur voor jeugdbijstand (art. 107 van het decreet van 24 juli 1997). In het secundair onderwijs verwijst het inrichtingshoofd minderjarige leerlingen die meer dan twintig halve dagen ongerechtvaardigd afwezig zijn, door naar de adviseur voor jeugdbijstand (artikelen 84 en 92 van het decreet van 24 juli 1997) en naar het psycho-medisch-sociaal centrum van de school;

- Sedert 1995 is bij de administratie een 'pilot-cel' voor het verplicht onderwijs opgericht. Op bepaalde tijdstippen tijdens de schoolloopbaan gaat zij over tot externe evaluaties van de kennisverwerving van leerlingen. Hierdoor kunnen leerkrachten het kennisniveau van de leerlingen meten en hun lessen op grond daarvan aanpassen (art. 55, 61, 72, 73 van het decreet).

5. Kinderen van wie de ouders illegaal op het grondgebied verblijven

De minderjarige leerling die illegaal op het grondgebied verblijft, kan in aanmerking worden genomen voor de berekening van het aantal personeelsleden en de subsidies op voorwaarde dat hij ten minste 4 maanden lang regelmatig een onderwijsinstelling heeft bezocht (art. 41 decreet 30/06/1998).

6. Beroep tegen weigeringen van inschrijving en tuchtmaatregelen

Het decreet van 24 juli 1997 voorziet in een begeleidingscomité voor leerlingen van wie de inschrijving in een school wordt geweigerd. Ook wordt de procedure bepaald die moet worden gevolgd in geval van uitsluiting uit een schoolinrichting. Die procedure, op grond waarvan de leerling moet worden gehoord, voorziet in de mogelijkheid tot beroep tegen de beslissing tot uitsluiting. Het decreet voorziet tevens in een hulp opdat de uitgesloten leerling opnieuw kan worden ingeschreven in een andere schoolinrichting.

7. Beroep tegen beslissingen om een leerling niet te laten slagen

Er wordt voorzien in een interne bemiddelingsprocedure bij geschillen in verband met beslissingen om een leerling niet te laten slagen of te laten slagen onder voorbehoud.

Wanneer de interne proceduremiddelen uitgeput zijn, kan bij de raad van beroep beroep worden ingesteld.

8. Internationale samenwerking inzake onderwijs

Leden van de Franse Gemeenschap nemen als onderwijsdeskundigen deel aan de werkzaamheden van de UNO, de UNESCO, de Raad van Europa...

De Gemeenschap speelt ook een zeer actieve rol in de *CONFEMEN*, te weten de *Conférence des Ministres de l'éducation ayant le français en partage*, waarvan 35 landen lid zijn en die drie essentiële opdrachten heeft :

- informatie-uitwisseling over de ontwikkeling van de onderwijssystemen, alsook over de lopende hervormingen;
- reflectie omtrent materies van gemeenschappelijk belang met het oog op het voeren van gezamenlijke acties;
- overleg tussen ministers en deskundigen teneinde gemeenschappelijke standpunten uit te werken en aanbevelingen te formuleren ter ondersteuning van het regionaal en internationaal beleid inzake onderwijs en opleiding.

9. Voorlichting

Het decreet voorziet in een reeks maatregelen om informatie over hoger onderwijs toegankelijk te maken voor alle leerlingen en om hen te helpen bij hun studiekeuze (art. 23, 32, 49, 59, 60).

In de culturele sector steunt de Franse Gemeenschap de activiteiten van de informatiecentra voor de jeugd, die een groot nut kunnen bewijzen omdat zij jongeren toegang verlenen tot informatie omtrent een groot aantal onderwerpen die hen aanbelangen zoals studies, voorlichting op het stuk van de beroepskeuze, hun rechten, werkloosheid, voortgezette opleiding ...

10. Actieve participatie van leerlingen

Op grond van voornoemd decreet wordt aan leerlingen uit het secundair onderwijs (en onder bepaalde voorwaarden uit het basisonderwijs) een belangrijker rol toevertrouwd in het leven op school door erin te voorzien dat zij deel uitmaken van de participatieraad die in elke school moet worden opgericht.

B. In de Vlaamse Gemeenschap

Zie commentaar bij artikel 2 (derde deel, I, en de cijfers die als bijlage gaan)

1. Inschrijving

In de Vlaamse Gemeenschap kan het officieel onderwijs slechts leerlingen weigeren wanneer zij de toelatingsvoorwaarden niet vervullen (leeftijd, getuigschrift basisonderwijs dat toegang

verleent tot het secundair onderwijs ...). Dit onderwijs wordt als een overheidsdienst beschouwd en moet bijgevolg voor alle gebruikers toegankelijk zijn.

Het schoolbestuur van het gesubsidieerd vrij onderwijs kan om andere redenen een inschrijving weigeren (bijvoorbeeld wanneer de ouders zich niet akkoord verklaren met het schoolreglement en weigeren dit te ondertekenen). Sedert het decreet basisonderwijs van 1997 wordt dit recht van een vrije onderwijsinstelling aan bepaalde regels onderworpen. Zo moet elke weigering schriftelijk en met redenen omkleed binnen vier kalenderdagen aan de ouders worden meegedeeld en kunnen leerlingen niet worden geweigerd op grond van criteria die onbetamelijk zijn en waardoor de menselijke waardigheid in het gedrang komt.

Kinderen die illegaal in het land verblijven hebben ook recht op onderwijs. De ministeriële circulaire van 10 november 1983 is in september 1994 aangevuld. Thans moeten ook personen die hun identiteit niet kunnen bewijzen, tot een school worden toegelaten. Er moet evenwel worden opgemerkt dat het recht op onderwijs geen waarborg inhoudt voor het verkrijgen van een verblijfsvergunning.

In de sector van de bijzondere jeugdzorg lopen thans preventieprojecten met het oog op het waarborgen van het recht op onderwijs : *Buitengezet op school* in Antwerpen en een huiswerkproject in Leuven.

2. Zieke kinderen

Langdurig zieke kinderen die hierdoor onmogelijk onderwijs op school kunnen volgen, hebben ook recht op onderwijs. In een aantal ziekenhuizen zijn klassen ingericht waar zieke kinderen de lessen kunnen volgen. Artikel 34 van het decreet basisonderwijs bepaalt dat scholen verplicht zijn inhaallessen te geven aan zieke kinderen die langdurig thuis zijn gebleven.

3. Leerplicht

De Vlaamse Gemeenschap is een project gestart inzake leerplichtcontrole voor de schooljaren 1996-97, 1997-98 en 1998-99. De problematiek inzake absenteïsme komt in vier domeinen tot uiting :

- niet alle leerplichtige kinderen zijn bij het begin van het schooljaar in een school ingeschreven;
- tijdens het schooljaar komt schoolverzuim voor;
- kinderen die tijdens het schooljaar van school veranderen, gaan niet allemaal naar een andere school;
- ten slotte is er het probleem van uitsluiting : leerlingen die op een school worden buitengezet, vinden moeilijk een andere school die hen aanvaardt.

Op grond van de bevindingen in het kader van dit project wordt een nieuwe regelgeving voor alle secundaire scholen in Vlaanderen uitgewerkt.

Het nieuwe decreet betreffende de centra voor leerlingenbegeleiding voorziet in de uitbreiding van de taak van de scholen inzake leerplicht. Via leerplichtcontrole kunnen leerlingen met problemen tijdig worden opgespoord en in hun schoolloopbaan begeleid, zodat het aantal zittenblijvers kan worden verminderd. Een gemengde deskundigencommissie met leden uit het onderwijs en uit gemeenschapsorganen voor bijzondere jeugdzorg werkt thans aan een regelgeving inzake leerplicht voor geplaatste jongeren teneinde hun schoolloopbaan maximaal te vrijwaren. In dit verband vormt de samenwerking met de centra voor leerlingenbegeleiding een belangrijk element.

Projecten betreffende vormingswerk op school en integratie in de arbeidsmarkt die zijn uitgewerkt in het kader van het Vlaams Fonds voor Integratie Kansarmen, dat is overgeheveld naar het Sociaal Impulsfonds, voorzien in maatregelen ter bevordering van het regelmatig schoolbezoek en tot vermindering van het aantal vroegtijdige schoolverlaters (zie hierboven).

C. In de Duitstalige Gemeenschap

De doelstellingen op het stuk van het onderwijs zijn vastgesteld in het decreet van de Duitstalige Gemeenschap betreffende de opdrachten toevertrouwd aan de inrichtende machten en aan het schoolpersoneel en houdende het algemeen pedagogisch en organisatorisch reglement voor het gewoon basisonderwijs en voor het secundair onderwijs dat de Raad van de Gemeenschap op 31 augustus 1998 heeft goedgekeurd.

De maatschappij vertrouwt een opdracht toe aan de inrichtende machten, aan de scholen en aan de actoren op het stuk van de schoolopleiding.

De maatschappij verplicht de scholen onderwijs te verstrekken

- dat rekening houdt met de maatschappelijk en culturele achtergrond van de leerlingen en gelijke kansen bevordert. De school moet zonder uitzondering vrij toegankelijk zijn voor alle jongens en meisjes;
- dat ertoe bijdraagt respect en verantwoordelijkheid op te brengen voor de medemens en voor het leefmilieu. De school brengt de leerlingen een wereldbeschouwing bij en bevordert de Europese gedachte en de meertaligheid;
- dat bij alle leerlingen het gevoel voor het algemeen welzijn en voor het elementaire democratische gedachtegoed ontwikkelt, dat de leerlingen erop voorbereidt een actieve en creatieve rol te spelen in het maatschappelijke en professionele leven;
- dat kennis overbrengt, dat bekwaamheden en vaardigheden ontwikkelt, dat de leerlingen ertoe aanzet belangstelling te hebben voor cultuur en wetenschap en eerbied te hebben voor de godsdienstige en ideologische overtuigingen van anderen;
- dat alle leerlingen een zo groot mogelijk aantal bekwaamheden aanleert.

Elke inrichtende macht heeft volgende opdrachten (art. 16-19) :

- uitwerken van een eigen educatief project voor haar scholen, dat verenigbaar moet zijn met de doelstellingen van de maatschappij;
- uitwerken van activiteitenprogramma's voor haar kleuterscholen en van studieprogramma's voor haar lagere en secundaire scholen, die de elementaire bekwaamheden omschreven in het decreet van de Raad van de Duitstalige Gemeenschap moeten bevatten;
- vrij opstellen van didactische beginselen en van behoorlijke pedagogische methoden voor haar scholen, zulks op voorstel van de pedagogische raad, die is samengesteld uit leerkrachten die in elke onderwijsinrichting op democratische wijze zijn verkozen.

Op advies van de pedagogische raad bepaalt elke school haar eigen pedagogisch profiel (art. 20), dat verenigbaar moet zijn met de doelstellingen van de maatschappij en met het educatief project van haar inrichtende macht. Dit laatste project omvat onder meer de volgende punten :

- het concept en de structuur van de pedagogiek;
- de wijze waarop de ontwikkeling van de leerling wordt geëvalueerd;
- ondersteunings- en inhaalmaatregelen voor leerlingen met moeilijkheden en integratiemaatregelen voor gehandicapte leerlingen die voltijds of deeltijds gewoon onderwijs volgen;
- maatregelen inzake beroep tegen bestuurlijke of tuchtrechtelijke beslissingen van de klassenraad of van de directie. Er wordt voorzien in een raad van beroep om te beslissen of de wets- en verordeningsbepalingen al dan niet in acht zijn genomen (art. 38);
- de wijze waarop leerlingen en ouders bij het schoolleven worden betrokken.

Voorts voorziet het ontwerp van decreet in de voornaamste regelgevingen op het stuk van de rechten van de leerlingen :

- vrije keuze van de leerling, van zijn ouders of van zijn voogd tussen het vrij onderwijs, het gesubsidieerd officieel onderwijs of het door de Duitstalige Gemeenschap georganiseerd onderwijs (art. 24);
- kosteloosheid van het onderwijs (georganiseerd of gesubsidieerd door de Duitstalige Gemeenschap) voor alle Belgische en niet-Belgische kinderen tijdens de leerplicht. Een decreet bepaalt de kosten voor diensten en voor didactische en pedagogische middelen die tijdens de leerplicht zijn toegestaan (art. 32);
- regelmatige interne en externe evaluatie van elke school;
- recht van informatie van de leerling, van zijn ouders of van zijn voogd omtrent alle aangelegenheden die hem aanbelangen, daaronder begrepen het recht te worden bijgestaan in geval van moeilijkheden (art. 36);
- recht van de leerling op normatieve en opvoedkundige toetsing van zijn bekwaamheden (art. 76-82).

II. Doelstellingen van de opvoeding - Artikel 29

A. In de Franse Gemeenschap

1. Opvoeding op het stuk van de mensenrechten

De doelstellingen van het onderwijs zijn duidelijk omschreven in het decreet van 24 juli 1997 :

«De Franse Gemeenschap, voor het onderwijs dat ze organiseert en elke inrichtende macht voor het gesubsidieerd onderwijs, streven tegelijkertijd en zonder hiërarchie de volgende doelstellingen na :

- het zelfvertrouwen en de ontwikkeling van de persoon van elk van de leerlingen bevorderen;
- alle leerlingen ertoe brengen wetenschap en competenties te verwerven die ze in staat stellen gedurende hun hele leven te leren en een actieve plaats in te nemen in het economisch, sociaal en cultureel leven;
- alle leerlingen erop voorbereiden verantwoordelijke burgers te zijn, die in staat zijn mee te werken aan de ontwikkeling van een democratische, solidaire gemeenschap die pluralistisch is en openstaat voor andere culturen;
- aan alle leerlingen gelijke kansen garanderen op een sociale emancipatie (art. 6)».

In 1994 heeft de minister van Onderwijs de cel «*Démocratie ou Barbarie*» opgericht, een interdisciplinair en netoverschrijdend team belast met de coördinatie van de aangelegenheden die betrekking hebben op de «*enseignement à la citoyenneté*». Zij bereidt een dossier over mensenrechten voor, alsook een verzameling van officiële teksten betreffende hetzelfde onderwerp in boekvorm en in de vorm van een computerdatabank en verscheidene dossiers over mensenrechten en democratie. Via deze coördinatie op pedagogisch vlak zijn tevens verschillende activiteiten rond dezelfde thema's op touw gezet («*Rencontres du 8 mai*», *Itinéraire des Droits de l'homme New-York, Strasbourg, Genève...*).

2. Eerbied voor de ouders, voor culturele waarden ...

In voornoemd decreet, inzonderheid in de artikelen 8 en 9, wordt de klemtoon gelegd op het respect van ieders persoonlijkheid en overtuigingen, op het doorgeven van het cultureel erfgoed in alle opzichten, op de ontdekking van andere culturen en op het instandhouden van de herinnering aan feiten uit het verleden.

Hierbij kan worden verwezen naar de lessen zedenleer en godsdienst (art. 8, negende en tiende lid en art. 9, zevende en achtste lid), alsook naar andere programma's zoals de lessen geschiedenis waardoor de leerling kan openstaan voor verschillende culturen en die hem moet helpen verdraagzaam en onbevooroordeeld te worden en stereotype beelden weg te werken.

Er is een *cellule de pédagogie interculturelle* opgericht en er wordt gezorgd voor opvoeding op het stuk van het leefmilieu (art. 16, derde lid).

Het project van de inrichting moet de mogelijkheid bieden deze educatieve en pedagogische doelstellingen te bereiken.

3. Lerarenopleiding

Op het stuk van de voortgezette opleiding van leerkrachten in de Franse Gemeenschap bestaat een vrijblijvend, gediversifieerd aanbod. Vroeger kwam het initiatief voornamelijk van de inspectie die in het kader van de normale beroepsuitoefening pedagogische studiedagen en residentiële stages organiseerde. Naast deze opleiding heeft elk net opleidingscentra ingericht (zie de decreten van 24 december 1990 en van 16 juli 1993).

4. Studieprogramma en -materiaal

Naar luid van artikel 9 van het decreet moet de definitie van de studieprogramma's en van de onderwijsprojecten aan de voorgeschreven algemene doelstellingen en diverse opties aangepast worden. Voorts wordt voorzien in de oprichting van een *Commission des Programmes*, in de invoering van gestandaardiseerde evaluatietesten die overeenstemmen met de te ontwikkelen kennis en bekwaamheid, alsook in de terbeschikkingstelling van pedagogische hulpmiddelen aan de diverse inrichtende machten.

B. In de Vlaamse Gemeenschap

In de Vlaamse Gemeenschap wordt thans werk gemaakt van de eindtermen en van de ontwikkelingsdoelen. Deze doelen zijn reeds vastgesteld voor het basisonderwijs en voor de eerste graad van het secundair onderwijs. Thans worden de doelstellingen voor de tweede en derde graad van het secundair onderwijs uitgewerkt.

Het begrip eindtermen past in het kader van een nieuwe aanpak inzake kwaliteitscontrole van het onderwijs waarbij wordt uitgegaan van een autonoom onderwijspersoneel.

Over het algemeen gaat het om minimumdoelstellingen op het vlak van kennis, inzicht, vaardigheden en attitudes die leerlingen moeten verwerven. Onderwijs inzake de rechten van het kind is hier een van de vereisten. Leerlingen moeten het belang kunnen illustreren van de fundamentele Rechten van de Mens en de Rechten van het Kind. In de eerste graad van het secundair onderwijs wordt de nadruk gelegd op sociale vaardigheden en op het opvoeden tot burgerzin. De scholen mogen vrij hun middelen kiezen om dit doel te bereiken.

De problematiek van het gemengd onderwijs wordt minder actueel. Er komen hoe langer hoe meer gemengde scholen in het vrij onderwijs en de scholen uit het gesubsidieerd officieel (provinciaal, stedelijk of gemeentelijk) onderwijs die nog niet zijn overgeschakeld, hebben overeenkomstig het nieuwe decreet basisonderwijs nog tot 1 september 2000 de tijd om zich om te vormen tot een gemengde school.

De Vlaamse musea hebben voorts ook een opvoedkundige rol te spelen ten aanzien van kinderen. De *Natuur-, Milieu- en Educatieve centra* van de Vlaamse Gemeenschap ontwikkelen een milieubewust gedrag door middel van educatieve activiteiten zoals de kinderprojecten *milieuboot* en «groene school». Het milieubeleidsplan van de Vlaamse regering van 8 juli 1997 omvat ook acties en initiatieven in verband met kindereducatie.

De *Vlaamse stichting Verkeerskunde* heeft een didactische methode uitgewerkt die aangepast is aan jongeren en die hen hun rechten en plichten als weggebruiker aanleert, alsook defensief rijgedrag en een verstandige keuze van een vervoermiddel.

III. Vrije tijd, recreatieve en culturele bezigheden - artikel 31

A. In de Franse Gemeenschap

Sedert 1996 voert de regering van de Franse Gemeenschap de actie *Quartier Libre*. Dit initiatief zet de jongerenverenigingen gelegen in prioritaire actiezones ertoe aan tijdens ten minste een jaar als partners samen te werken teneinde een kwalitatief afgewerkt cultureel product voor te leggen. De synergie tussen de verschillende culturele sectoren wordt door deze partnerschappen bevorderd. Elk ingediend project moet beschikken over een projectleider, een vereniging of persoon die inzake culturele expressie deskundigheid waarborgt, alsmede een persoon belast met de verspreiding ervan.

Bovendien steunt de regering van de Franse Gemeenschap sedert enkele jaren de *ASBL Carte Jeunes*, die over het algemeen belast is met de tenuitvoerlegging van het protocol van Lissabon en van het Handvest van Brussel op het grondgebied van de Franse Gemeenschap en in het bijzonder met de volgende taken :

- in samenwerking met de promotoren van culturele activiteiten, activiteiten op regionaal vlak ontwikkelen met het oog op een betere verspreiding van de Carte Jeunes;
- alle beschikbare middelen inzetten om de voordelen van de Carte Jeunes op cultureel vlak te vermeerderen;
- bijdragen aan de organisatie van activiteiten die erop zijn gericht de maatschappelijke uitsluiting van jongeren te bestrijden, aan de bevordering van hun bekwaamheid om volwaardige burgers te worden, aan de ontwikkeling van hun participatie aan het culturele leven en van hun mobiliteit door uitwisselingsprogramma's van de Franse Gemeenschap te ondersteunen.

Op parascolair vlak voert de Franse Gemeenschapscommissie een beleid inzake culturele en artistieke activiteiten in de scholen (de actie «Culture-Education»). Zij steunt tevens schoolsportfederaties en projecten om kansarme jongeren via de sport te integreren. Op pleinen, in parken en op straat worden voor jongeren basketbal-, volleybal- en voetbalcompetities georganiseerd.

De Commissie ondersteunt financieel kindertehuizen, jeugdopvangcentra en jeugdbewegingen. Zij ontwikkelt activiteiten die haar eigen zijn zoals de coördinatie van straathoekwerkprojecten door de vereniging «Atout-Projet». Zij steunt tevens voorstellingen van «Théâtre et Chansons» voor de jeugd aan de hand van de «Tournées Art et Vie» en voorstellingen op school.

B. In de Vlaamse Gemeenschap

Sedert 1993 voert het *Commissariaat-generaal voor de Bevordering van de Lichamelijke Ontwikkeling, de Sport en de Openluchtrecreatie (BLOSO)*, een Vlaamse instelling van openbaar nut, een actieve promotiecampagne rond sport bij jongeren. Met deze campagne tracht het Bloso jongeren ertoe aan te zetten aan sport te doen en een stimulans te geven voor jonge supporters om regelmatig en permanent aan sport te doen door zich bij een

sportclub aan te sluiten. De campagne richt zich voornamelijk op de doelgroep jongeren tussen 12 en 18 jaar, want het grootste percentage afhakers hoort thuis in deze leeftijdscategorie. Alle sportinstanties (sportfederaties, gemeentelijke en provinciale sportcentra) voeren ook een actief sportbeleid voor jongeren.

De doelstellingen en de opdrachten van de *Stichting Vlaamse Schoolsport* zijn sedert 1 januari 1994 vastgesteld in het decreet van 1 december 1993 houdende de erkenning en de subsidiëring van de Stichting voor de Vlaamse Schoolsport, verschenen in het BS van 22 januari 1994. Het gaat hierbij om het volgende :

- initiatieven ter bevordering van de schoolsport nemen, stimuleren en ontwikkelen;
- sportieve activiteiten aanbieden;
- de samenwerking bevorderen met alle organisaties die voornoemde doelstellingen op lokaal, provinciaal, gewestelijk, nationaal en internationaal vlak nastreven.

Sportverenigingen moeten de leeftijdsgrenzen voor sportbeoefenaars naleven en doen naleven. Zij moeten ook zorgen voor minimale medische, paramedische en psychologische begeleiding van sportbeoefenaars bij de voorbereiding op en tijdens de deelneming aan sportmanifestaties (decreet van 27 maart 1991 inzake medisch verantwoorde sportbeoefening, BS van 11 juni 1991).

Specifieke maatregelen worden genomen om jonge wielrenners op te leiden en te beschermen tijdens de sportbeoefening (decreet van 19 april 1995 houdende vaststelling van de voorwaarden inzake de opleiding voor de wielersport, BS van 8 juli 1995; besluit van de Vlaamse regering van 26 april 1995 houdende de voorwaarden voor deelneming aan wielervedstrijden en wielervedproeven, BS van 29 juli 1995).

In dit verband worden onder meer volgende voorwaarden gesteld :

- de opleiders van wielrenners moeten over de nodige pedagogische en technisch-sportieve beroepsbekwaamheid beschikken;
- opleidingsprogramma;
- de leeftijd vanaf wanneer de opleiding mag worden aangevat, is vastgesteld op 12 jaar, die vanaf wanneer aan wielervedstrijden mag worden deelgenomen, op 15 jaar;
- het maximum aantal wedstrijden per jaar, de maximale afstand, het maximaal verzet per leeftijdscategorie;
- regelmatig een sportmedisch onderzoek ondergaan.

De niet-professionele sportbeoefenaar krijgt fundamentele waarborgen sinds het decreet van 24 juli 1996 tot vaststelling van het statuut van de niet-professionele sportbeoefenaar (BS van 12 september 1997). Hij heeft het recht de overeenkomst tussen hem en zijn sportvereniging jaarlijks te beëindigen en kan zich ook vrij aansluiten bij een andere sportvereniging. Bij de beëindiging van de overeenkomst kan de sportvereniging geen vergoeding, onder welke vorm of benaming dan ook, vorderen. Dit decreet regelt de transfers van jongeren in de Vlaamse Gemeenschap en laat aan de jonge sportbeoefenaar op dit stuk de volledige vrijheid. Levenslange aansluiting bij een sportclub of «verkoop» van jonge getalenteerde sportbeoefenaars zijn verboden.

Hierbij kan tevens worden verwezen naar de toelichting bij artikel 17 (zie hiervoren, vierde deel, IV).

Achtste deel

BIJZONDERE MAATREGELEN VOOR DE BESCHERMING VAN DE JEUGD

I. Kinderen in een noodsituatie

A. Kinderen met een vluchtelingenstatus (artikel 22)

Op het federaal niveau

Aangezien de wet van 15 december 1980 in geen enkele bijzondere bepaling met betrekking tot minderjarige asielzoekers voorziet, wordt dezelfde rechtspleging toegepast als bij volwassenen.

1. Onderzoeksprocedure

Wanneer een vreemdeling een asielaanvraag in België indient, bepaalt de Dienst Vreemdelingenzaken de Staat die verantwoordelijk is voor de behandeling van dit verzoek, in de zin van de Overeenkomst betreffende de vaststelling van de Staat die verantwoordelijk is voor de behandeling van een asielverzoek dat bij een van de Lid-Staten van de Europese Gemeenschappen wordt ingediend, ondertekend te Dublin op 15 juni 1990.

Wanneer de ouders van het kind in België reeds een asielaanvraag hebben ingediend, neemt de Belgische overheid in principe de verantwoordelijkheid op zich voor de aanvraag van het kind. In eerste aanleg gaat de Dienst Vreemdelingenzaken na of het verzoek ontvankelijk is, in hoger beroep het Commissariaat-generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen. Bij het onderzoek van de ontvankelijkheid wordt nagegaan of de vreemdeling als kandidaat-vluchteling het grondgebied kan betreden of voorlopig in België kan verblijven, in afwachting van de beslissing ten gronde van het Commissariaat-generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen. Tegen de beslissing houdende niet-ontvankelijkheid van de Dienst Vreemdelingenzaken kan een dringend beroep met schorsende kracht worden ingesteld bij het Commissariaat-generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen.

Wanneer de Dienst Vreemdelingenzaken de asielaanvraag ontvankelijk verklaart of wanneer het Commissariaat-generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen de door hem genomen beslissing houdende niet-ontvankelijkheid vernietigt, mag de vreemdeling het grondgebied betreden of in België verblijven en begint de fase waarin de gegrondheid van de asielaanvraag onderzocht wordt.

Dit onderzoek behoort tot de bevoegdheid van het Commissariaat-generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen. De in dit verband genomen beslissing is vatbaar voor beroep bij de Vaste Beroepscommissie voor Vluchtelingen.

Bij de Raad van State kan bovendien met betrekking tot alle definitieve beslissingen een vordering tot nietigverklaring, alsook een vordering tot schorsing van de maatregel worden ingesteld (behalve inzake beslissingen van de Vaste Beroepscommissie voor Vluchtelingen).

De asielaanvraag wordt behandeld overeenkomstig de bepalingen van het Verdrag van Genève betreffende de status van vluchtelingen van 28 juli 1951 (goedgekeurd bij de wet van 26 juni 1953), van het Europees Verdrag tot Bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden van 4 november 1950 (goedgekeurd bij de wet van 13 mei 1955), van het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten van 19 december 1966 (goedgekeurd bij de wet van 15 mei 1981), en met betrekking tot minderjarigen, van het Verdrag inzake de Rechten van het Kind van 20 november 1989 (goedgekeurd bij de wet van 25 november 1991).

2. Maatregelen

In het vorige rapport zijn de maatregelen ten aanzien van minderjarigen behandeld (blz.104, § 406), doch op bepaalde specifieke kenmerken kan de nadruk worden gelegd :

- Verhoor van de minderjarige asielzoeker

Er moet een onderscheid worden gemaakt tussen de asielprocedure bij de Dienst Vreemdelingenzaken en die bij het Commissariaat-generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen (CGVS).

Behalve in uitzonderlijke omstandigheden worden kinderen die samen met hun ouders asiel aanvragen, bij de Dienst Vreemdelingenzaken slechts gehoord vanaf de leeftijd van 16 jaar. Kinderen die zich bij hun asielzoekende ouders voegen, worden in beperkte mate verhoord omtrent de echtheid van de aangevoerde familiebanden, alsook over de gebeurtenissen die hebben plaatsgevonden sedert het vertrek van de ouders uit hun land van herkomst.

Bij het Commissariaat-generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen worden kinderen die in eigen naam een asielaanvraag indienen en oud genoeg zijn om zich uit te drukken (vanaf 6-8 jaar), persoonlijk en zo mogelijk alleen verhoord, desnoods met de hulp van een tolk. Indien zij te jong zijn, kan hun standpunt worden afgeleid uit de verklaringen van de volwassene die hen begeleidt. Kinderen van wie de ouders een asielaanvraag hebben ingediend, worden daarentegen slechts verhoord ingeval zulks noodzakelijk is.

Niet-begeleide minderjarigen die oud genoeg zijn om zich uit te drukken, worden persoonlijk verhoord, zowel door de Dienst Vreemdelingenzaken als door het CGVS. Zoniet worden nadere inlichtingen gevraagd aan de personen die voor hen zorg dragen.

- Eerbiediging van de wil van het kind

Wanneer het asielzoekende kind door een andere persoon dan zijn ouders wordt vergezeld, gaat de Dienst Vreemdelingenzaken ter voorkoming van mensenhandel de status van deze persoon alsook de eventuele toestemming van de ouders na. Hierbij wordt ook de wil van het kind onderzocht.

Naar luid van de richtlijnen van het CGVS moet indien mogelijk de wil van het kind en van diens ouders ondubbelzinnig worden vastgesteld wanneer het kind niet begeleid is door beide ouders.

- Behandeling van de asielaanvraag

De asielaanvraag van een kind dat is vergezeld door zijn ouders of zich in België bij laatstgenoemden heeft gevoegd, wordt samen met die van de ouders behandeld.

- Begeleiding van minderjarige asielzoekers

In bepaalde gevallen bestaat geen enkele duidelijke regelgeving met betrekking tot de voogdij van niet-begeleide minderjarige asielzoekers zodat de verdediging van hun belangen niet is gewaarborgd. De wetgever heeft de openbare centra voor maatschappelijk welzijn daarom terzake belast met een opdracht, die in de praktijk evenwel meestal niet wordt uitgevoerd.

- Controle van de hoedanigheid van de minderjarige

Het is niet altijd even gemakkelijk om na te gaan of een jonge buitenlander minderjarig of meerderjarig is. De documenten van kinderen van vreemde herkomst komen niet altijd overeen met de realiteit en meerderjarigen worden soms ten onrechte als minderjarigen verklaard. Bij jonge buitenlanders zonder papieren is de controle nog moeilijker. Er worden niet systematisch medische onderzoeken verricht om de leeftijd van jonge vreemdelingen zo precies mogelijk te bepalen wanneer twijfel bestaat omtrent de afgelegde verklaringen of over de documenten die in hun bezit zijn. Nochtans is dit medisch onderzoek belangrijk voor de behandeling van de asielaanvraag omdat het de ongeoorloofde toepassing van maatregelen en het gebruik van voorzieningen die specifiek gericht zijn op minderjarigen voorkomt en het optreden van de bevoegde instanties vergemakkelijkt wanneer tot uitzetting moet worden overgegaan (zie infra).

- Minderjarige vreemdelingen van wie de aanvraag is afgewezen

Niet-begeleide minderjarige asielzoekers van wie de aanvraag is afgewezen kunnen in beginsel niet worden uitgezet. Bepaalde minderjarigen, voornamelijk tussen 16 en 17 jaar, van wie wordt verondersteld dat zij voldoende «rijp» zijn, worden evenwel op dezelfde wijze als meerderjarige vreemdelingen uit het land gezet.

Er bestaat geen enkele regelgeving met betrekking tot de verblijfsstatus van minderjarigen van wie de aanvraag is afgewezen maar die op het grondgebied worden getolereerd.

3. Opleiding en voorlichting

De Dienst Vreemdelingenzaken en het CGVS hebben ambtenaren gespecialiseerd in de behandeling van asielaanvragen aangewezen om opleiding en voorlichting te geven over de rechten van de minderjarige asielzoeker. Bij beide instanties zorgt een contactambtenaar voor de coördinatie van deze problematiek. Alleen de ambtenaren van het CGVS hebben evenwel een specifieke opleiding ter zake gekregen. Op 28 augustus 1998 zijn twee interne nota's

opgesteld teneinde de wijze waarop voornoemde instanties asielaanvragen ingediend door of in naam van minderjarigen behandelen, te uniformeren.

4. Statistieken

De statistieken inzake het aantal jonge asielzoekers en vluchtelingen gaan als bijlage. Er moet worden opgemerkt dat de Belgische autoriteiten bij twijfel omtrent de minder- of meerderjarigheid van de asielzoeker, een röntgenfoto maken van de hand teneinde de exacte leeftijd van betrokkene vast te stellen. Overigens moet worden vermeld dat veel minderjarigen, die de overheid als niet- vergezeld beschouwt, het Belgisch grondgebied betreden of trachten te betreden in het bijzijn van een persoon die noch een ouder is, noch een persoon die het wettelijk hoederecht over hen heeft.

5. Samenwerking

Op het stuk van de samenwerking heeft de Belgische overheid in september 1996 deelgenomen aan het colloquium over niet-begeleide kinderen georganiseerd door het Hoog Commissariaat voor de vluchtelingen van de Verenigde Naties. In februari 1997 heeft het Hoog Commissariaat voor de Vluchtelingen op grond van de besprekingen tussen de instanties bevoegd voor het asielbeleid van de verschillende landen en de betrokken internationale en niet-gouvernementele organisaties het document *Guidelines on Policies and Procedures in dealing with Unaccompanied Seeking Asylum* opgesteld.

Bovendien heeft de Raad van de Europese Unie op 26 juni 1997 een resolutie goedgekeurd inzake niet-begeleide minderjarige onderdanen van derde landen (PB, 19 juli 1997, nr. C 221) waarvan de tekst als bijlage gaat.

Tenslotte heeft de Belgische overheid in 1996 deelgenomen aan de vergaderingen in het kader van de «Intergouvernementele overlegbesprekingen inzake asiel, vluchtelingen en immigratiebeleid in Europa, Noord-Amerika en Australië».

In België is in het kader van de Interministeriële Conferentie voor migrantenbeleid een werkgroep opgericht teneinde voorstellen te formuleren ter verbetering van de opvang van niet-begeleide minderjarige vreemdelingen. Vertegenwoordigers van de betrokken federale ministeries en ministeries van de gemeenschappen, van het Hoog Commissariaat voor de Vluchtelingen, van de Internationale Organisatie voor Migratie, van het Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding, alsook van de Belgische ambassadeur voor het migratiebeleid en van de afgevaardigde voor de rechten van het kind van de Franse Gemeenschap hebben aan de werkzaamheden van deze werkgroep deelgenomen.

Deze werkzaamheden hadden tot doel het beleid van de federale overheid, van de gemeenschappen en gewesten en van de bevoegde instanties te coördineren. Na in gemeenschappelijk overleg een definitie van het begrip niet-begeleide minderjarigen te hebben vastgesteld, heeft de groep een eerste reeks maatregelen genomen met betrekking tot de stelselmatige identificatie van buitenlandse minderjarigen die bescherming nodig hebben, alsook inzake hun opvang en wettelijke vertegenwoordiging tijdens de gehele asielprocedure.

Op het stuk van de vertegenwoordiging van de al dan niet-begeleide minderjarige is de groep tot de bevinding gekomen dat een specifiek orgaan moest worden opgericht met de opdracht de minderjarige te huisvesten, zijn belangen te behartigen en hem psychologisch, sociaal, medisch, financieel en educatief te begeleiden.

Een proefproject van de Belgische ontwikkelingshulp op de Filipijnen voorziet in doelgerichte acties inzake mensenhandel en sekstoerisme.

Dit project is in september 1996 gestart. Tijdens het eerste jaar kwam een uitwisseling tot stand tussen de Universiteit Gent en het Atenao van Manilla. Twee Gentse deskundigen hebben in augustus 1997 te Manilla aan het «Nationaal Forum» deelgenomen. Voor de medewerkers van de NGO's en voor ambtenaren zijn stages georganiseerd. In verschillende talen zijn publicaties en een bewustmakingsvideo tot stand gebracht. Het «Women Crisis Centre» (WCC), de «Women's Health Care Foundation» (WHCF) en het «Women's Legal Bureau» (WLB) hebben zich beziggehouden met het sociale aspect. Een plaatselijke NGO (WEDPRO) coördineert de activiteiten bij de Filipijnse bevolking.

De projectleiders hebben reeds nagegaan hoe de acties op het terrein konden worden uitgevoerd, alsook hoe de informatie betreffende de rechten inzake emigratie, de beperking ervan, de risico's verbonden aan illegale migratie en de gevaren van sekstoerisme kon worden verspreid.

Nu deze fase afgelopen is, worden ontwerpen van aanbevelingen voorbereid.

In de Vlaamse Gemeenschap

Het probleem van de niet-vergezelde minderjarige, waarover het Comité voor de Rechten van het kind reeds in het eerste rapport zijn bezorgdheid had uitgesproken, is thans het onderwerp van discussies inzake de bevoegdheid terzake van de gemeenschappen en van de federale overheid. Bij de administratie *Gezin en Maatschappelijk Welzijn* komt de ambtelijke werkgroep *Mensen zonder papieren* samen, waarvan vertegenwoordigers van de overheid en van de overkoepelende organisaties deel uitmaken. Op initiatief van de Comités voor Bijzondere Jeugdzorg van Brussel en van Halle-Vilvoorde behandelt de werkgroep *Kinderen zonder grenzen* deze problematiek in het licht van het Verdrag.

Concreet beschouwd worden deze minderjarigen onder meer opgevangen door centra erkend door de Comités voor Bijzondere Jeugdbijstand, door *Kind en Gezin*, door het *Fonds voor Sociale Integratie van Personen met een Handicap* en door de Openbare centra voor maatschappelijk welzijn (OCMW).

In afwachting van een regelgeving op federaal niveau werkt de administratie *Gezin en Maatschappelijk Welzijn* van de Vlaamse Gemeenschap aan een «aanspreekpunt niet-begeleide minderjarigen». De persoon belast met dit project moet het terrein verkennen en contacten leggen op grond waarvan de opvang en de begeleiding kan worden gerealiseerd van alleenstaande minderjarige asielzoekers die thans geen rechtsbijstand genieten, aangezien enige regelgeving inzake voogdij ontbreekt. De minister belast met bijstand aan personen, die tevens zorgt voor de coördinatie, heeft bij het opmaken van de begroting van 1999 een begrotingspost ingevoegd voor bijzondere jeugdbijstand met het oog op de tijdelijke opvang van deze doelgroep.

In het kader van het Vlaams beleid ten aanzien van etnisch-culturele minderheden wordt tevens onder «etnisch-culturele minderheden» verstaan de vreemdelingen die zich in België bevinden zonder wettige verblijfsstatus en die wegens hun noodsituatie opvang of bijstand behoeven. In het Vlaams beleid ten aanzien van minderheden wordt ernaar gestreefd de

voorwaarden vast te leggen op grond waarvan personen die tijdelijk in het Nederlandse taalgebied en in het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad verblijven, door de Vlaamse Gemeenschap kunnen worden opgevangen en begeleid met inachtneming van de menselijke waardigheid en van de mensenrechten (decreet van 28 april 1998, BS van 19 juni 1998).

B. Kinderen die het slachtoffer zijn van gewapende conflicten (artikel 38), met omschrijving van alle passende maatregelen ter bevordering van het lichamelijk en geestelijk herstel en de reïntegratie in de maatschappij (artikel 39)

Als aanvulling op de gegevens verstrekt in het eerste rapport moet gewag worden gemaakt van bepaalde bestuurlijke en educatieve maatregelen inzake de toepassing van het humanitair recht :

- alle echelons van het leger krijgen een lesprogramma recht van gewapende conflicten, alsook een opleiding en een training;
- er wordt voor gezorgd dat op alle niveaus van de structuur, gaande van de compagnie tot de divisie, militairen aanwezig zijn die een opleiding in het recht van gewapende conflicten hebben gekregen;
- een juridisch team en een adviseur inzake recht van gewapende conflicten worden ingedeeld bij elk detachement dat op opdracht in het buitenland wordt gestuurd.

Ingevolge de bekendmakingen, in april 1997, van het onwaardig gedrag van bepaalde paracommando's ten aanzien van Somaliërs, onder wie ook kinderen, tijdens de VN-vredesoperatie van 1993 in Somalië, is binnen de strijdkrachten in 1997 een grondige reflectie gehouden. De minister van Landsverdediging heeft aan het Centrum voor gelijke kansen en voor racismebestrijding gevraagd een wetenschappelijke studie te verrichten omtrent de mechanismen die aanleiding kunnen geven tot racisme binnen de strijdkrachten.

In het gedeelte «aanbevelingen» pleit de studie voor een aantal preventieve maatregelen met betrekking tot vredesmissies (selectiecriteria voor militairen die op missie gaan, voorbereiding van de operaties, psychosociale begeleiding) en tot racisme in enge zin (aanwerving, training en opleiding).

De minister heeft aan de militaire overheid gevraagd deze studie verder uit te werken en hem met betrekking tot de aanbevelingen gedaan in het rapport praktische voorstellen te doen. Verscheidene aanbevelingen zijn reeds toegepast waarbij permanent *lessons learned* in de voorbereidingen op de vredesmissies worden geïntegreerd. Ook wordt een maatschappelijk beleid bevorderd dat aangepast is aan nieuwe problemen die kunnen rijzen in het kader van buitenlandse missies en wordt voorzien in een opleiding in humanitair recht (zie hiervoren).

In verband met de voorgenomen maatregelen kan worden gesteld dat het Belgisch leger thans een nieuw reglement heeft uitgewerkt dat ertoe strekt handelingen van racistische en xenofobische aard te voorkomen en te bestraffen. Bovendien wordt een nieuwe gedragscode uitgewerkt.

In dit hoofdstuk moet ook worden vermeld dat België als voorbeeld kan dienen in de strijd tegen antipersonenmijnen waarvan in hoofdzaak kinderen het slachtoffer worden. België is het eerste land dat juridische en technische maatregelen heeft genomen om deze wapens doeltreffend te bestrijden, inzonderheid bij wege van een wet met betrekking tot het algemeen verbod op antipersonenmijnen die in maart 1995 eenparig is goedgekeurd.

In dezelfde geest speelt België een belangrijke rol bij de bewustmaking op regionaal en mondiaal vlak door niet aflatende diplomatieke initiatieven.

Op 12 en 13 oktober 1998 hebben de staatssecretaris voor Ontwikkelingssamenwerking en Nobelprijswinnaar voor de vrede doctor Oscar Arias in samenwerking met de GRIP en met Pax Christi, onder toezicht en met actieve steun van de Belgische regering en onder auspiciën van Unicef, de internationale conferentie «Sustainable Disarmament for Sustainable Development» georganiseerd waar de problematiek van kleine en lichte wapens is behandeld. Tijdens deze conferentie heeft een werkgroep de situatie van kinderen in gewapende conflicten bestudeerd : kinderen als kanonnenvlees, kinderen als slachtoffer maar ook als dader. Ook de problematiek van kinderen als slachtoffer van groepsactiviteiten zoals de «Lord's Resistance Army» in Oeganda of van milities in conflictgebieden is onderzocht.

Het resultaat van deze conferentie, een document genaamd de «Brussels Call for Action», bevat passages over de gevolgen van conflicten voor kinderen en jongeren en voor andere kwetsbare groepen. De heer Arias en de staatssecretaris hebben deze oproep tot actie aan de secretaris-generaal van de Verenigde Naties, de heer Kofi Annan, overhandigd. Veel deelnemers en regeringen hebben hun steun betuigd aan de beginselen gehuldigd in het document waardoor deze problematiek permanent op internationaal vlak wordt gevolgd.

Via de *begrotingslijn voor conflictpreventie* is een aantal initiatieven gesteund met betrekking tot kindsoldaten, waaronder het project van het Rode Kruis «*Resocialisatie van kindsoldaten uit Liberia*». Verscheidene projecten met het oog op de verbetering van de leefomstandigheden van kinderen in conflicten worden ook gefinancierd met de hulp van niet-gouvernementele organisaties.

II. Kinderen die zich in conflict met de wet bevinden

A. Rechtsbedeling aan minderjarigen - Artikel 40

1. Op federaal niveau

De wet van 2 februari 1994 tot wijziging van de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming heeft de rechten van de jongere uitgebreid, zulks vooral tijdens de voorbereidende fase, omdat deze fase in de praktijk van aanzienlijk belang is. De wetgever heeft gewenst dat de jongere een volwaardige actor wordt in de rechtspleging die op hem betrekking heeft. Bijgevolg beschikt hij van bij de voorbereidende fase over de volgende waarborgen :

- het recht persoonlijk te worden gehoord voor enige maatregel wordt getroffen of voor een maatregel getroffen ten aanzien van hem wordt gewijzigd;
- bijstand door een advocaat zodra de zaak voor de rechter aanhangig wordt gemaakt;
- inzage van het dossier voor de eerste verschijning;

- motivering van de beschikkingen, alsook van andere ten aanzien van hem genomen beslissingen;
- beperking van de voorbereidende fase tot 6 maanden.

Wanneer het openbaar ministerie, dat het monopolie heeft over de strafvordering, besluit de zaak aanhangig te maken bij de jeugdrechtbank, moet het bovendien, op straffe van nietigheid, de minderjarige zelf in openbare zitting dagvaarden, indien hij minstens twaalf jaar oud is, alsmede zijn ouders, voogden of de personen die het hoederecht over hem uitoefenen. De ouders of de personen die het hoederecht over de minderjarige uitoefenen, worden niet alleen gedagvaard in hun hoedanigheid van mogelijk civielrechtelijk aansprakelijke personen maar ook omdat zij moeten worden betrokken bij het zoeken naar de maatregel die het meest geschikt is voor de minderjarige.

De Nationale Commissie voor de hervorming van de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming heeft in februari 1996 haar eindverslag ingediend.

Dit verslag is in maart 1996 aan de verenigde Kamer- en Senaatscommissies Justitie voorgelegd. In 1996 en 1997 heeft het verslag aanleiding gegeven tot talrijke discussies tijdens colloquia of studiedagen met deskundigen inzake jeugdbescherming en met vertegenwoordigers van de universitaire wereld.

De hervormingscommissie doet de aanbeveling de jeugddelinquentie anders te benaderen door het beschermingssysteem vastgesteld in de wet van 8 april 1965 te vervangen door een sanctiemodel.

Op verzoek van de minister van Justitie heeft professor Walgrave van de Katholieke Universiteit Leuven in juli 1997 een verslag uitgewerkt omtrent de mogelijkheid om in het sanctiemodel voorgesteld door de hervormingscommissie voorrang te verlenen aan alle vormen van herstelgerichte sancties.

Begin 1998 is gestart met de uitwerking van een voorontwerp van wet. Dit ontwerp zou moeten klaar zijn tegen de volgende legislatuur.

In een beschermingssysteem wordt ervan uitgegaan dat strafrechtelijke feiten gepleegd door minderjarigen wijzen op een toestand van gevaar die een optreden van therapeutische aard vanwege de rechter verantwoordt, waarbij dit optreden niet beperkt is inzake tijd, duur en middelen, niet afhankelijk is van de ernst van het gepleegde feit en erop is gericht deze toestand van gevaar te verhelpen.

Het voorgenomen sanctiemodel bezit het specifieke kenmerk dat het rechterlijk optreden tegelijkertijd gerechtvaardigd en beperkt wordt door het strafrechtelijke feit gepleegd door de minderjarige. Het doel van het optreden bestaat bijgevolg niet erin een mogelijke toestand van gevaar te verhelpen, wat de taak is van de jeugdzorg, maar te reageren op het gepleegde feit. In een dergelijk systeem zijn de juridische waarborgen van doorslaggevend belang en moet het proportionaliteitsbeginsel in acht worden genomen. De coherentie van het beschermingssysteem ingevoerd in 1965 kwam reeds in het gedrang bij de goedkeuring van de wet van 2 februari 1994 goedgekeurd, waarbij verwijzingen zijn ingevoerd naar de ernst van de feiten, de duur van de maatregelen en de vereisten inzake openbare veiligheid.

De huidige werkzaamheden met betrekking tot de uitwerking van een voorontwerp van wet zijn erop gericht de evolutie van de laatste jaren voort te zetten en een nieuwe definitie te geven van de rol van de jeugdrechtbank ten aanzien van minderjarigen die een strafrechtelijk feit hebben gepleegd.

De Commissie voor de hervorming van de wetgeving inzake jeugdbescherming stelt voor om aan minderjarigen naast waarborgen inzake procedures gelijkwaardig of analoog aan die voor meerderjarigen en aangepast aan zijn leeftijd en zijn mogelijkheden, een bijkomende

waarborg te bieden waarin thans niet is voorzien, te weten de verplichting voor de politie om ingeval de minderjarige die van zijn vrijheid wordt beroofd en voor een rechterlijke instantie wordt gebracht, de persoon of de personen die het gezag over die minderjarige uitoefenen, daarvan in kennis te stellen en te vragen dat zij zich bij de rechtbank aan te melden.

De Commissie heeft eveneens voorgesteld dat de jeugdrechters voortaan ouders of personen die over de minderjarige het hoederecht uitoefenen, moeten horen wanneer zij zich aanmelden.

Naast de uitwerking van een ontwerp van wet heeft de minister van justitie het departement criminologie van het Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie belast met een onderzoeksoopdracht inzake jeugddelinquentie en behandeling ervan door de jeugdrechtbanken. Dit onderzoek moet onder meer nagaan of de middelen waarover de rechterlijke overheid overeenkomstig de wet van 1965 beschikt, wel toereikend zijn. In deze studie moeten tevens de middelen worden vastgesteld die noodzakelijk zullen zijn om de nieuwe wet toe te passen wanneer die zal zijn goedgekeurd.

Dit onderzoek zal bovendien een duidelijker beeld geven van de verschillende handelwijzen inzake verwijzing naar de diensten en instellingen, waarvan de uniformering de mogelijkheid zal bieden het volume van de te behandelen zaken te beheren, beter te beantwoorden aan de behoeften en een zo gediversifieerd mogelijk aanbod voor te stellen.

Tenslotte zal dit onderzoek de grondslag vormen van een permanent kwantitatief en kwalitatief evaluatieinstrument inzake delinquentie van minderjarigen, alsook van de behandeling ervan door de rechtscolleges. De gemeenschappen zullen nauw bij dit onderzoek worden betrokken.

2. In de Duitstalige gemeenschap

Wanneer het parket kennis moet nemen van een proces-verbaal opgesteld tegen een jeugddelinquent, kan het oordelen dat het onnodig is de zaak aanhangig te maken bij de jeugdrechtbank. In dit geval stelt het de dienst jeugdzorg daarvan in kennis opdat ten aanzien van de betrokken familie of eventueel alleen van de jongere een hulpmaatregel kan worden getroffen. De dienst jeugdzorg kan slechts tot een dergelijke maatregel besluiten op voorwaarde dat de jongere en zijn ouders daarmee instemmen.

B. Behandeling van kinderen die van hun vrijheid zijn beroofd, met inbegrip van kinderen onderworpen aan enige vorm van detentie, opsluiting of plaatsing in een bewaakte inrichting - Artikel 37, Leden b)-c)-d)

1. Op federaal niveau

Zie ook de cijfers die als bijlage gaan.

Artikel 53 van de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming op grond waarvan een minderjarige voor ten hoogste vijftien dagen in een huis van arrest mag worden geplaatst indien het onmogelijk is een particulier of een instelling te vinden die de minderjarige kan

opvangen, is bij de wet van 2 februari 1994 opgeheven «op een datum die in de Ministerraad zal worden overlegd».

Thans is artikel 53 nog steeds van kracht en kunnen jongeren nog steeds in een huis van arrest worden geplaatst.

De minister van Justitie heeft meermaals overleg gepleegd met de Gemeenschappen teneinde de alternatieven nodig voor de definitieve opheffing van dit artikel vast te stellen en toe te passen.

In deze optiek heeft de minister van Justitie ook het Nationaal Instituut voor Criminologie en Criminalistiek met een uitgebreide onderzoeksopdracht belast om een beter beeld te krijgen van het fenomeen jeugddelinquentie en na te gaan of de middelen aangewend om op die delinquentie te reageren, geschikt zijn.

In het kader van het vreemdelingenbeleid bevat de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen geen enkele bijzondere bepaling met betrekking tot het verbod op bestuurlijke aanhouding van een minderjarige buitenlander.

In de praktijk worden minderjarigen jonger dan 18 jaar, al dan niet begeleid, niet in een gesloten centrum gehouden, behalve in twee uiterst zeldzame gevallen :

- wanneer het kind, al dan niet begeleid, aan de grens asiel aanvraagt zonder in het bezit te zijn van de documenten vereist voor het betreden van het grondgebied, zulks in afwachting van de beslissing met betrekking tot zijn aanvraag (artikel 74/5 van voornoemde wet van 15 december 1980, ingevoegd bij de wet van 18 juli 1991 en gewijzigd bij de wet van 15 juli 1996). Het verblijf in een gesloten centrum is van zeer korte duur aangezien de asielprocedure in dit geval wordt bespoedigd;

- wanneer de asielaanvraag op het grondgebied van het koninkrijk wordt ingediend, kan een minderjarige die zijn ouders vergezelt, in uitzonderlijke gevallen met hen in een centrum worden vastgehouden, wanneer zij niet in het bezit zijn van de documenten vereist voor het betreden van het grondgebied en het gaat om een tweede of een zoveelste asielaanvraag (artikel 74/6 van voornoemde wet van 15 december 1980, ingevoegd bij de wet van 6 mei 1993 en gewijzigd bij de wet van 15 juli 1996).

Het centrum voor asielzoekers gelegen op het grondgebied van het koninkrijk (*Centrum 127 bis*) beschikt over een vleugel voor gezinnen met kinderen.

De duur van het verblijf kan twee maanden niet te boven gaan. De wet voorziet evenwel in de mogelijkheid om het verblijf voor een duur van telkens twee maanden te verlengen wanneer de nodige stappen zijn ondernomen om de vreemdeling te verwijderen, die met de vereiste spoed worden uitgevoerd en de mogelijkheid tot repatriëring binnen een redelijke termijn blijft bestaan.

Beslissingen betreffende het verblijf in een gesloten centrum of de verlenging ervan zijn vatbaar voor beroep bij de raadkamer van de correctionele rechtbank van de verblijfplaats van de vreemdeling of naar gelang van het geval, van de plaats waar hij is aangetroffen of van de plaats waar hij wordt vastgehouden.

Het beroep bij de raadkamer kan maandelijks worden ingesteld (in sommige gevallen stelt de Minister van Binnenlandse Zaken het zelf in). De raadkamer doet binnen vijf werkdagen te rekenen van de indiening van de vordering uitspraak omtrent de overeenstemming van de vrijheidsberovende maatregel met de wet.

Indien de raadkamer binnen de gestelde termijn geen uitspraak doet, wordt de vreemdeling in vrijheid gesteld (artikel 72 van de wet, gewijzigd bij de wetten van 28 juni 1984 en van 10 juli 1996).

2. In de Franse Gemeenschap

Zie ook de cijfers die als bijlage gaan.

Overeenkomstig artikel 2 van het besluit van de regering van de Franse Gemeenschap tot instelling van een algemeen afgevaardigde voor de rechten van het kind, heeft de algemeen afgevaardigde in het voorjaar van 1998 een werkgroep opgericht met als thema *Traitement de la délinquance juvénile par le groupe des Institutions Publiques de Protection de la jeunesse : constats et perspectives*. De algemeen afgevaardigde heeft zich daartoe omringd met verscheidene deskundigen (personeelsleden van de betrokken instellingen en van de rechterlijke overheid, advocaten, sector van de jeugdbijstand en -bescherming, universitaire wereld, administratie).

De doelstelling van deze werkgroep bestaat onder meer erin om in het bijzonder een reflectie te houden omtrent volgende aangelegenheden :

- ontwikkeling van de aard van de jeugddelinquentie, inzonderheid met betrekking tot een eventuele verhoging van agressieve handelingen;
- heraanpassing van de programma's en van de methodes gebruikt door de groep van openbare instellingen voor jeugdbescherming aan de ontwikkeling van de delinquentie en aan de hoedanigheid van de hen toevertrouwde jongeren. Moet dan niet worden overwogen om te voorzien in structuren die adolescenten welke vrouwen of kinderen seksueel aanranden, kunnen opvangen ? Moet niet worden voorzien in specifieke behandelingen voor jongeren die bij het plegen van het strafbare feit geweld hebben gebruikt ?
- beroepsopleiding voor ambtenaren, selectie van de kandidaten, voortgezette opleiding en extern toezicht bij de groep van openbare instellingen voor jeugdbescherming;
- noodzaak van gemeenschappelijke reflectie door de Franse Gemeenschap en het ministerie van Justitie omtrent de ongelijkheid tussen het ontwikkelde pedagogisch project en de aard van de plaatsing. Het gaat hierbij onder meer om de verholen voorlopige hechtenis in gesloten regime. De rechterlijke overheid heeft deze handelwijze overigens toegegeven tijdens de besprekingen in de Commissie voor de hervorming van de wetgeving inzake jeugdbescherming;
- noodzaak om tussen de Franse Gemeenschap en de rechterlijke overheid te voorzien in permanente uitwisseling en overleg, onder meer door spoedvergaderingen te beleggen in crisisgevallen;
- wegwerking van de beperkingen inzake rechtsbescherming. De Franse Gemeenschap moet alles in het werk stellen om zulks te realiseren, zowel op het stuk van de middelen (normen inzake personeelsformatie, gespecialiseerde en multidisciplinaire teams...) als van de methodes en de ethiek. Moet in geval van mislukking niet met het ministerie van Justitie worden onderhandeld over nieuwe maatregelen en procedures die de rechten van de minderjarige eerbiedigen om te voorkomen dat opnieuw overhaast maatregelen worden

genomen die niet de nodige waarborgen bieden ? Naast het bevoegdheidsprobleem van de Franse Gemeenschap bestaat ook een probleem met betrekking tot de toepassing van de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming en inzake de opvang van minderjarigen van wie de zaak aan de rechter is onttrokken en die daarna worden opgesloten;

- aanpassingen nodig voor de aanpak van de jeugddelinquentie in het vooruitzicht van de opheffing van artikel 53 van de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming op grond waarvan minderjarigen voorlopig in een huis van arrest kunnen worden geplaatst.

Met betrekking tot kinderen die op grond van een beschermingsmaatregel van de jeugdrechtsbank genomen overeenkomstig de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming in een bewaakte opvoedingsinrichting worden geplaatst, moet overigens worden opgemerkt dat het decreet van 4 maart 1991 inzake hulpverlening aan de jeugd, dat de tenuitvoerlegging van dergelijke maatregelen regelt, erin voorziet dat de opvang in een gesloten regime alleen kan worden toevertrouwd aan een instelling die tot de groep overheidsinstellingen voor jeugdbescherming behoort. Deze opvang is voorbehouden aan de jongere die vervolgd en geplaatst wordt ter uitvoering van een rechterlijke beslissing die een dergelijke plaatsing uitdrukkelijk voorschrijft.

Voorts geniet de jongere geplaatst in een *Overheidsinstelling voor jeugdbescherming*, te weten een instelling voorbehouden aan delinquenten, bijzondere rechten.

Het gaat vooreerst om het recht op toegang tot de groep overheidsinstellingen. Een overheidsinstelling kan alleen weigeren een jonge delinquent op te vangen wegens plaatsgebrek. Deze waarborg is erop gericht te voorkomen dat een rechter moet vaststellen dat geen enkele instelling de jongere wenst op te vangen en hij bijgevolg verplicht is hem te plaatsen in een strafinrichting zoals bepaald in artikel 53 van de wet van 8 april 1965.

De jongere heeft het recht kennis te krijgen van het reglement van de instelling waar hij geplaatst wordt.

Over jongeren die meer dan 45 dagen in een overheidsinstelling worden opgenomen, moet een medisch-psychologisch verslag worden opgemaakt. Binnen vijfenzeventig dagen te rekenen van de datum van opvang moet dit verslag aan de plaatsende overheid en aan de bevoegde administratie worden meegedeeld. Dit eerste verslag moet door trimestriële verslagen en studies worden aangevuld.

De plaatsing in gesloten regime komt vanzelfsprekend overeen met een vrijheidsberoving. De opvang in gesloten regime is onderworpen aan beperkingen :

- slechts een overheidsinstelling kan zorgen voor de opvang in gesloten regime;
- de opvang in gesloten regime is uitsluitend voorbehouden aan jongeren die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd;
- de jongere kan alleen op grond van een rechterlijke beslissing in een gesloten regime worden geplaatst;
- de instelling waarin de jongere wordt geplaatst, moet pedagogische en educatieve opdrachten kunnen vervullen en hiertoe over de nodige middelen beschikken.

Geplaatste jongeren genieten nog andere rechten, zoals het recht contacten te onderhouden en over zakgeld te beschikken ...

Er moet worden opgemerkt dat de Gemeenschapsraad voor hulpverlening aan de jeugd zich heeft moeten uitspreken over het aantal plaatsen in gesloten instellingen die nodig zijn om jeugddelinquenten op te vangen.

Het decreet voorziet tevens in zeer strikte waarborgen met betrekking tot de eenzame opsluiting van jongeren in overheidsinstellingen voor jeugdbescherming. De wijze van tenuitvoerlegging ervan en het toezicht erop worden geregeld bij een besluit van de regering van 21 maart 1997 waarin tevens de normen worden bepaald die gelden voor de ruimten in die instellingen.

3. In de Vlaamse Gemeenschap

In het kader van de jeugdzorg wordt ernaar gestreefd om over een toereikende opvangcapaciteit te beschikken zodat artikel 53 van de wet betreffende de jeugdbescherming ook voor deze categorie minderjarigen kan worden opgeheven. Hiertoe is het voldoende dat een bij een in ministerraad overlegd koninklijk besluit een datum bepaalt (artikel 53bis van voornoemde wet).

In de begroting van 1999 worden aanvullende middelen vrijgemaakt om tegemoet te komen aan nieuwe maatschappelijke behoeften in de sector van de bijzondere jeugdzorg. Een deel van deze extra middelen wordt aangewend voor de uitbreiding van de dienstverlening, te weten opvang, oriëntatie en observatie, alsmede voor het specifieke aanbod van instellingen voor minderjarigen van wie de begeleiding problematisch verloopt. Er wordt ook voorzien in bijkomende middelen voor projecten waarin alternatieve maatregelen voor detentie aan jeugddelinquenten worden geboden.

III. Kinderexploitatie, hun lichamelijk en geestelijk herstel en hun reïntegratie in de maatschappij

A. Gebruik van verdovende middelen - Artikel 33

1. In de Franse Gemeenschap

In het kader van drugspreventie verleent de Franse Gemeenschap haar steun aan een reeks projecten opgestart door verenigingen op het terrein. Met het oog op coherente preventieve acties is voorts een samenwerkingsprotocol uitgewerkt tussen de Franse Gemeenschap en het ministerie van Binnenlandse Zaken opdat de door de Franse Gemeenschap erkende verenigingen ter zake sensibiliserings- en voorlichtingsbijeenkomsten met jongeren in scholen zouden houden.

Teneinde aan deze bezorgdheid tegemoet te komen heeft de administratie de brochure *La drogue et l'institution* uitgewerkt, die in de publieke en private instellingen uit de sector van de jeugdzorg wordt verspreid.

2. In de Vlaamse Gemeenschap

Het *Vlaams Fonds voor Integratie van Kansarmen*, waarvan gewag wordt gemaakt in § 462 van het eerste rapport, is in 1996 opgeheven (zie hiervoren, zesde deel, V).

In de sector van de bijzondere jeugdzorg worden thans verschillende preventieprojecten uitgewerkt ter voorkoming van het drugsgebruik bij kinderen. In de instelling voor bijzondere jeugdbijstand te Ruiselede is in samenwerking met de plaatselijke rijkswachtbrigade een specifiek project inzake drugsverbod opgestart. De *Vereniging voor Alcohol en Andere Drugsproblemen* (VAD) ontwikkelt thans een basisinfrastructuur en didactisch materiaal.

De Vlaamse regering heeft de VAD belast met de coördinatie op het stuk van de drugspreventie en -hulpverlening. Zij voert voor rekening van de Vlaamse Gemeenschap verschillende projecten uit. Zij richt zich steeds tot tussenpersonen zoals personen die zich bezighouden met preventie, jeugdwerkers of leerkrachten, maar niet rechtstreeks tot de jongeren zelf. De VAD verricht activiteiten op communautair vlak terwijl voornoemde tussenpersonen gemeenschappelijke strategieën op plaatselijk en gewestelijk vlak ontwikkelen.

Sedert 1997 subsidieert de Vlaamse Gemeenschap een driejarig project dat preventiemateriaal levert aan specifieke risicogroepen in het buitengewoon secundair onderwijs. In overleg met andere gespecialiseerde verenigingen levert de *VZW Leefsleutels* ten behoeve van alle jaren van het buitengewoon secundair onderwijs het nodige materiaal. Dit project wordt tevens gesteund door de PMS-centra en de centra voor medisch schooltoezicht die in teamverband werken om de leerkrachten te helpen omgaan met de methoden. Ook kunnen deze centra, in samenwerking met de leerkrachten, les geven over concrete thema's met betrekking tot de drugsproblematiek.

Tevens wordt ernaar gestreefd om specifieke risicogroepen buiten de school en het gezin aan te spreken. Hiertoe steunt de Vlaamse Gemeenschap het project *Drugspreventie volgens de methodologie van de jeugdadviseurs* opgestart door de landelijke jeugddienst *In Petto* met als doel minderjarigen en jongeren tijdens hun vrije tijd aan te spreken. In het kader van dit project worden jongeren tussen 16 en 18 jaar in de *Jongeren Advies Centra* opgeleid en begeleid opdat zij via het jeugdwerk een centrale rol zouden kunnen spelen op het stuk van ondersteuning, van verwijzing naar gespecialiseerde inrichtingen en van positieve beïnvloeding. De laatste jaren hebben ongeveer 450 minderjarigen de opleiding jeugdadviseur inzake drugspreventie gevolgd.

Voor de nabije toekomst is besloten dat er nog meer op jeugdadviseurs een beroep wordt gedaan om een grotere groep jongeren te kunnen aanspreken. Jeugdwerk in kansarme wijken wordt dan op een actieve wijze gekoppeld aan het werk van de jeugdadviseurs om bepaalde groepen sociaal kwetsbare minderjarigen op een efficiëntere wijze te kunnen aanspreken.

B. Seksuele exploitatie en seksueel misbruik - Artikel 34

1. Op federaal niveau

* *Bescherming op het niveau van de informatica*

De zaak Dutroux heeft sterke reacties teweeggebracht ten aanzien van kinderpornografie.

Op internationaal vlak heeft België het idee geopperd dat *Internet Access Providers* een deontologisch handvest met betrekking tot pedofiele websites ondertekenen.

In het kader van de OESO wenste België een akkoord te bereiken waardoor de Lidstaten zich zouden verbinden pedofiele websites te verbieden en alle nodige acties in die zin zouden nemen.

Het Belgische voorstel is ten slotte geïntegreerd in het ruimere Franse voorstel, dat ertoe strekt elke vorm van onwettige of schadelijke mededelingen op Internet te bestrijden.

De *Internet Service Providers Association (ISPA)*, waarin de Internet-aanbieders in België verenigd zijn, heeft een gedragscode opgesteld.

Ten slotte beschikt de gerechtelijke politie over een meldpunt kinderporno op Internet.

Thans wordt ernaar gestreefd het optreden van de ISPA en dat van de gerechtelijke politie te coördineren.

** Bestrijding van geweld ten aanzien van vrouwen en kinderen*

Sedert tien jaar voert de minister voor Tewerkstelling en Arbeid een beleid inzake bestrijding van geweld ten aanzien van vrouwen en kinderen. Aan de hand van affiches en met behulp van de brochure *Geweld, Gewild ?* is een nationale informatie- en sensibiliseringscampagne opgestart, waarbij tevens didactisch materiaal kosteloos ter beschikking van de bevolking is gesteld, zoals het videoproject *Zeg het !* waarmee kinderen uit het basisonderwijs zich kunnen leren verdedigen.

Hierbij moet het volgende worden opgemerkt :

- aangezien geen voldoende strikte controle voorhanden is, kunnen minderjarigen die zich als meerderjarigen voordoen, seksueel worden geëxploiteerd door het prostitutiemilieu;
- de opvang in gespecialiseerde centra voor slachtoffers van mensenhandel is niet aangepast aan minderjarigen. In bepaalde gevallen kan een oplossing worden gevonden in de samenwerking met andere bestaande diensten maar het is evenwel wenselijk om voor een aangepaste opvang te zorgen;
- preventie inzake seksueel misbruik van minderjarigen wordt in een aantal gevallen beperkt door de rechten verleend aan die minderjarigen. Soms kunnen daders kinderen terugkrijgen die opgevangen werden door de overheid en die een zekere vorm van vrijheid genoten.

** Slachtofferbejegening*

In het belang van slachtofferbejegening zijn de politiecommissariaten speciaal aangepast en hebben de politiediensten terzake een opleiding gekregen.

** Voorkoming en bestrijding van recidive*

Een ander punt dat op federaal niveau wordt behandeld, is de voorkoming en de bestrijding van recidive. In dit verband kan gewag worden gemaakt van de proefprojecten *hulp aan de dader*.

** Verbetering van de rechtstoestand van het slachtoffer*

Er zijn inspanningen geleverd om de rechtstoestand van het slachtoffer te verbeteren. Deze verbetering is te danken aan de wet op de verkrachting van 4 juli 1989, aan de uitwerking van de *set seksuele agressie* en aan de terbeschikkingstelling van medische getuigschriften met het oog op de vaststelling van misdaden.

* *Preventie*

Het ministerie van Justitie heeft samen met de Gemeenschappen bijgedragen tot het uitwerken van preventiebrochures.

* *Diversen*

Thans wordt een ontwerp van wet betreffende de uitbreiding van de bescherming van minderjarigen in het Strafwetboek uitgewerkt en is een werkgroep belast met het onderzoek van de problematiek inzake de opname van verhoren van minderjarigen opgericht.

2. In de Franse Gemeenschap

De Franse Gemeenschap heeft het decreet van 16 maart 1998 inzake hulpverlening aan mishandelde kinderen goedgekeurd op grond waarvan het decreet van 9 mei 1994 inzake de coördinatie van de strijd tegen kindermishandeling wordt opgeheven.

Dit decreet kan in de Franse Gemeenschap een antwoord bieden op de talrijke voorstellen van de nationale commissie tegen seksuele uitbuiting van kinderen.

Het decreet heeft vooreerst betrekking op de coördinatie van de opsporing van kindermishandeling en de verbetering van de opvang terzake. Alle medisch-psycho-sociale hulpverleners uit de kindersector moeten onder meer hulp verlenen aan het mishandelde kind of aan het kind bij wie het vermoeden bestaat dat het wordt mishandeld. Het decreet zorgt tevens voor de algemene coördinatie van de strijd tegen kindermishandeling per gerechtelijk arrondissement en voorziet in de oprichting van een vaste commissie voor kindermishandeling.

Artikel 13 van voornoemd decreet voorziet in de officiële oprichting van de dienst *Ecoute-Enfants* van de Franse Gemeenschap waarvan de hoofdactiviteit erin bestaat telefonisch hulp te verlenen aan kinderen.

Deze dienst is een belangrijk instrument inzake preventie en opvang van kinderen in moeilijkheden. Op het telefoonnummer 103 kan het kind vrijuit en zonder beperking in de tijd spreken. Op dit nummer kunnen kinderen op elk ogenblik van de dag of de nacht, wanneer zij behoefte hebben aan een gesprek, hun hart uitstorten, omdat zij zich niet goed voelen, omdat zij een moeilijke periode doormaken ...

Bij het gesprek wordt rekening gehouden met het tempo van het kind, voor hetgeen het wil zeggen of verzwijgen, waarbij indien nodig het onderhoud op zodanige wijze wordt gestructureerd dat aan het kind denkproblemen worden voorgesteld om een oplossing voor zijn problemen te vinden. Deze dienst, die is samengesteld uit vijftig vaklieden, beantwoordt aan een behoefte van jongeren, te weten een eigen meldpunt.

Ecoute-Enfants kan rekenen op een wijdverspreide informatiecampagne via affiches, brochures en stickers. Zij worden verspreid op plaatsen waar kinderen vaak komen : in scholen, in sport- en cultuurcentra. Ook radio en televisie hebben een promotiespot uitgezonden. Deze campagne is erop gericht dit telefoonnummer bij iedereen, inzonderheid

bij kinderen, in het geheugen te prenten. Deze campagne brengt geen dramatische boodschap over, integendeel, het nummer 103 wordt op een positieve en kindvriendelijke wijze bekendgemaakt.

Op het stuk van de preventie heeft de regering van de Franse Gemeenschap in samenwerking met het ministerie van Justitie op initiatief van de algemeen afgevaardigde een uitgebreide campagne gevoerd, die onder verwijzing naar het overeenkomstige artikel van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind «*Article 34*» is genoemd.

In het kader van deze campagne zijn verschillende instrumenten uitgewerkt : affiches, folders, brochures, bestemd voor drie doelgroepen : kinderen, professionelen uit de kindersector en het grote publiek.

Voorts zijn onder meer in scholen verschillende voorlichtingscampagnes gevoerd met betrekking tot de persoonlijke veiligheid van kinderen.

Eind augustus 1996 is een crisiscel opgericht die is samengesteld uit vertegenwoordigers van de minister-president van de Franse Gemeenschap, van de jeugdbijstandsector, van de algemeen afgevaardigde voor de rechten van het kind, van de *Ligue des Familles*, van het Houtman-Fonds, van het *Comité d'Accompagnement de l'Action Enfance Maltraitée* en van de administratie van de *Office de la Naissance et de l'Enfance*.

Op initiatief van de crisiscel is in het kader van het project *Du dévoilement à la prise en charge, quelle prévention ?* een opleidingsprogramma gestart. Met deze campagne wordt ernaar gestreefd de multidisciplinaire benadering van kindermishandeling te bevorderen, zulks teneinde ervoor te zorgen dat het personeel van de opvangcentra, ongeacht of zij worden gesubsidieerd of niet, blijk geeft van de nodige ernst en betrouwbaarheid.

De ONE heeft opleidingen georganiseerd voor *la Petite Enfance*, voor de jeugdbijstandsector, voor de PMS-centra en voor de diensten van het medisch schooltoezicht. Deze actie, die gericht is op vaklieden uit de eerstelijnszorg, had tot doel te voorzien in ondersteuningspunten, alsook in gespreks- en opleidingsruimten om de weerslag van het emotionele klimaat dat heerst bij de bevolking te verminderen.

3. In de Vlaamse Gemeenschap

In de Vlaamse Gemeenschap werkt *Toerisme Vlaanderen* aan een samenwerkingsakkoord tussen de gemeenschappen en de gewesten met betrekking tot het statuut van de reisbureaus. De ontwerp-tekst voorziet in de uitwerking van een deontologische code voor iedere licentiehouders en zijn personeel. Zo wordt het verboden contracten te sluiten met een reisagentschap of met een tussenpersoon terzake die betrokken is bij de seksuele exploitatie van kinderen of die een doel nastreeft dat in strijd is met de openbare orde of met de goede zeden. Zulks betekent dat bij inwerkingtreding van het samenwerkingsakkoord de licentie van een reisbureau kan worden ingetrokken wanneer dergelijke feiten worden vastgesteld.

Tevens staat *Toerisme Vlaanderen* volledig achter de adviezen van de Europese Commissie met betrekking tot de bestrijding van kindersekstoerisme.

4. In de Duitstalige Gemeenschap

In de loop van 1998 is de informatiebrochure *Aimer sans abuser ou l'enfance respectée* vertaald en aangepast door de Ligue des Familles en met de steun van de regering van de Duitstalige Gemeenschap gepubliceerd.

Twee interdisciplinaire werkgroepen hebben hierin een belangrijke rol vervuld. Zij houden zich bezig met problemen inzake mishandeling en streven ernaar kinderen beter te beschermen (zie vijfde deel, IX B3).

IV. Kinderen behorend tot een minderheid of tot een oorspronkelijke bevolkingsgroep - Artikel 30

In de Vlaamse Gemeenschap

In het Vlaamse onderwijs voorziet *Onderwijs in Eigen Taal en Cultuur* (OETC) in een keuzevak dat de mogelijkheid biedt deze bepaling van het Verdrag toe te passen (zie hoger : derde deel, I).